

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
175
F35
1885

Fehmi, 'Abdurrahman
Tedrisat-1 edebiye

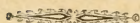
2272

16/53

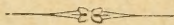

ذکر کتبات ادیبانه

برنجی قسم

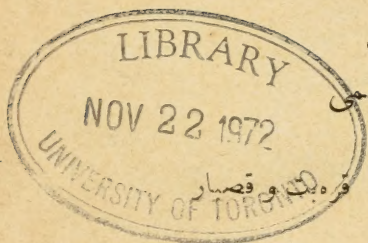

مکتب حقوق شاهانه برنجی سنه سنده تعلیم
اوننان ادبیات عثمانیه درس لرندن . متشکلدر .

مؤلفی

ع . فہمی

صاحب و ناشر لری : قرہ بہت و قصبار

عارف نظارت جلیله سنک رخصتیلہ

استا نبول

(قرہ بہت و قصبار) . مطبعہ سی - باب عالی جادہ سنده نومرو ۲۵

۱۳۰۲

PL
175
F 35
1885

تحدیث نعمت

در یکتای کنجینهٔ خلافت و سلطنت ولی نعمت بیمنتز شهر-
یار معارف پرور و پادشاه مراجع کستر خاقان بی مثل و بی مدانی
(السلطان الغازی عبد الحمید خان ثانی) افندمز حضرت تبریک سایه
ترقیانویاه ملوکانه لرنده یکانه واسطه ترقی مدنیت و سعادت اولان
فنون و معارفک تعمیننه هر طرفه سعی و غیرت اولتمقده و علوم
وادبیانه دائر هر نوع کتب و رسائلک طبع و نشری ایلرولمکده
بولنان شوزمان سعد اقترانده مطبعه و کتابجیلیق مسلکنی اختیار
ایتمش اولدیغمز دن طولایی کسب سرور و افتخار ایلرز .

بو عبد عاجز لری اون سنه قدر برمدتدبر و معارفندان عثمانیانک
کنجینه افکار و ابکار اثار برکزیده لرینی نشر و تعمیم ایتمک صورتیله
امال مقدسه نک ترویجنه خادم و بوانه دکین یوز یتمشه قریب
اثار جلیله و مفیده نک طبع و نشرینه من غیر حد نائل اولدیغمز کبی
اشبوتدریسات ادبیه نام کتاب نفاست نصابک طبعنی دخی سایه
معاذ فواید شهریاریده اکیال ایله اولاد وطنه تقدیم ایلرز و بوندن
بویله دخی تشنه عاب زلال معارف اولانلره الدن کلان خدمتی
دریغ ایتمیه جگمزی تعهد و برطاقم اثار جلیله نک دخی انشالله تعالی
عن قریب موقع انتشاره و ضعیله برقات دهاکسب مفتخرت ایلرز
مطبعه و کتبخانه صاحب لری

قره بت و قصبار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بعد ادای ماوجب علینا: عصر جلیل شهریارینک
جمهء محسنات عالمسندانہ سندن اولان مکاتب عالیہ کہ از
زمان ایچنده مشاهدہ آثار جلیله سیلہ قربر العین اولمقدہ بز ،
انک پک ناچیرانہ بر اثری اولان بو تالیف بندکانہ می -
تدریسات ادبیہ - نامیلہ نظرکاه ارباب مطالعہ به وضع ایلدم .
مقدمہ ده عرض ایش اولدینم کبی تعایم ادبیاتده
وجودی اک زیاده مقتضی اولان ذوق مخصوص ادبی کہ
تحلیل قواعد و آرائہء مثاله انکاه قدرتیاب اولنور ، اومو -
هبه دن محرومیتله برابر ادبیاتدن بختہ جسارتتم ، بر
درجه به قدر بعض افاضل و یارانک امر و تشویق لرینه مبنی
ایسه ده خلیفہ روی زمین و امیر المؤمنین افندیمن
حضر تلینک ارشاد تیمن بنیاد شهریاریلریله قلوب امتده
پیدا اولان شوق و شادی ترقی ، اوجسارت حقیرانہ مک
اک بیوک سائق و اک بیوک مبدأ و باعشیدر .

اوله اولديغي حالده عصر متيمن و مبارکزك نفايس
 ائاري مياننده شوكتابك ظهوري - چونكه فائده سي
 اولسه بيله ضرري دخي مسلم دكلدر، معذور كوريلور
 اميدنده يم .

تدبير امير مؤمينله
 ارشاد خليفه زمينله
 تاثير نسيم نوبهارله :
 الطاف عميم شهريارله
 محسود جهان اولان بو باغك
 پر نور و صفا اولان نوراغك
 هر زهره سي زهره سمادر
 هر صحنى نشيمن همادر
 يارب بو فيوض حق مابك
 آقار و نجوم و ماهتابك
 دوران ايله كور مسون غروب هيچ
 انوارينه كلمسون شحوب هيچ

اضعف العباد
 عبد الرحمن فهمي

مَقَدِّمَةٌ

معلومدرکه افکار و تصوراتک واسطهٔ مداولہسی
اولان سوز، ایکی شکل ادبیدہ کورینورکہ بری محاوراتہ
بکزهین {نثر} دیکری بعض شرائط مخصوصہ یہ تابع
اولان {نظم} در .

تاریخ عمومی بشری تشکیل ایدن حادثاتک سلسلۂ
طبیعیہ سنہ عطف نظر اولنورسہ {نثر} ک دہا اول میدانہ
کلدیکنی قبول ایتک اقتضا ایدرسہ دہ تاریخ ادبیات کہ،
علیت فطرتی مصور اولان ماہیت ادراک و تصورک اثار
صحیحہ سنی تفحص و تدقیق ایدر، نظمک نثر دن اول
وجود بولدیغنی قید ایلر .

واقعا انسان مافی الضمیرینی سوز ایلہ تبلیغ ایلیہ بیلدیکی
زمانلر، اومقصدینہ امکان توصلی {نثر} کافل اولمشدر .
فقط تہذیب افکارہ خادم اولان محصولات ذہنیہ نک

صورت بیان و تبلیغنه برطور مؤثریت و متانت ویره رک
حافظه معاصرینه نقش ایلمک و اخلافه یادکار ایتمک ،
میل مخصوص ناطقه یه مقرون وطبیعت بشرده مرکوز
اولان {نظم} ایله تیسر ایلمشدر .

{نثر} ادبیات ایله مناسبتی ، افاده دیکرله ملاحظات
و افکارک اوشکل ادبیده ظهوری خط و کتابتک اختراع
اولندیغی تاریخدن ابتدا ایلر ؛ اک مهم خدمتی ایسه حقایق
اشیائی محاکمه عقلیه یه عرض ایلمک ؛ حسیاتی علوم
وفنونه ، انطباعات وجدانیه یی حقیقت و نفس الامر
توفیق ایتمکدر .

بونکله برابر مزیات فکریه و خصائص وجدانیه و
الوان خیاله یی تصویره دخی خادم اولور . اوسبیله درکه
{نثر} ایکی بیوک صنفه انقسام ایلر : علوم وفنون ؛ شعراک
قسیمی اولان آثار ادبیه .

مهذب افکار و مرکزی وجدان اولمق حیثیتیه ادبیاتک
بر شعبه سی اولان {نثر} : خطابت . فلسفه . تاریخ .

نثر مخیل . - ژانر سقوندر دینلان انواع لاحقیه
ایریلورکه بونلردن هر بری کندینه ملایم اولان بر طریق
بیانه محتاجدر .

تاریخ، منحصرآ حادثات ووقایعدن باحث اولورسه
{ تاریخ جودت کبی } ترینات ادبیه یه { رموز وکنایه لر،
توریه لر، تشبیه واستعاره لر وسائر انواع مجاز دیمکدر }
کمال احتیاط ایله مساعد اولان بر اسلوبک کنفایتنه ؛ شعون
واحوالک علل واسبابنی تحقیق ومبداً اولارینی تفحص
وتدقیق ایلسه که بوکافلسفه تاریخ دینور، موضوعک
طبیعت وماهیتیه متناسب اولان بر طرز افاده یه قدر
چیقاریله رق انک وساطت بیان وتبلیغنه ویریلور .

نثر مخیل وتعبیر اخرله نثر شاعرانه که نظامک نثره تمجول
ایتمش نوعیدر، مزیات فکر وحسیات ایله متخیله نث
اک دلپزیر؛ اک دلنشین صور والواننی جامع اولان زیننده
ومحتشم بر نهج تبلیغه عرض احتیاج ایله .

نثر ایله نظم ارسنده بر قدر مشترک اولان اونوع

نفایس آثار، غروب-کلیبولی کبی، اتساع قریحه، عمق نظر
 جودت خیال کبی مزیات جلیله نک بدایع مخصوصاتندن
 اولدیفی ایچوندرکه، نثر مخیل، یولنده میدانہ کتورلمش
 اولان آثار، اکثریاتہکمہ سزاوار کوریلور .

والحاصل فلسفہ، علوم وفنونک طریق افادہ سنہ
 ملایم اولمقلہ برابر « نثر مخیل » ک صورت بیانندہ کی
 لطافت وعلویتہ دخی بیکانہ بولنمز .

سراثر خلقت موالیددن، حقوقک ماہیات اصلیه سندن،
 انتقادات ادبیه دن باحث اولان کافہ آثارک صورت بیانی
 دخی اکثریا او خصائص ادبیه نک وجودینه مساعد
 اولور .

نثرک دردنجی قسمی اولان انواع لاحقہ یه کلنجه
 بوزلده اخوانیات، عائله مخابراتی، حکایات وامثال کبی
 شیارہ انقسام ایدر

مملومدر کہ مکاتبہ بر محاورہ تحریریه دیمکدر .
 او جهتله انواعی نامحدود واسالیب افادہ نک هر

نوعه ملايم اوله بيلور . حكايات ايسه - موضوعنده كي
تقسيماته كوره - كاه الك ساده بر طريق بيانه كيرر، بعضاً
دخى الك دلنشين الك پارلاق بر كسوة ادبيهی حائز
اولور .

خطابت ' اقتاعه خادم اوله جنی ایچ-ون طریق بیانی،
كذلك بر نوعه انحصار ايده مرز .

مطالب عالیه یه عاند اولان نطقار، قلوب سامعینه نافذ
اوله جق مؤثر و جانی تعبیراته محتاج اولور . لکن امور
عادیه یی تبلیغ ایچ-ون ایراد اولنان نقطه لرده بالا پروزانه
لسان استعمالی هیچ جائز دکدر .

مع مافیة خطیبك كندی ذوق و حسنه محول اوله رق
اونوع خطابتلرده دخی توریه و کنایه لر ایچنده بعض
هیاکل عبرت و سوائق منفعت ارا نه سی جائز اوله بیلر .

بواقسام ادبیه نك، نظم دخی معتبر اولدیغی حالده
شرائط ادا و خصائص مؤدالرندن بحث ایدن مؤلفات،
استنباط اصوله مساعد اثار ادبیه یه مالک اولان هرلسانده

بر ماهیتدن عبارت اولق اقتضا ایدر . شو قدر وارکه
 تلاحق افکار وانک نتیجه سی اولان ترقیات فنیه
 اعانه سیله سرز و احوال و جدانیه آرد سنده کی مناسبت
 منحصر صه نظر تمیز و محاکمه یه دها شمولی ، دها اطرافلی
 ارئه اولندینی ایچون بو کونکی قواعد بلاغت مؤلفاتی تحایل
 ضایه واسطه اولان منشور خدمتی ایفا ایلمکده در .
 حالوکه بری فطری ، دیکری نظری صورتیه ملکات
 عقلیه نک مدار توسعی اولان اسباب معرفتدن ایکنجیسنک
 قواعد عمومیه سی ، اولکینک اصول مهمه سندن استعانه یه
 موقوف اولوب اکا عرض وساطت ایدنده قواعد بلاغت
 اولمیدر . او یله بر مزیتی ایسه عرض ایلدیکمز قواعد بلاغت
 کتابلری احتوا ایدر .

بنابرین مکتب حقوق شاهانه ده من غیر استیمال
 تعلیمنه مأمور اولدیغم کتابت وقوانین اسلوب و اصول
 خطابت درس لرینی ، ثعلب و راغب اصبهانی لک ، جاحظ لک ،
 ابن قتیبه لک ، ابن خلدون و سائر ذوق آشنای بلاغت اولان

سرامدان ادبای عربیه نك بیان وارانہ ایلدکلی قواعد
 دائره سنده [۱] و غرب مؤلفین ادبائیک وضع ایتدکلی
 اصول مستحسنه داخلنده تعلیم و ایضاحه سعی و غیرت
 اولنمش و کتابتله قوانین اسلوبی تدریس ایچون برنجی
 سنه یه افراز اولنان مدت معینه ظرفنده « تدریسات ادبیه »
 نامنی ویردیکم کتاب وجوده کلمشدر [۲]

بنده کز کبی راجل علم و دانشک ، خصوصیه تعلیم
 ادبیاتده وجودی الکی زیاده مقتضی اولان ذوق مخصوص
 ادبی که تطبیق قواعد و عرض مثاله اوموهبه متعال ایله
 مقتدر اولنور، آندن محروم اولانلرک { ادبیات } دن
 بحث ایلرسی بیوک برحد ناشناسلق صایلیر .

لکن انسانک منکر اولیان بعض خصائل غریبه سی وار

[۱] کتابک اشاعیرینه طوغری ادبای مشارائیمک قواعد بلاغنده کی
 نظر و مسلکیرینه دائر بر مطالعه کوریلور .

[۲] اصول خطابت تدریسی ایچون ایکنجی سنه یه افراز اولنان مدتده
 دخی (اصول خطابت) نامنی ویردیکم کتاب وجوده کلمشدر که ابروجه
 در دست نشر در .

چوق دفعه اقتدارینک درجه سنی تقدیردن ذهول ایله
 تشویق دننوازانه لره مغلوب اولور، بویله برکتاب نشرینه
 جسارت ایلرده مسؤلیتی کندینه دکل، تشویق ایدنلره عاند
 بیلیر. بنده کز بوقیلدن اوله رق شوکتانی نشره جسارت
 ایدنلردنم.

ع . فقهی

قسم اول

فصل اول

محتویات : (مبحث) اسلوب و شرائطی . - (مبحث) وضوح .
(مبحث) خانصت . - (مبحث) قیاس . مخالفت استعمال . تعقیب . ضعف
تألیف . استطراد . تعقید لفظی و معنوی . غرابت (مبحث) منقحیت . -
(مبحث) طبیعیت . - (مبحث) مطابقت . - (مبحث) اصالت . -
(مبحث) آهنگ (مبحث) موافقت .

۱ - مبحث

اسلوب و شرائطی

موقع بیان و افاده و وضع ایلیه جگمز تصورات و افکار
ذهنده استحضار اولند قد نصکره بر طرز مخصوص ایله تبلیغ ایدملک
اقتضا ایدر که بو طرز مخصوصه - اصطلاح ادبیاتده - اسلوب
نامی و یریلور .

اسلوبک فصاحت و مقبولیتی ، افکار و ملاحظاتمزه تابعدر .
افکار و ملاحظاتمزه نه رتبه منقح ، نه قدر مرتب و واضح اولور
ایسه افاددلمز دخی اونسبتده کوزل ، اودرجه دلپذیر اولور ؛
زیرا اسلوب دیدیکمزه نهج بیان ، سائنحات ذهن و قلبک
صورت سیر و حرکتی ، افاده دیکرله : شکل خارجیسیدر .

بونکه برابر اسلوبك كندینه مخصوص وایروجه برمزیتی دخی اولوق اقتضا ایدر: شوسبیله که افراد بشرک اغلب امور و احوالده تصورات و افکاری ماهیهٔ همان متقارب ایکن تعبیرده کی طرز مخصوصلری او تصورات و افکاری بشقه ماهیهته، بشقه مزیتده اراهه ایلر؛ حتی یک ساده اولان افکاره تمایز ویرن، زیاده سیله ضعیف اولان تصوراته صلابت و قوت بخش ایلیان و عامیانه ملاحظاتی خصوصیت و علویتده مقرون کوسترن طرز مخصوص افاده در.

امدی فصاحت ادا، یالکز موضوعک حسن تأمل و احاطه سیله نسج اسلوبی تشکیله خادم اولان ایکنجی درجده کی افکار و حسیاته دکل، او مهمهٔ اساسیه ایله برابر انتخاب کلمه و حسن تنسیق عباریهده عرض احتیاج ایلر.

برشاعر و یا ادیبک صورت بیانی مستحسن بولوروز. او- مزبتلرک وجودیه که شاعر و ادیبک تصورات و ملاحظاتنده وضوح و استقامت، نفس الامرہ مضابقت بولنوق؛ افکارک ترتیب و سیر مخصوصنده کی مکملیت یکدیگرینی تعدیله، تأییده، تنویره، مدار اولوق؛ تعبیرات و الفاظ، طبیعت موضوع ایله موافقت ایلک اقتضا ایدر.

بوشرائضک وجودینه موقوف اولان فصاحت اسلوب ایچون آثار بلغادن مستنبط بر طاقم قواعد ضبط اولمشدرکه او قواعدی رهبر اتخاذا ایدنلر حسن افادهیه مقتدر اولورلر. واقعا کوزل یازمق، ایی دوشونمکه، ایی حس ایتمکه و

یونلر ده جودت قریحه، اتساع تصور و دقت نظر و حسه محتاجدر .
 — فقط صناعت اسلوب بکه ماهیت انسانیه بی کلیء مشکک صورتیه
 تزین ایدن لوازم فطرتندر، تقنن و ممارسه اولا زمه فطرتک
 انبساطنی متکافل اولور .

فصاحت اسلوب طبیعت افکار و ملاحظاتمزه تابع اولدیغی
 جهتله تعبیرده کی طرز مخصوص، اقتدار فطری و مزاج و اخلا-
 قزک و یا بر ادبک دیدیکی کبی سیما معنویمیزک (مرآت انعطافیدر)
 تنه کیم قائلی علی (رضی الله عنه) اولدیغی روایت اولنان
 « المرأ مخبوء تحت لسانه [۱] » قول حکیمانہ سی او حقیقتی
 مصوردر .

انسان لسانی التده مختفی در . او معنا ایله که برشی سوئلدیجه
 و یاز مدقه عیان و منظور اوله مز . یعنی شخص معنویسی ییلنه مز .
 بر انسانک فیوض قدرتدن حائر اولدیغی نصاب استعداد
 کلامنده ظهور ایله . خصمان بشریه سی قولنده نمایان اولور :
 محاسن و یامساوی و وجداندن هانکیسنه منسوب ایسه
 صورت بیانده تعین ایدر . مثلا طبعنده شمامه حسد و کین اولانیز
 نه مرتبه جبر نفس ایتسه لر ییله — هر اثرنده، هر قولنده اوسیه بی
 حس ایتدیره جک برسیما اظهار ایدر لر .
 بنابراین (هر شخصک اسلوب بیانی مزاجنک، اخلاقنک،

[۱] تقدیر الحانده (مخبوء) برنده (مخفی) دینلمی اویولده کی روایته

اطوارینک، اوضاعنک مرآت انعطافیدز (دینلمش .

اسلوب افاده‌نک بو خصائص فطرت تصویرندن بشقه محصولات افکار و حادثات و وقایعه استعداد ابدیت ویره‌رک کافل بقای مآثر اولمق دخی الک مهم، الک جالب دقت برخاصه - سیدر . فقط اوشرط ایله که فصاحت و مقبولیتنه مدار اولان قوانینه رعایت ایدلمش اوله .

اشته آتیاً درج ایلدیگمز افاده، اسلوبک خواصنی، اهمیتنی، فضیلتنی نصل ایضاح و تصویر ایلرسه فصاحت اسلوب ایچون دخی الک کوزل بر نمونه یرینه قائم اولور :

« کلام مداوله تصور خدنه قدرندن مؤکل بر جسم لطیفدر که بیکرجه سندر یکسه طراوت نوجوانیسنه زوال ایرشمز . اما حیثیت کالی اعتبارنده بولنان صحت مآلیله تناسب اندامی حکمنده اولان ترتیب و انتظامی یرنده اولمیدر که هر زمان ممدوح و مرغوب اوله بیلسون .

اگرچه سیرت ظریف اولنجه صورت لطیف اولمسده نقایصدن معدود اولماق لازم کاور . فقط اثار ادبیه بی بلاغت مؤدا فصاحت ادا احتیاجندن وارسته ایده‌مز؛ زیر ابرتألیف که حسن افاده‌دن محروم اولور، حاوی اولدیغی حقایق چیره‌دستی، اتحال ایله مهارت قلبیه اصحابنک ملک یمینی صره‌سنه قولای انتقال ایده بیلدیگی ایچون محفظه‌سز جوهر حکمنده در .

خلاصه بشرده‌دائم اولان کالدر . جمال تحویل اولور . حال

بوکه اثرده قائم اولان مقالدر . مال منتقل اولور . فقط مادامکه ماهیتک تغیری و طبیعتک حسن افاده دن تنفری عدیم الاحتمالدر ، بر اثرک ابدیتنه مال صحیحنک مقال فصیح ایله انصافی کافل اولور .

بوکا بر برهان مؤید درکه عصرمزده ترقیات معارف اثرله قدمای فلاسفه نک افکار حکمییه سی که هیولای عرفان تعریفنه صادقدر ، جرح و اصلاح ایچون ماهیت کمالک دقایقنه واقف اولان بونجه ارباب نظر تعریضات شدید ایراد ایتمکده ایکن ادبای سالقه نک انار قلمیه سی که مزایای وجدان توصیفنه لایقندر ، شرح و ایضاح ایچون خاصیت مقالک حقایقنه عارف اولان نیجه اصحاب هنر تقریضات عدیده انشاد ایلمکده در .

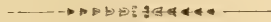
حتی ادبای حکمدان [۱] بری محاسن ادبییه فوائدینی محاکمه ایتمیکی صرده معلومات کثیره و وقوعات غریبه و بلکه کشفیات جدیده بیله بر اثرک بقاسنه ضمین امین اوله میه جضنی بیان ایلمکدن صکره دیرکه « بونتر انساندن خارج شیلر اولوب بیان ایسه عینیه انساندر » (کال .)

اسلوب افاده ایکی نوع شرائط و ارکانه تابعدر : نوع اوله — طبیعت موضوع نه اولورسه اولسون تحول ایلمدیکندن —

[۱] مشهور ادیب حکیم بوفون

(شرائط عمومیہ) یاخود ارکان فصاحت؛ نوع ثانی - طبیعت
موضوعہ کورہ تحول ایلدیکنندن - (شرائط خصوصیه)
یاخود وجوه بلاغت اطلاق اولنور.

شرائط عمومیہ: وضوح. - خالصت. - طبیعت. - منقحیت. -
مطابقت. - اصالت. - اهنک. - موافقت کبی خواص و مزایا در.

۲ - مبحث وضوح

مندرجات : وضوح تعریفی . - منشأ وضوح . -

انتفاسته باندی اولان شیلر . -

کلامک خفادن برائتنه وضوح دینورکه موضوع بیانک ظهور تام ایله انکشافنه مدار اولدیغی ایچون ارکان فصاحتک الک مهملر ننددر .

واقعا مداوله تصور و افکاره واسطه اولان سوز ، طلوعک ایلك ضیالری کبی انجلائی معنائک اشارتی ، حتی او خورشید معنویئک ظهور و نمایشی حکمنده بولماید .

وضوح افاده ، وضوح فیکره تابعدر ؛ زیرا کوزل دوشنیلان و هیچ بر جهتی مبهم بر اغلیان افکار و ملاحظات ، وضوح ایله افاده اولنور ، الفاظ و تعبیرات ذهنه سهولت و بداهتله توارد ایلر .

کلامک خفادن مصونیتی . افکار و معانیئک قائل و متکلمنجبه سهل الاحاطه اولسنه تعبیر آخرله : حسن تأمل واحاطه ایدلسنه وابسته در . تصورات و افکار عصیان ایندکده (بنسهوله سانخ اولمدقده) ایاندن فراغت ایلی . اطاعت ایندکجه (طبیعی اولهرق وارد اولدنجده) بازمنه . سولمکنه عودت ایلماید

بدیعیه - عبدالغنی نابلسی

آئیده کی مثاللر ماهیت و ضروحه نمونه اوله جق الک کزیده

اثرلردندر :

بونلرک ازمسته برده شریعت اجدیه کوریلور، که امور دنیویه و—
 اخر ویدی بر دائرۀ مقدسیتده جم و تألیف ایتمکله. حین تأسیسندن بو آنه قدر
 بیک ایکیوز بوقدر سنه مرور ایلدیکی حانده شایه تغییردن مصون قالمشدر .
 بز فرقه ناجیه اسلامیه دن اولدیغیز حانده شو بجمده حقیقت حالی اظهار
 ایچون بیطرف اوله رق سویلر ز. که شو عصره کلنجده دین مضمبوط توارنج
 اولان قوانین و نظامانک جله سی عرصه امتحان و تدقیقه قونلسون! وانسانیت
 و حقیقت خاطر ایچون بیطرفانه و منصفانه هر بری حده اماندن کچورنسون!
 هر هاتکی اقلیمده و نصل عادات و اخلاقده بونورسه بونلسون، انسانک
 عقلاً و طبعاً و حکمتاً مدار امنیت حقوق اولق ایچون شریعت اسلامیه دن
 ده اوسع و عدل و احکم بر قانون بوئتیق قایلیدر؛ دکلیدر؛ ظاهر اونور .
 اشته قران کریمک جلدی میدانده در! حاوی اولدیغی ایات کریمیه
 نذر اونلسون: احکام سببیه تعلق ایدر ایات محاکمات. ربع قرآنه
 مساوی بر راده اولدیغی و معاملاته متعلق مسأله مأخذ اجتهاد اولان
 احادیث صحیحۀ نبویه دخی بو آیات قرآیه دائره سندن ذره ما خارخ اولدیغی
 حانده ائمه عظام وفقهای کرامک استنباط و اجتهاد ایتدکاری مسأله
 حامل اولان کتب موجودۀ اسلامیه اورویانک دائره مدینه دخولدنبری
 اعانه مطبوعات ایله حصوله کتیردیکی اثار علمیه مقابله ایده جک درجه
 کثرت و وسعتسه اولدیغی تبیین ایدر؛ و هر نه قدر بب اجتهاد مسدود ایسه
 ده مسأله معاملاتده تغیر ازمان ایله تبدل احکام، یعنی شرع اسلامک مبنی
 علیی اولان عدل و حقانیت اوزره توسیع فتاوی قضیه سی اصول فقهدن
 اولدیغی وجهن طور درجه و نوع بشرک مستعد اولدیغی ترقیات ایلر وندجه
 مسأله معاملاتک توسیع و تزیدی یولی آجق طور دیغی جهتله. بیک ایکیوز
 بوقدر سنه دن پرو احکام اساسیه سنه دن هیچ بریسنه بر تغیر عارض اولمشدر .
 هر دیار و اقلیمده مرغوب و معتبر وانک احکامیه عامل اولان هر قوم، محافظه
 حقوق مقدسه سنه مظهار اولمشدر. بود محل استغراب دکلدر؛ چونکه
 شریعت اسلامیه قوانین سببندن ایکی صنف ناصک دخی نقصانلرینی جامع و
 مکمل اولندن فضله هر بر مسئله بشریه نیک مأخذی قرآن کریم و قرآن کریم

عقیده اسلامیه اوزرینه کلام رب رحیم اولمغله بالواسطه هر بر امر شرعی؛ امر مخصوص الهی حکمنده رنک مقدسیت المش، و فقه دنیلان فن جلیل. عصر نبویدن بش انقی بوزسنه لمرورینه قدر عرب و عجم و اندلسده (سرتمای ظهور) اولان علمای اسلامک نلاحق افکار و متابع اثر یله تدقیق و توسیع و تدوین اولمشدر .

عجبا علوم سیاسیه ایچون بو قدر دتت؛ بو قدر اهتتام هانکی عصرده، هانکی قومده کورلدی؟

شو عصر اخیرده حقوقه دائر فتوئی ائک زیاده توسیع ایدن فرانسزلر ایکن، فرانسه نئک وجوده کتوره بیلدیکی قوانین موقع تحقیقه قونلسون! ظاهر اونورکه مسائل سیاسیهده شریعت اسلامیه نئک مقلد و مشروحیدر (قود نبویون) (قودسویل) دنیلان نظامات سیاسیه نئک اکثری نبو. لیونک مصری استیلاسنده انده کچیردیکی کتب فقهیه ایله اندلسدن اننان کتابلرئک ترجمه و خلاصه لرندن بشقه برشی دکلدرد .

نمونه ادبیات - ضعیفا پاشا

دیگر :

حقوق بین الدولک وجودینی انکار ایدنلر، اولابین الدول جاری اولقی اوزره قانون شکلنده افاده اولمش قواعدئ موجود اولمدیغنی بیان ایدرلر. جانبوکه حقوق قوانیندن اول موجوددر. حقوق. قوانین ایله بر شکل خارجی کسب ایتردن چوق زمان اول حاصل اولمش ایدی .

قانون، حقوقک ائک واضح افاده سی ایسهده منبع ضروری سی دکلدرد . کافه اقوام بیننده حقوق موجود اولمقله برابر قوانین مدونه موجود اولدیغنی زمانلر کورلمشدر .

شویله که : متاکات ، توارثات ، تملکات ، مداینات موجود و - جاری اولوب بو معاملاتک هج برینک قانون ایله تحت انطباطه اندیغنی وقتلر مشاهده اولمامشدر . بناء علیه شایان تعجب اولورمی که بدایت ظهور

حائزده بوننان حقوقی بین الاقوام بزہ بالخاصہ اقوام مختلفہ طرفندن قبول اولئش عرفی وعادت ومعاملہ لر حائزده کورنسون .

واقعا هر دولته حقوق قانون حائزہ ارجاع ایچون قوته احتیاج مس ایلش و حائبو که دولتر کندی فوقلرنده برفوت طایمقلرندن حقوق بین الاقوامی بر قانون شکلہ اغراغ ایدہ جک و دولترک ماغوقنده بولنه جق بر قوه حکومت شکل ایلماش اولمسیله حقوق دول حالا ودها نیجه زمان بر قاعده مرعیه قانونیه دن محرومدر . و بونکله برابر حقوق بین الاقوامک بر طبق قواعدی بعضاً عینیه قانون شکل و قوتنده اوله رق افاده قلمشدر شوبله که دول مختلفه مرخصلری قونغرہ حائزده بالاجتماع بر و توقول مضبوطلریله بر طبق قواعد اساسیه وضع ایشلردر که انلری غلبه قوته بنا ایلک ایسته میوب آنجق لازم و مقتضی عد ایله کرک او مضبوطلری امضا ایدن دولتر و کرک عموماً دول قوتنده طرفندن اوقواعده اتباع اولئسنی مراد ایشلردر . بو وجهله دول مختلفه بینده منعقد بعض معاهداتده بر طبق احکامه تصادف اولنور که او احکام بعضاً بر طبق قواعد سیاسیہ و حقوق اساسیه و حقوق مقتضیه وضع ایلدیکندن احکام مزبورہ ماهیه قانون عد اولئق لازم کلوب عادی معاهده بندی عد اولنه مز :

سعید بک — حقوق بین الدول

شعرده وضوحه مثال :

بجنون دیدی ای بکا اچان راز
لطفیله قیلان بنی سرفراز
کیمسک بکا ظاهر ایله آدک
بو بادیده ندر مرادک
جان تازه لنور فصاحتکدن
بو لهجه بر ملاحظتکدن
شیرین شیرین تکلمک وار

حال دلمه ترچك وار
 بيكانه دن او نمازم بو حالى
 بر انفتدن دكل بو خالى
 پيهوده دكل بو كو كلم المق
 كلك باشم اوزره سايه صالمق
 عقل اولسه ايدى بمله همراه
 احوالكدن اولوردم آ كاه
 غم كوكلى اتمسیدی بيتاب
 كوز پرده سی اولمیدی خوناب
 غفلت خالندن آریلیردم
 البته کیم او لدیغک ییلیردم
 چون بنده یوق احتمال ادراک
 س سوبله اوزش کپسک ای باش

فضولی

کلامده وضوحک انتفاسنه بادی اولان شیلره کنبجه ، بری
 — کله وترکیب اعتباریله — لفظه ؛ دیکری — مؤدا اعتباریله
 — فکره عائد ایکی نوع خطا و نقیصه دن انبعاث ایلر .

بو نقایصک برنجی نوعی غرابت و تعقید لفظی ایله ، فقدان
 مطابقته ؛ ایکنجیسی تعقید معنوی یه راجعدرکه مبحث خالصت
 و مطابقتده صره سیله ذکر اولنده جقدر .

وضوحک متفی اولدیغنه مثال :

بارکاه احدیتده محو وزاله سنی دائماً تنی ایده جک اخلاق مقدوحه دن
 غرض و نغسانیت دینلان شیلرکه مطلقاً کبر و عجب و انانیت کبی صفت
 شیطنتک خصائص مفره سندن بولندیغی جهتله بعض کسان مزاج نخوت

اعتراض چند توافق اینها را مورد جزئیة مدن کلّی متأثر و متغیر اولیوب او مثنوی و اصل
 و اصل و وضع نام از اتحاد ایندیکی احوالی از حقوق هر کیمین مشاهده ایدر سه بونک
 جد و حقیقت غرض کار ایدن وین خود انگفت و معاشرتک آرزو اولنن تکلیف سزایکی
 اثری اوله زنی سهو و غفلت لایالیانه دن نشأت ایندیکنی تدقیق و تعمیق جهت لرینی
 اراء قدن نظر همتنی کوزه طو توب بک یونک سؤ نیت و فضا حتمده بونتمش بوللو
 از کیمسه نیک غایبده اوله رفق برزده دامان مکرو عداوت و بوجه بیلر خانسانه
 اهلک و بریوب قزایلان حقوق دیرینه بی کان له یکن حکمنسه تنزیل ایدوب
 او امانت محروم و اصل محالند قدر یورو ملککی ذمت دنائت غدارانه سنه بورج
 بیله رنک شو انصافانه لرینی جرایده فعلا اقتدار یاب اوله بیلور سه فر نایه بر احقق سزین
 او آنده دردی ککنه اهلک تخریب خانمانه شتابان اولوب اگر شو فتنالغنه
 باننات متغیر اوله مرایسه بر طایفه و سائط عجین و حمله به تسابله شخص مظلومه
 دعلقی اولان نوات کرامه مراجعت و نفاق و تمیبه و غن و غیبت ذمیه مساکلر نده
 اختراع و فتراح ایلدیری فوالم کاذبه بی صورت حقندن قویله رفق و مجلسنه
 داخل اولدینی ذالک مزاج و مشوارسی ایجابجه وهم و مراقنه طوقنه حق
 قوتلو قوتلو افتراق علاوه ایدرنک بر زمین مخصوص تبصصکاراننده نقل
 و حکایت ایدوب ..... معنی الکتاب — تعلیم ادبیات

۳ - مبحث خالصت

مندرجات : مخالفت قیاس . - مخالفت استعمال . (تعقیب) -

ضعف تألیف . (استطراد) . - تعقید لفظی و معنوی . غرابت .

خالصت، صحت مؤدائک تحقیق ایله افاده نیک محاسن ادبیه
قابلیتی کبی اصل الاصول ادب اولان ایکی مهمه یه خادمدر .
بو مهمه ادبیه دن مهجور اولان افاده لر - بلاغت مؤدایه
قرین اولسه بیله - فصاحت ادادن محروم اوله جقنری ایچون
عادی و بیانی سوزلردن عبارت قالیر .

خالصت افاده : مخالفت قیاس و مخالفت استعمالدن، ضعف

تألیفدن، تعقید و غرابتن مصونیتله تحقیق ایدر .

مخالفت قیاس : کله نیک، استقرا و تحری صورتیله استنباط

اولنان قوانین صرفیه یه مخالفقیدر .

مثلا - عثمانلی لغتی تحری اولنمش، کورلمش که فعل اقتداریلرک

نوع مثبتنده، امر حاضرلره برهء رسمیه و یاخود بریا ایله برها

علاوه ایدلدکن صکره برده (بیلک) مصدری ضم اولنهرق

تشکیل اولنور . و منفی صورتلرنده هاء رسمیه دن بشقه برشی علاوه سنه

لزوم اولمیه رق افعال سائر نیک منفیلری کبی تصریف ایدیلور .

امدی بوقاعده لره توافق ایتمیان کلمات، قیاسه مخالفتله نقیصه .

دارعد اولنور که حامد بک افندی نیک :

اوزاق دوشرسده یارندن ای کوکل دهرنه
کنی اوزاق دوشه بیلز یا کردکارندن

بیلنده کی (دوشه بیلز) و فضولینک :

بردم باقه بیلدی اول آیه

دوشدی یز اوزره مثال سایه

لیلی هم بتوردی اختیارن

بردم کوره بیلدی نکارن

بیللمرنده کی (باته بیلدی) و (کوره بیلدی) تعبیرلری

و ترکیبینک :

امشب نه حال ایسه غمخواریء دل زار ایله آرام و توحش تنهایی ایچون
تجرع خونابهء آلام (ایدرسز) : علی اسحرکه سفینهء باد آورنه لنگر
تأخری ....

عباره سسنده (ایدرسز) کله سی و الحاصل بنده لک . پریشانلق

یرنده . بنده کیت . پریشانیت تعبیرلری اوقبیلدندر .

مخالفت استعمال - حسن طبیعت و حسن افاده ایله تمایز ایدن

اجلهء ادبانک استعماللرینه مخالفت دیمکدر .

وارده یرنده موروده، ساکنه یرنده مسکونه، مستدل یرنده

مستدلن ایراد اولنق کبی کلمه یه ؛ وقواعد عثمانیه نك ارانه ایتدیکی

بعض مطابقت توصیفیه لره قسداں موافقتدن منبعث نقایص

ترکیبیه عائد مخالفتلر (مسئلهء سالف الذکر و اشجار ملتف الساق

یرنده سالفه الذکر ملتفه الساق کبی) بوقبیلدندر .

قوانین اسلوبیجه صحت افاده نك تحققة مدار اولان عثمانلی قواعد صرف ونحوه مراعات ایله برابر استعمالات ادبایه ده رعایت اولمق و اثار منتخبه لری مطالعه ایلمك اقتضا ایدر .
 بو اثارك مطالعه سی ایکی صورتله مهمدر : بری موضوع بحث اولان نقیصه دن تخلصه ، دیگرى تفیض قوایه خادم اوله جغی ایچون حسن تصور و سلامت اختراعه مدار اولور .

تعقیب

مخالفت قیاس و استعمال نقایص ادبیه سی قواعد بلاغت کتابلرنده بر صورتله تعریف اولمش . مثلاً مستدل یرنده مستدل وساکنه یرنده مسکونه . وارده یرنده موروده کله لری مخالفت قیاسه مثال کتیرلمش ؛ وشباب یرنده شبابت دینلمسی دخی بو مجتهده مخالف صواب کوسترلمك استنبیلس !

اولا - شوراسنی نظر مطالعه یه المق استرزکه بر عثمانلی بلاغت کتابنده بو نوع الفاظك معیار فصاحتی اوله رق قبول اولنه جق قواعد ، قواعد صرفیه عثمانیه اولمق اقتضا ایدر ؛ (موروده) (مسکونه) کله لرینك قیاسه مخالف اولدیغنی بزه ارانه ایلیمان شی ، صرف عربی در .

ثانیا - مخالف قیاس اولان کله لر معناجه خطا دن بری اولمق لازم کلور . الیاظ مذکور ایسه - استعمال اولندقلری محلله ره

نسبتاً - قیاسه مخالفین زیاده غلطاتدن معدود اولمغه لایق
و او جهتله فصاحت ادا ارکان و شرائطی مجتهدانه وجودلری
زائد اولور.

ثالثاً - لغتک تعیین و بیانسه محول اولان، مثلاً - شباب
یرنده شبابت و بونتره مماثل الفاظ، مخالفت قیاس نقطه سندن
مؤاخذه اونتمق طوغری دکادر؛ زیرا او نوع الفاظ قیامی دکل،
سماعیدر .

رابعاً - لغت و صرفک اساساً رد ایلمسی لازمکلان بعض
کلمات ایله مثلاً - (بر) یرنده (بیر) - و دخی یرنده (داخی)
والله یرنده (الینه) و بونتر کبی قواعد اشتقاقدن خارج اولان
شیلر، مخالف قیاس صورتده اتیان ایلمک دخی رأی قاصرانه.
مزجه صحیح اولسه کرکدر؛ کرچه مسائل ادبیهده، اول کلانلردن
نه اشیدمش و بلله نلمش ایسه اودا رده توقف ایتمک عجز وجدا.
نیدن انبعات ایلیه جکی ایچون اهل اتصاریک بوندن مصنویتنی
قلبا تمنی ایدنره بز دخی اشتراک ایترز. لکن شوقید و شرط ایله که
فصاحت اسلوبه ارتقادن اول بشتقه جه برر موضوعه تابع
اولان مبادی لسانک درجات و مراتبی زیر و زبر ایدیلهرک
بر طاقم تشویقاتی موجب اولماملیدر.

والخاصل شونی دیمک استرزه که لسانمزه که مهم و الزمکن
منبع اقتباسی اولان لسان عربی بی تحصیلده کی مجبوریت،
مادامکه عمومی دکادر؛ مادامکه عثمانلی ارباب قلمی ایچون کندی

لسان‌تربینی فصیح یا زملق برو جیبه در؛ و مادامکه قواعد عربیه به تطبیقاً خطایی صوابدن، غلطی صحیحیدن تفریق و تمیز ایتک طبیعتیه مشکل اولیور، او حالده عثمانلی قواعد صرفیه و نحویه سنده - بعض کلمات عربیه ایله ترکیباتنه عائد قواعد معلومه دن بشقه - رضابطه عمومیه قبولی اقتضا ایدر که او ده: نزاهت افاده و حسن طبیعتله تمایز ایدن اجله ادبامزك صورت استعمالرینه مراعات و جویدر.

مثلاً (ابتصار و تنقید) و سائر بونلره مماثل کله لر، لسان عربیه غیر موجود ایش . نه بآس وار . ابنیه و اوزان معلومه سنه موافق و آهنگ بیان عثمانی اونوع اوزانه دهها زیاده مساعد کوریلرکه اجله ادبامز قبول ایش؛ بزده استعمال ایدرز . اما لغت عرب مؤلفاتنده اوله بر کله ارا نیلیسه بولنه مز ایش . بونده ده بآس یوق . بزم بر عثمانلی لغتمز اوله جق آ! اوراده تصادف اولنه بلیر؛ قواعد عربیه به موافق اولمدیغی حالده فحول ادبا طرفندن قبول و استعمال اولنان ترا کیب دخی بو قیلدندر .

ضعف تألیف — نظم کلامک، مشهور اولان قواعد نحویه به عدم تواقنه ضعف تألیف دینور .
مثلاً مشهور اولان قواعد نحویه به کوره، اوللرنده اسمی عدد بولنان اسمله؛ و موصوفی صیغه جمع اولان صفتله ادا ت جمع علاوه اولتمق جائز اولمدیغی حالده شو:

حالا ایکی (معظم ملترلر) افرادی بیننده سئل قدر قانلر دوکلکده در ..

میر - مبانئ الانشأ

و :

عکاظ و مرید البصره نام محالرده جمعیات ادبیه لر عقد ...

مدخل انشا

عباره لر نده او قاعده یه مخالفتله (لر) اداتی علاوه اولندیغیچون

کلام ضعف تألیف ایله تقیصه دار در .

کذا مضاف الیه ایله مضافک اراسنی و فعل ایله مفعول غیر

حسریحک بیننی بلا ایجاب فصل ایتمک جائز اولدیغنی حالده برجمو -

عده کوریلان شو :

ریاضت بدنیه صحت و عافیته مدار اولدیغنی کبی قریحه نك مطالعه اثار

ایله تفیضی دخی ممکن اولور .

عباره ده او قاعده یه و موجب التباس اولان یرلرده اضممار

قبل الذکره جواز اولدیغنی حالده دخی :

بجزد تحدیث نعمت ضمننده دولتعلیه ابدمدتک صداقت واستقامت

شعاری اولان بنده لری حقنده علی الدوام کرم عنایت منعم . . . . .

تاریخ عزمی

ترکیببنده ذکر اولنان قاعده یه مخالفت اولنهرق افاده ، مهمه

خالصتدن مسجور ایدلمشدر .

والحاصل ضعف تألیف دینلان تقیصه ادبیه ، کلامک سبک

معروفه توافقی ایتماسندن انبعثات ایلرکه بوندن تخلصی کافل

اولان شی، قواعد نحویه به کوره نظم کلامه اهتمام اینلکدر .
 شوراسی دخی معلوم اولسونکه ضعف تألیف دیمک،
 فساد ویابطلان ترکیب دیمک دکدر؛ قوانین اسلوبجه
 معتبر اولان صحت افاده بی اخلال ایدن بر نقیصه ادبیه و بری
 مشهور، دیکری غیر مشهور ایکی شیوه اراسنده بر صفت
 نسبیه در انکیچوندرکه مثلاً شو :

(اگرچه) برادمه متعلق احوالندن بحث ایدیلورسه اکا ترجمه حال دینور .

مبانی الانشاء

کلامنده (اگر) ادات شرطی یرنده (اگرچه) اداتی ایراد
 اولمسنندن طولانی ترکیب ضعف ایله لکل، فساد ایله اتصاف ایدر .
 اثار مشوره ده بای حال محل فصاحت اولان بونقیصه
 تألیف، وزن و قافیه خاطر یچون اثار منظومه ده تجویز اولمشدر .
 فقط او قید شرط ایله که آهنگ افاده بی محل و معناجه مبهمتی داعی
 اولیه و طرز ترکیب، عامیانه لک در که سنه اینیه . فضولینک :

بجنونی هم ایتدی چشم خونبار

صولر صاچو بن یوزینه بیدار

یلتنده وزن و قافیه ضرورتیله (بیدار) کله سنی (ایتدی)
 کله سندن تأخیر و او مرتبه فاصله دار ایتک، و حامدبک افندینک :

ار ایسه ن حربه یکیت اوغلی یکیت

جانور سه ن دخی اورمانه کیت

یلتنده (کیت) فعلی اولامقدر اعتبار اولنهرق بعده ذکر

او نطق و یا عطف صورتیله جمله اولایه ده تعلق ایتدیلمک ، جائز کوریله بیلدیکی حالده نثرده ، اودرلو ترکیبیره مساع ویرلمز .
ینه فضولینک :

ترک ایغه عواطف غمی
یاد ایله مودت قدیمی

کلامی ایچون - (مطابقت توصیفیه) نك فقدانه مبنی - ضعف
تألیف ایله تقیصه دار دینیله مز . حالبوکه :

یارب همیشه لطفی قیل رهنا بکا
کوسترله شول طریقی کی چیمماز سکا بکا

بیت مشهوریله ، حامد بک افندی نك :

دو شو نوردد او بیوک صحرا ده
بنی خلق ایلمی تنهاده

بیتنده (بکا) مفعول الیهنک و (تنهاده) ظرف نك تاخر و -
تباعدرینه - وزن وقافیسه ضرورتینه مبنی جواز ویریله مز ؛
چونکه معناجه نوع ابهام و اضطرابی موجبدر . طرز ترکیبک
عامیانه لکه تنزلندن طولایی دخی :

(طور کوسه تخلق ایتدیردی بکا یاس اتم)

(کوکل سلطاندر هیچ طرز خدمتکارلق بیلمز)

مصراع‌نرنده‌کی (طور کوسـتاخلق) و (طرز خدمتکارلق) ترکیب‌لری، یعنی عربی کله لرینی ترکیه لشمش الفاظه مضاف قیلیق-قبول اولندمز.

استطراد

معلومدر که لسان، سانحات ذهن و وجدانک ترجانیدر: بز نه سویلر، ونه یازارسه ک اوسانحاتی سویلر، انی یازارز؛ تعبیر و افاده افکار و ملاحظاتک شکل خارجیسیدر.

بوشکل خارجی که -- اثار بلغادن مستنبط اولان قوانینه موافقت ایلدیکی حالده سبک معروف نامنی ایر، نهیح طبیعی ایله انطباقی مشروط دکادر.

واقعالسانمزک سبک معروفی، نهیح طبیعی صورتنده نظم و ترتیب اولنمق لازمکسه، ضعف تألیف نقیمده سی ایله رد اولنمق شوییه طورسون اشنای شیوه لسان اولانلرک استغرابنی دعوت ایلر. بالبعکس عرب وفرانسز لسانلرنده افاده اولنسه شایسته پسنده و قبول اولور

اشته بر لسانک ذوق و جدانیله استنباط اولنسان قواعد نحویه و قوانین بلاغت و بیانیه سنی شکلاً و ماهیه مخالف اولان دیگر بر لسانک قواعد نحو و بلاغتندن اخذ و تعلم ایتک لزومنه قائل اولمقده کی عدم اصابت بوندن ناشیدر که بلاغت

عناوین کتابی بوحقیقتک ال صحیح بر دلیللی ال قوتلی بر حجتیدر .
 عثمانلی طرز افاده سنک نهج طبیعی ایله ققدان انطباقنه مبنی -
 درکه قواعد نحویه نك استنباط و تأسیسی دیگر لسانلره نسبتله
 منعسر در ؛ زیرا مؤثر دن اثاره حرکت قواعدینه موافقت ای دن
 سبک افاده لری نظم و تحکیمده منطوق اعانه و رهفالمق ایلدیکی
 حالده لسانمزلک ترتیب و شیوه سنی رد ایلر .

مقصد مزى ایضاح ایدهلم :

نظم کلام اصول مهمه سی مدلولات و اشیانک طبیعت
 و ماهیتلری اوزرینه مؤسس ایکی صورته مبتنیدر . صورت
 اولی یه : طریق انی . صورت ثانیه یه : طریق لمی دینک مناسب
 اولور .

طریق انی اثار دن مؤثره انتقال و حرکت دیمکدر که
 بویولده نظم و تألیف اولنان کلاملرده ، طبیعتله متعلقات و -
 صفات اسنادیه نر ، و محمولات عائد و مرتبط اولدقلری ذوات
 و اشیادن و اثار دخی اسبابندن اول کتورلمک ، و طرز
 لمی که مؤثر دن اثاره حرکت دیمکدر ، صورت مبسوطه نك
 اختلافنه اولمق یعنی ترتیب طبیعی و جهله ، اولا اسباب و مؤثرات
 بعده اثار و متممات سوق اولمق اقتضا ایلر .

لسان عرب ایکنجی صورته ، لسان عثمانی دخی صورت
 اولایه موافق اولان لسانلر دندر .
 (طرز لمی) دیه اسم ویردیکمز صورت نظم و تألیف ،

نهج طبیعی به افادهٔ دیگرله سانشات ذهنیه به متوافقی
 اولدیغی ایچون سرعت و سهولت افاده به مساعد در .
 انک معکوسی اولان طرز افاده لر ایسه او محاسندن بریدر .
 لسانمزک بر طرفدن بو محاسندن محروم اولسی ، دیگر طرفدن
 لغاتنک معین و محدود و قواعدینک مستنبط و موجود اولمامسی
 ترکیبات ماده و معنویه به اک مؤثر مانع لر دندر .

تجربه ایله دخی معلومدرکه فوق العاده سبیلرک تأثیر عمیقنه
 منبی برق آسایمخ اولان بعض حسیات عالیه و ملاحظات اصیلانه ،
 سرعت و سهولت افاده به و لغات و قواعدک مضبوطیتنه
 عرض احتیاج ایله . لسانمز بو اوچ نقیصه نک تأثیر یله بی تاب
 اولدیغندن حاست و حکمتک اک پارلاق سانشاتی ، اک اصیلانه
 حسیاتی که بر ملت ایچون رهنمای معالی دیمکدر ، ظهور یله
 انطفاسی طبیعی کورینور .

فی الحقیقه علی العاده بر سوزدن عبارت اولان امثال ملیه
 و حکمیه جه اک زنکین ملتر ، لسانلرینک سهولت و سرعت
 و منقحیه مساعد ، خصوصیه لغات و قواعدی مکمل اولان
 ملتر در .

ملت نجیبه عربک او فوق العاده امثال و حکمیاته مانت
 اولسی ، منحصراً شدت ذکالینه و یر یله مز ؛ لسانده کی مز ایانک
 چوق دخلی اولمدر .

واقعا بزم لسان دخی — نظم و ترکیب اعتبار یله — بعض

فضائلی حائز در که اوده قوت و شدتہ خادم اولمقدر . فقط بو فضیلتک اثری خطابتک بعض اقسامنه و شعره انحصار ایدر .
لسانمژک طبعاً مساعده سز لکنه منضم اولان اوترقی شکن
نقایصنی اکیال ایده جلک ارباب همت و فضیلت ملتک تحمید
و شکرانته بحق نامزد در .

فقط اعتراف اولتملیدر که ضعف تألیفک معیاری اولان قواعدی
نحویہ عثمانیہ بی — لسانک کافہ دقائقی احاطه و ارأه
ایلیه جک مزبته جمع و ترتیب اینک بیوک بر ریاضت لسانه
و حسن طبیعتہ محتاجدر . و اوسبیله در که لسانمژک فصاحتنی
مخل اولان نقایصی کوسترمک شونک بونک کاری اولمدیغی کی
عربدن مأخوذ اولان الفاظک مشتقاتنی استعمال ایتدی کمز به باقرق
قواعد نحویه و قووانین بلاغت عربیه عثمانلی نحو و بلاغته
اولان احتیاجدن بزی مستغنی ایدر دیمک دخی صحیح دکلدر .

تعقید [*] . — کلامک معنای مقصود اوزرینه واضح الدلاله
اولماسندن عبارت اولان تعقید، یا نظم کلامده و یا انتقالده کی
خلالدن ظهور ایلر . برنجی صورته تعقید لفظی . ایکنجیسنه
تعقید معنوی اطلاق اولنور .

[*] تعقید . تفعیل و زننده . بک دوکملک و یاخود چوق دوکملک
معناسنه در ترجمه قاموس

نظم عبارده اولان خلل بعضاً قواعد نحویه به رعایت اولنما مقدر انبعث ایلدیکی کبی نحوه برقصور اولدیغی حالده دخی ، سوزک مسلسل ایراد اولنمسنندن و یا خلاف اصل واولی اولان برطاقم احوالک اجتماعندن یعنی معاینک مساعده ایتدیکی تقدیم و تأخیر لر ، حذف و اضمار لر و ترکیبه عائد سائر اوکی تصرفله قائل اولمقدن ظهور ایلر .

بو حالده ضعف تألیف ایله تعقید لفظی آره سنده نسب اربع مشهور .
 رهن عموم و خصوص من وجه نسبتی واردر . یعنی تعقید دینلان نقیصه بعضاً ضعف تألیفدن ایلری کلیر . (مثال : صحیفه ۳۲)

بعضاً دخی ضعف تألیف بولندیغی حالده تعقید بولنور که بو صورت ، بیان اولندیغی وجهله یا افعال و ادوات ترکیبیه نك حسن استعمال ایدلما سنندن نایج اولور . (مثال : صحیفه ۲۳)
 و یا خود خلاف اصل و اولی اولان بعض احوالک اجتماعندن انبعث ایلر .

مثال :

شرابدر دیرنک صوندی بکا ساق جام
 حواس خمس ایله حس اولندی باده تمام

بلاغت عثمانیه

انتقال مفهومده اولان خلله کلنجبه : معنای حقیقی ایله معنای

مجازی ویا کنائی اراسنده کی اتصال و مناسبتک ملایم طبیعت
اولمامسندن نشئت ایلمر .

مثلا غریبی نامنده کی شاعرک :

اولور آویزه چنکال غقاب عصیان
لانهدن ایلسه پرواز عصافیر دعا

بیتی کبی . بیت مذکورک معنای لغویسی که « دعا
سرچه لری، یووادن پرواز ایلسه، عصیان قارتال قوشنک
نیچه سنه اصیلیر » صورتدن عبارتدر، اندن معنای لازمی اولوق
اقتضا ایدن « دعا واستغفارک فائده سی اولیور؛ زیرا هر نه زمان
دعا واستغفار اولنسه متعاقباً عصیان ایدرز . » مألنه انتقال
متعسر در .

واقعا شاعر، (والیه یصعد الکلم الطیب) آیت کریمه سیله
مفسرینک (ان لم یقتطفه الاثم الذی یرتکب) کلانندن اقتباس معنی
ایلیک استمشدر . فقط اسلوب افاده سی، یعنی تشبیه و مجاز اتده کی
فقدان ملایمت، - ظریف اولوب اولدیغندنه قطع نظر - مفهومی
دوچار اضطراب ایشلدن .

راغب پاشامر حومک :

تواضعدر دم ریزشده چونکیم مشرب مینا
دکل خالی سعادتدن انکیچون کوکب مینا

بیتی دخی او قبیلدندر؛ زیرا حکمت عملیه نک : (تواضع
باعث رفعت وسعادتدر) دستور جلیل ادیبسی، هر شخصک

وارد خاطری اولسه بیئه اشیا و جاداتدن اولان بر شیئی او
 دستور ادبییه اضاقله — ولو مجازاً و یا کنایه اولسون
 مشمول حکمی ایلک و ایکی مرتبه قرینه دن صکره او مفهومه اتال
 اولنه بیلک — البته سهل و اسان دکلر .

دیگر :

درکه لطفنه کلم زیرا
 سنی هر دم کوره بیلک دیلم
 بلاغت عثمانیه

والحاصل شرائطنه ایتنا ایتیان بومثلو تسبیه و کنایات ایله
 مجازک انواع سار هسندن و بدیعک بعض اقسامندن متولد
 تعقیدات، هب تعقید معنوی چله سندندر .
 بر ایکی مثال :

آستانکه عاشق شیدا
 مرض سده ایلدی پیدا
 لا . . .

دیگر :

فهم بیرهنن ایتدی وقف شعله داغ
 خدا بزم دخی مهتابه ویر کتاتیزی
 تعلیم ادبیات

دیگر :

کرایتمسه مهرومه تقدم

شبنم برینه باغاردی انجم

شیخ غالب

کلامک معقدیتی بعضاً قائلنک مسامحه سندن ناتج
اولور سنده (ایات مذکورده کی تعقید کی) علی الا کثر
یوکسک و اینجه فکری کورنمک ایچون طبیعتی زورلقدن انبعث
ایر .

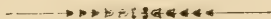
بنا برین انسان پیش عبرت و انباهنده دائماً شو حقیقتی
ظوتملیدر : « انسان » نه دیمک استدیکنی کنیدیسی اکلامدجه
خلقهده اکلامده مر »

اشته بر مجموعهده مصادف نظر اولان شو :

مناسبات اشیدان علی طریق الانتزاع وضع اولان قوانین اختلافی
طبیعی و عادی به مبنی معلولدن عدم تخلف اعتبارله مطانعه به آلتامسی
غایتی تجاربه محتاج اولان حقایقه مخائف اولوب بوقضیه، حکمت حکومتک
مقنضباتدن اولدیغی وجهله بومرتبه دقیقه به اطلاع و دائماً یش نظر دقتده
طو تملق واجبات قویه دندر .

عباره می حوصله ادر اکک فقدان مساعده سنه مبنی قائلنک
کندوسی دخی نه دیمک استدیکنی بيله مامکدن و موضوع بحشی
درک ایده مامکدن منبعث اولان تعقید معنوی ایله نقیصه داردر .

غرابت . — کله نك وحشی و مانوس الاستعمال اولماسنه
 غرابت دینور . مثلاً — نهد، مزرکشـتاره، هماره و چقان
 بونجیلین و امثالی کله لر که اوللری مانوس الاستعمال اولدیغی
 حالده بو کونکی کونده متروکدر، غرابته توصیف اولنورلر .
 شوراسی شایان اخطاردر که لسانمزک هنوز بر لغت کتابی
 موجود اولدیغیچون کلمات عربیه یی بر حدادی ایچنه المغه مقدر
 دکلز . برچوق کلمات عربیه یه تصادف اولنور که ترکیه مزده مانوس
 استعمال اولدیغی حالده هم شمول و احاطه مدلولجه، هم
 آهنگدار اولق حیثیتله هر زمان محتاج اولدیغمز کله لر دندر . انلره
 غریب اطلاق ایسه طوغری دکلدز .

۴ - مبحث طبیعت

مندرجات : طبیعتک تعریفی . - خواصی . - طبیعتی

اخلال ایدن سبیلر . سهل ممنع دینلان طرز افاده .

اسلوب افاده نك ركن مسہمی اولان طبیعت کہ اکا سہولتندہ اطلاق اولنور ، تکلف وتصنعدن اجتناب ایله افکار وتصوراتی لایح اولدیغی کبی عرض وافاده ایلکدر .

سهولت : کلامی تصنعدن خالی ، تصورات وافکاری تکلفدن بری اوله رق سوق و ایراد ایتکدر . جودت قریحه و رقت فکره دال اولان محاسن طبیعیه یه قرین اولمق دخی خواص سہولتدندر

بدیعیہ - عبد الغنی نابلسی

اسلوب طبیعی ، اشیایی ممکن اولدیغی قدر عوارضدن تجریده و اصل ماهیتلریله بیانه ساعیدر ؛ محاسن طبیعت ایله علویت حقیقیه یی تصویر ایلر کہ مأنوس وجدان اولان خیالار و نکات و رموز ایله اتحاد ایلدیکی زمان اے دلینیر ، اے نازک بر اسلوب صورتنی ایر . او جهتله در که طبیعت ، تحیر و مقتونیتہ بادی اولمق و هر شئیك فوقنده باعث حصول ذوق اولان انسانیت معنویه یی تصویر ایلک کبی خاصه لر ایله تمایز ایلر .

تہ کیم حکیم و ادیب مشهور (باسقال) فصاحت ادانک بو مهمه ارکاننی تعریف ایلدیکی صرہده :

طبیعی اثرلره متحیر و مقتون اولورز؛ زیرا بر تألیف انتظار ایدوب طور رایکن نظرلرده انسان تمثل ایلر .

جمله حکیمانه سیله شاننی تجمیل ایلشدور .

مثال آتی بو خواصی جامع اولان اثارک اک کوزلرندندر :

شو بولندیغمز بیوک عصرده شعر و ادب، سرائر قلبیه و حقایق فکریه بی تقدیر ایچون بر ملک مؤکل اولدیغی جهتله، اشته او ملک بو - اثرده گاه روحه کیزلی کیزلی بر شیلر سویلمور . گاه اغبرار ایله سمایه اعتلا ایدوب کیدی سور . اوقدر یوکسلبورکه روح انی تعقیبده عاجز قالمور . چکلدیکی سمای لطافتدن محسرسی اولان انسانه باقدیغی زمان کندو - سنه ینته شوپله برصد اکلیمور :

جان ودل وقف تماشا درشب مهتابده

یار هر سودن هویدار درشب مهتابده

آره صره سمدن نزول ایله انسانک یانته یاقلاشیمور ، فقط ضیای ماه کچی نه طوبیلیور ، نه قونوشیلیور ، بالکنر جاننده کی نور روحه قدر نفوذ ایدیور .

شعرک زمان ایله مکان ایله بر بیوک مناسبتی وار . لطافت طبیعیه جه جهان ایچنده یکه تا اولان استابول بر شاعره الهام معنا ایتمکده هر ملکککک ما فو قنده در . مثلا استابولده بر یلدیزلی کیجه دوشونه لم . هر طرفده کورلتیلرک کس لیدیکی ، هر کسک اویقویه طالیدیغی کیجه یاریلرنده فضای بی انتهای سمواتده بتون یلدیزلرک ضیای تموجه باشلار ؛ سمانک رنگی، مرمهرنگ، بوغاز ایچنک صولری مائی اولدیغی جهتله او - کیجه ده بارلایان یلدیزلرک ضیای مائی کورینور . افقک اوزرنده مشهود اولان هلاک خفیف ضیای ، دکره عکس ایدن شکلی مائی ، اوتده بریده اقان صولر مائی ، شوراده بوراده او چوشان قوشلر بیله مائی . اومائی کیجه نک ایچنده افقک اوزرنده طوبلانن برچوق یلدیزلر تتره ین ضیالریله بر شاعرک کوزلرندن ، یعنی سرای سرائر روحک ایکی نورانی

بچیره لرندن کذار ایتدیکی زمان قلبک برکوشه سنده خوابیده نیچه سوداگر
اوباندیرر : اشته اوسودالر هب شعردر .

سامی پاشا زاده سزائی

شعره مثال :

نه خوش بر کویلی قز گوردم کچنده
تک وتنها اوتورمش بر چنده
که باقسه نه قورقلوردی عزلتندن
مائی قیلش اطرافه سرایت
ویردی موقعه حسن ولطافت
پرلر شاد اولوردی وحشتندن
کنار آب ایدی ظل صنوبر
اوبردی یایی خورشید انور
انی مطلق کوررلردی سمان
اوبوردی طفل سودا. مقدمنده
دل معصومی تیرردی فنده
که اقدسدر بو حالت بر دعادن
صفای حسن ایله یکسر مسرت
دینوردی دینسه بر دلبر مسرت
سیر برندن یکا اولدم روانه
کیدلز نذینه قویمز چیچکلر
صانردم بکلیور بر چوق ملکلر
باقاردم گاه اوکا گاه آسمانه
اچیق مائی کی چشمائی بی رنگ
نکاهی جای شبهه عین نیرنگ
باقلمزدی فقط باقق ضروری

کورمیدی او کوزلر بیلم اما
 باقاردی رهگذاره مردم اسا
 دینوردی جنته مشتاق حوری

عبد الحق حامد

دیگر :

بو یرلر لذت افزا روح بخشا خوش تماشادر
 زمینی آسمانی بیك لطافتله دلارادر
 شو یلدیزلر بتون اشعاردر اشعار کویادر
 دیسه شایان بو خجرا لر مجسم عشق و سودادر
 بتون بو کوردیکم یرلر یرلرله لب آلادر
 طوغارکن آفتاب ایلر شو کوهک زروهن پرنور
 شفق تزیین ایدوب کوک عرض ایدر برچهره مسرور
 زمین ازهارایله نورسته اولترله بتون مستور
 بنی مقتون ایدر بونلر بکا اولدجه هب منظور
 که شایاندر دیسه منظومه معجز تر منشور
 سمان یاغنه باران مثالی نور علویت
 زمیندن چیقمهده ارواح آسا شمه جنت
 بو عالمده بنم کوکوردیکم آثار پر حیرت
 یا کولمکن خروش ایتش صاحبلمش دهره بوضورت!!...
 نجوم اسماءک هربری بر دینه عبرت
 بتون بوکوردیکم شیلر صفا بخش دل وجاندر
 خیال آرای شاعردر تبسمدر که خنداندر
 ملکدر انتشار ایتش مسحر ساز انساندر
 فقط بر بشقه شی واردر که لذت وجداندر
 زمینده آسمانده قلبده هر یزده پنهاندر

اوپنایندر که حیرت بار اولور افکاره اناری
 اوپنایندر که تنالرده مشغول ایلمر افکاری
 اوپنایندر که حکمی ذاتی هرسویه اولوب ساری
 عیاندر آسمانده خاکده انجمده انواری

اوپنایندر که خلاق جهاندر ، حضرت باری
 ممثلی زاده - طاهر بک

طبیعیتی اخلال ایدن سبیلر ایکی نوعدن عبارت کورینور که
 (۱) اصطلاح و قافیه پردازلق هوس و غیرتبله موضوعک
 متحمل اولمدیغی تعبیرات مختشمه ایرادینه قانقشمق (۲) تصورات
 عالیه اربابنی تقلیددا اقتدار فطرتنک خارجنه چیقارق طبیعتی
 جبر ایتمک کبی شیلدر .

طبیعیتمدن محروم اولان اثار ایسه - ولو که صنایع ادبیه نك
 الك کزیده لرینی ، الك دلیذر لرینی جامع اولسون ، نه ذوق وجدانی به
 ونه تعلیمه خادم اوله بیلیر . سوزدن نایه مقصود اولان بو ایکی
 مزیه خادم اولمیان اثار ایسه ، اصوات عادیه دن صایلیر .
 اصوات عادیه دن معدود اولان شیلر ، علیت ناطقه به دال اولان
 ماهیت ادراکی تصویر خاصه سمندن بری در . بو -
 خاصه دن بری اولان افاده لرله ، نظر لرده انسان تمثیل ایده مز .
 موضوعک متحمل اولمدیغی تعبیرات ایرادینه ؛ فطرتک
 احسان ایلمدیکی درجه اقتداره قانع اولمیه بوده تصورات عالیه
 اربابنی تقلیده اظهار میل ایتمک نه بی مفید اولور ! . . . .
 (تعلیم ادبیات) ک شو مجتهده عاقد اولان ملاحظات حکیم .

نه‌سی، که طبیعت ایچون بردستور ادبی در، اتی وجهله نقل ایلکی
وجیهه دن عدا ایلرز :

« بر مؤلف اقتدارینک فوقه چیتمق وکندیسنی ده‌عالی بر
ماهیتده کوسترمک استیوبده طبیعتنی زورلدیجه یازدیغنی شی
دائماً طبیعیلمک مزیتندن محروم قالیر .

« چونکی یازیده اعتنا تکلفی، تکلف ایسه الفاظ وافکارجه
رکا کتی، غرابتی، تعقیدی استلزام ایدر که بونلرک هپسیده
طبیعیلمکی اخلال ایدیچی شیلردر .

« اوقیانلرک عمومی نظیرینه نفسنده اقتدار کورمک طبیعی
اثرلرک برخاصه متمیزه سیدر

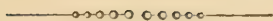
« واقعا بویولده شیلرک قولای کورینور . لکن نظیرلرینی
میدانه کتیرمک مشکل وبعضا بتون بتون ناقابلدر که (سهل
متنع) تعبیری بونوع اثار نفیسه حتمده برتعریف، مجمل وصادقدر.

مثال :

آفرین لطفککه ای باد نسیم
بو قدر انجق اولور فیض عمیم
علمی کل کی آجدی نفسک
ایلدک چهره ایلی بسیم
کشور چینده می دوشدی کدرک
یانه در بونفس نافه شیم ؟

بیک جهان نکبت مشکى نفسک
 ایتدی برمدده جهانه تشمیم
 بوقدر نثر شمیم ایتمز ایدک
 اولسهک طره دلبرده مقیم
 عاشقه سنجلین یار اولمز
 اولسه یاران ایله پرهفت اقلیم
 زلف نانه کرفتار ابد
 دل سودا زدهیه یار قدیم
 نیجه در حال دل آشفته
 شانهدن چکمز اوله رنج الیم
 شانهدن وار ایسه از چوق المی
 اه ایدوب چکمزون اصلا غم ویم
 دردمندانه براز احوالن
 ایلسون ماشطه سینه تفهیم
 اودخی حائنه رجم ایتمز ایسه
 بوقیدر عدل شهنشاه کریم

نفعی

۵ - مبحث منقحیت

مندرجات : تعریف منقحیت . - وتیرهٔ ایجاز ایله فرق . -

منقحیت، ایجاز و مساوات و اطنابک جزؤ مشترک ماهیتلری اولوق اقتضا ایدر. - منقحیت اوسلوب موضوع افادیه تابعدر . - منقحیتی اخلاص ایدن شیلر . -

منقحیت ، صورت بیانی قدر کفایت ایله متناسب دوشور . مکدن ، تعبیر اخرله - لزوم حقیقینک تعیین ایده چکی شکل و مقدار ایله منطبق بولندیر مقدن عبارتدر . صبحی پاشا مرحومک : کشینک رفیق و همراهی ، مرآت خصال و افعالی در . قول حکیمانه سی و کمال بک افندینک :

کسه نک لطفنه اولمه طالب

بدلی جوهر حریتدر

بیت رنگینی کبی

واقعا بری ، حکمت عملیه نک بر قانون تحول ناپذیرینی ، دیگرری عزت نفس و علو جنبابی مصور اولان بو فکر لر ، دیگر شکل و قیافته وضع اولنه رق افاده اولنه بیلیرسه ده صورت نظمه ، مشهود اولان او منقحیت و قوت و او لطافت ضایع اولور . معلوم اولسونیکه منقحیت ، وتیرهٔ بلاغت اولان ایجاز دیمک دکلدر . ایجاز کلام ، اوسج بیاندر که نوعنه مخصوص اولان سبک معروفی هر موضوعه ، هر فکره مناسب اولدیغی کبی هر شخصه دخی موافق کلر . مطمح نظری جامعیت مؤدادر .

او جهت نه خنایک محتاج اولدیغی دلائل افناعیه کبی تفصیلاتدن ،
شعرک مخصوصاتندن اولان تزیناتدن ازاده بولنور .

حالبوکه منقحیت ، مقصد اصلی به ناچسبان اولان طفیلی
فکرلری ، لزومسز وزائد سوزلری طرد ایلر سده ده موصوعک
متحمل اولدیغی تزیناتنه مساعددر ؛ یعنی منقحیت اسلوب ، مو-
صوعه تبع اوله رق ایجاز و مساوات کبی ، اطناب حسن کبی
اقسام بلاغتنن شمار ایدیلان صور افاده نك جزؤ مشترک
ماهیتریندر .

بوکا مبنی در که خطابه مناسب کوریلان منقحیت ، فلسفه
ایجون موافق اولمز ؛ شعره عائد اولان منقحیت دخی تاریخه روا
کورینمز .

تاریخه عائد منقحیته مثال :

قادیسه جیشنک تعبیه و ترتیبنه نظر امعان ايله باقیلور ایسه تقدم
زمان ايله فنون ترقی ایلدیکی زمانده یعنی بولندیغمن قرنده تعبیه اولنان
ارسلورنن تحقغیر ایدن اسخندن ولایجاب حاله نظراً استحکاملرک وضعندن
واکا کوره بعضی حرکانک تاسبندن بشقه برفرق کوريله مز .

ایشته رسول الله محمد علیه السلامک حجاز دیارندن از زمان ایچنده
چیتاروب جهانیهانه موجب عبرت و باعث اتباه و بصیرت اولان مدینت
فانله اثری اصحاب و قومنک افعال و حرکاتنده کون کبی ظاهر اولور ایدی
بو غیض و سعادت کتاب اللهه و سنت رسول اللهه اتباعدن حاصل
اوندیغنه برکیسه اعتراض ایلسه صحیحاً کونشک نورینی باراصدنک برقتاديله
ستر ایتمک قیبلندن اولور .

صبحی پاشا

فلسفه‌ده منقحیته مثال :

موت هادم اللذاتدن زیاده بزمله مونس و همدم اوله جـق نه وار - در؟ قتلنه حکم اولنان بر مجرم تبهکار قنغی طرفه امله نظر کدورت اثر ایتسه هیکل هولناک هلا کدن بشقه نه کوره ییلور؟ متمتع نعمت حیات اولدیغیمز زمانک بر از اوزون و یاخود قیصه اولمسی بیننده اولان فرق جزوی. بزى بو خراب آباد دنیاده ریشه کیراستقرار اولمق اعتقادینه ذاهب ایده جک قدر برشی دکدر.

واقعا احکام قدر جمله من حقننده یکنسق اولمیوب بعنمنز نهایت عمرینه قدر کمال رفاه و سعادت حال ایله امرار اوقات و بر چوق اولاد و اخفاد ایچنده ترک حیات ایدر و بعنمنز هنوز شجره عمر و اقبالدن بر خوردار اولمق سزین سن عنفوان جوانیده بچیئه اجل بی امانه کرفتار اولوب تخلص کریبان جاننه امکان بوله من! بر طابقی دخی ساحه زمینده یانکن سرمای - ظهور و برکون ایچنده متواری کنج تاریک کور اولور! بونلر بعض ازهار چنزاره بکررکه اچملریله برابر صولوب فنا پذیر اولملری بیننده هیچ مسافه زمانیه اولمز. هر بر شخصک اجل مسماسی خامه دست قدر تله لوح محفوظ ازنده مرسوم برسر مکتومدر.

بنا برین مدت حیاتک مقصدارنده مشتبیه اولدیغیمز حائده یشارز! اشبو اشتباه ، حاول اجل موعود حقننده بزجه سبب تیقظ و انتباه اولمق لازم کلور ایکن بالعکس باعث عما و غفلت اولور! موتی مدت حیاتم ترک قنغی زمانه نسبت ایده جگمزی بیله مدیکمز جهتله بونی اصلا خاطره کتورمیز؟ وحق سن پیری به دخی زمان حاضر نظر یله باقیمز. اشبو منهای حدود حیاته و صور زده ارتق رشتئه طول امل بریده مقراص یأس و حرمان اولمق اقتضا ایدرسده مجبول اولدیغیمز عما و غفلت. برده کش چشم بصیرت اوله رق نفس واپسینی انک ماوراسنده بر وقته اسناد ایدرز

اشته اولوجهله دست ساقی اجلدن جرعه نوش مات اولدیغیمز زمانی تعیین ایده مدیکمز جهتله خوف مات بزجه برامر موهوم کبی کورینور. اشتباه

مدت حیاتک درجه امتدادینه منحصر اونق لازم کلور ایکن اساس ماده
حقنده بزنی تأمین ایده میور دیمک اولور. (جهان جام وفلک ساقی اجل-
می. خلائیق یاده نوش مجلس وی. خلاصی نیست اصلا هیچ کس را.
ازان جاء وازان ساقی ازان می)

منیف پاشا

شعرده منقحیه مثال :

برعجبه سس کایردی دریندن شیهه آه
وحدت تنفس ایلردی صانکه گاه گاه

اشجاردن زمینه دوشن سایه کثیف
چکمشدی ییشکاهمه بر پرده سیاه

اول ظلمت عمیقده هیچی نموده
برواز ایلردی دهشت ایله طائر نگاه

تعمیق ایده ایده او ظلام شدیدیه بی
فکرده حاصل اولدی بر آز نور انباه

برخیزد اولدی - دیدد ایواه مصدری
کندی هوا یوننده حبه تم یزق کنه

قدرت فعلی سویلردی لیک هب
فریاد یسوب ایقلرد اننده هر کبانه

قازدد بو حکمتیه دیدد اویش دیمک از
دیدار عشق ایله مجلی بکا اله

عزم که یاندی آتش عشقه بواندهدک
سودا بوننده استرم اولسون بتون تباه

اندم اویسوفایی غریبانه اغلادم
کلدی خیالی دیده کریانه اغلادم

رجائی زاده اکرم

خطابته منقحیه مثال •

ای ناس صبر و ثبات ایکی عسکر در که انلره غایبه ممکن و متصود کلدن بو بر خیف و اسف کونیدر. اصحاب رسول اللمی ید اعدایه ترک ایتدکن حکمره و قارو نخوت کزدن و مروت و عاطفت کزدن و غیرت دینه کزدن کندو - کزده نه کوره یلورسکنز ! اوله ایسه انلری تخلیصه سعی ایدیکز و الله تعالی حضرت لر ندن حذر ایلدیکز که مصیرو مرجع کزدن. بونی بوبله بیلمیکز که اشیای نفیسه بی ترک انجق انفس خبیثه یه لایق و سزادر . سزجه تحقق ایتدی می که دنیا زائل و فانی و آخرت دار النعم و باقیدر .

بیلمز میسکنز که نیجه ارواح و اشباح بو دنیای ساحره دن دار آخرتد انتقال ایتدی . البته بر کون اوله جقدر که ترک ماسوا ایدیله جقدر . دنیانک مدتی غایت ازدر . اوله ایسه معاشرار واحی تزیده سعی ایدیکز . چونکه آوان رحلت تقرب ایتدی و سزک سفر بکزن و ایغنا سفر شاق و محتاج زان و رفاقدن فقط تحمل و مصابرت ایلک . « ان الله مع الصابر »

مبانی الانشا

دیگر :

یکیتلر ! شو ایاغزک باصدیغی طوبراق بابالریمیزک قانیه یوغرلمشدر . بزده او بابالریک اولاد لری بز . بز و وجودمز دشمنک طوپندن صار صلدیغه انلر کده صار صلیو . آنلر شهیدلکک نه قدر بیوک اولدیغنی بیلمشدر . بزنی یوقدن وار ایدن اللهه یمن ایدرم که اگر دنیایه تکرار کلمک ممکن اونیدی جنت اعلا بی براقورده بر کره دها شهید اولمق ایچون بومیدانه کلوردی .

قهرمانلر ! بو بر کوندر که پیغمبرمزک دینی قلیجه طیانمشدر . مسلمانلغک شانی ، دولتک ناموسی ، بونجه امت محمدک مالی ، جانی قلیچکزه حیغتمشدر . پیغمبرمز دنیایه قلیجه مأموردن . بزده آنک یولنه کیده لم . شهید اولانلر بکزه نه دولت که جنت قبولرینی آجش ، آنلری بکلپور . صاغ قالانلر بکزن ربه استر ایسه بنم کبی سر عسکر اولمغه قدر یول آجیلان زمان بو زماندر . شان استر ایسه انسانه ، دنیا قلیچمک سایه سنده طور یور

دیدیره جگ میدان بومیداندر. غیرت ایدک که عثمانلو کچی دنیایی دتره دن بر—
 ملندن اولدیغیمیزی اثبات ایدلم! آنالرمز بزی بوکون ایچون طوغرمشدر.
 اولومدن نیچون قورقه لی. فانی دنیاده کیم قلمشکه بز قاهلم؟ دشمنک اننده
 اسیر اولوق قلیجمنه کوکس ووروب اولمکدن دها اومیدر؟
 قهرمانلر! الله بوننه جان وبرمه. دیمزک قوتنی کافرہ کوسترمه.
 بیغمبرمزی حشنود ایدلم بوریگ ایلری کیده لم. . . . غیرت— کمال

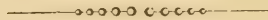
صورت افاده نك نقابصی، ماهیت موضوع ایله اكا ملایح
 اولان خصائص و مزایایی حسن احاطه ایدمه مامکدن انبعثات
 ایلدیکنی سونلش ایدک. بنابرین منقحیت اسلوبی اخلاص ایدن
 شیلرده وضوح افاده یی محل اولان سبیلردن عبارتدر.
 مع مافیہ املائی صحائف ایچون قدر حاجه یی تجاوز ایدمه جگ،
 افاده دیگرله: وجوب حقیقینک تعیین ایلدیکی مرتبه یی کچه جگ
 صورتده، تکثیر سواد ایلک کی حالات دخی منقحیتک اکیوک
 دشمنیدر.

فرانسه مؤلفین ادبأسندن (پلیسیه) بورکن فصاحتی
 اخلاص ایدن حالاتدن بحث ایتدیکی صرهده افاده آیه ده
 بولمشدر:

« بونقبصه ادبیه (فقدان منقحیت) ادبیاتک واسطه ثروت. مؤلفاتک
 اشیای تجارت نوعندن اعتقاد اونمغه باشلادیغی زماندن بری نعمم ایشدر.
 مساک بحریرمزک انحطاطنه بادی اولان شیلردن بری دخی بونقبصه در»
 بزده عرض اینرز که ادبیات عثمانیه نه واسطه ثروت، نه ده
 اشیای تجارت نوعندن اعتقاد اولنه جتی درجه یه کلامش
 ایه ده فقط او حالدن دها غریب، دها مؤثر بر حال مشاهده

اولمقدمه در که اوده مساعدهء حال و موقعدن بالاستفاده آثار
 صحیحہ ادیبہنک افناسنہ ایدیلان غیرت و تقنن و ممارسہدن
 محرومیتله برابر قواعد شکنلیکده کی جسارتدر. ضیاباشا
 مرحوم دخی بو ایکنجی حالدن وقتیلہ بروجہ آتی شکایت
 ایش :

بنی ادام اراسنده مدار تعاطیء افکار، لساندر. برملنک لسانی
 قواعد مضبوطه انتنده اولمیوبده هرانته قلم الان کیسندن کیفنه متبعیت ایدر
 و حال طبعیسندن چیقارسسه اول ملت ییننده واسطهء معاملات بوزلش
 دیمک اولور.....

۶ - مبحث اصالت

مندرجات : تعریف اصالت . - شرائط عمومیه ایچنده اصالتک

موقعی . - اصالتک بعض استثنای . .

تعبیر و افدهنک ابتدال دن مصونیتیه فیکروخیالک درشتی و خسا .

ستدن بر آئنده اصالت اسلوب اطلاق اولنور .

روحی بغدادی نشیده آیه سنده چرخ لاجوردی حقهیه

تشبیه انیس : شمس و قمری ایچنه قویمش ! دهری پیرخواره قیاس

ایتمش و نو ایکی جرم اسمانی بی غدایه بکزمش ده برینی اقسام

دیگرینی صباح لقمه سی یامش !

حقهء چرخ لاجورد ایچره

یلدیگز می ندر بو شمس و قمر

پیر دهرک ایکی غداستیدر

برین اقسام یوتار برینی سحر

روحی بغدادی کبی متخیران شعرا دن برذاتک اودر لو خیالدر

تعبیرلر دن انتر اشنه - آثار موجوده سی که حسن طبیعتی مصوردر

قیامته قدر شهادت ایلیه جکی ایچون بونشیده سی مسامحهیه حل

اولتمق موافق انصاف اولور .

ضیا پاشا مرحومک :

یا تقدیر او عاشقک کتابی

نظمنده قوقار جکر کبابی

بیتیلہ نابینک :

ذلت اربابی اولور نزد الیہدہ عزیز
خلق جامعدہ ال اوزرہ کتورر پاپوشی

بیتی و چلبی زاده صاصک :

هرکسک وار نوی وصلتدن دماغند اثر
بربنم انجق زکام الود هجرانک سنک

بیتی او قیلندندر کہ کرک تعبیر و افادہ جہ و کرک فکر و خیال جہ
اصالتدن محروم اولان شیلردندر .

اسلوب افادہ نک اہم ارکانی و حتی رکن الارکانی اطلاقہ
شایان اولان اصالت ، سجایای فاضلہ نک ال مبارک والک مقدمی
اولان موہوبہ حیایہ بکزر ؛ مکارم سائرہ نک زیب اور فطرت
اولسی او کریمہ قدرتک وجودینہ نصل عرض احتیاج ایلمسہ
ارکان اسلوبک مقبول حسن طبیعت اولہ بیلسی دخی اصالتک
وجودینہ وابستہ در .

اصالت ، قوانین افادہ نک برحاکم صاحب وقاریدر دینہ بیلیر .
اکاقرین اولان افادہ لر ، نظر لر ی موقع بلند انتراہنہ حیران ایدرک
افکاری دخی مجلوب لطافت و اہتجاجی اینر . ذل و افتقار کبی ،
خساست و ابتدال کبی منفور طبیعت اولان شیلردن منزہدر .
نزاکت بیانی ہمیشہ دنوازانہ و طور نجابتی ملاحظہ وقاریناھا
نہ در .

والخاصل موضوع بحثک ماہیت و خصائصنی محافظہ

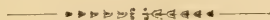
ایدرك نه تعبیرات عادیه ایله تہکماتہ اوغرامغہ، نەدە ذل وافتقار
ایله مستعدحقارت اولغہ راضی اولور .

شوراسیدہ معلوم اولسونکہ حد ذاتندہ اصلتدن بری
اولان افکارک درشتی و خستاسقی صناعت اسلوب ایله
اورتیلہرک پیشکاه طبیعتہ دیگر هیئندہ، بشقہ صورتدہ عرض
اولنہ بیلور کہ سعید بک افدینک سائل بر اعمی یه سویلتدیکی
شو قطعہ :

حائله عطف نگاه ایلیان ازباب کرم
مرحله بکا بش باره روا کورمزی ؟
صدقہ یله بنی دلشاد آیدن اهل خیری
واقعا بن کوره مرسمده خدا کورمزی ؟

او نوع اثار ادبیه دندر .

هزلیات و هجویات نوعندن اولان بعض مستثنیاتی دخی
دها بعض تفرعاتیله (اسلوب مجازی) فصلندہ کوره جکوز .

۷ - مبحث مطابقت

افکار و معانیك الفاظ و تعبيرات مخصوصه لریله بیان و -
افاده اولنمنسه مطابقت دینور .

خاصه مطابقتك ، وضوح افاده یه خادم اولدیغی مییدانده -
در . زیرا تحقق و وضوح مدار اولان اسبابدن بری دخی افکار
و معانیك تعبير مخصوصه لریله اتیان اولتمقدر .

الفاظك معانی یه مطابقتی ، افاده دیگرله هر لفظ و تعبيرك
یرنده ایرادی لسان عثمانی یه قبول اولنان و قبولنه مساغ و جواز
و یرلیله بیله جك اولان کلمات عربیه نك و بردرجه یه قدر الفاظ
فارسیه نك معانی صحیحه لرینی ، قواعد اشتقاقیه لرینی و بعض
اصطلاحاتی بیلکه موقوفدر .

بو وقوف و احاطه دخی فقدان مطابقت نقیصه سنندن
علی الا کثر مصنویته مدار اوله مز . انکیچوندرکه مسامحه و عجله
ایدلیهرک - حال و مقامك مساعده سنه کوره - الفاظ و تعبيرات
موافقه تفحص و تحری اولنقی اقتضا ایدر .

ازجمله کتابخانه مشاهیرده بالمناسبه بارکیر وصف
اولنورکن شویله دینمش :

هم متکبر و غضوب و همده مطیع و مغلوب بر حیواندر و یریلان امره
بلا تأمل انقیاد ایدر . . .

معلومند که لفظ متکبر اوج معناده مشترک اولان (کبر) دن مأخوذدر. بوراده مناسبت اله جق معنا که معنویاته عائد اولمق اقتضا ایدر، بهایمده استعمالی ناموافق اولدیغی کبی بلا تأمل کله سی دخی اولیه در؛ چونکه اصل معنای مقصود، در حال انقیاد اینلکه سوق ایدن حس دیمک اوله جق. انی افاده ایدن شی ایسه بلا تأمل کله سی دکل، (بلا امتناع و یا ملایمتله) تعبیریدر.

مطابقت الفاظ و تعبیراتک وضوح بیان و حسن افاده به نه درجه لرده خادم اولدیغی ارأه ایچون بالخاصه مثال آتی اوزرینه انظار دقت مطالعینی جلب ایدرز:

اردوکاه غایت واسع ومدور بر صحرا ایدی. وسطندن بر نهر عظیم جاری اولوردی که ایکی یانی بویدن بویه چادرلره زینت نما ایدی. نهرک وسط معسکره تصادق ایدن وهر طرفندن اکسز اولان محلنه بر مزین کوربری قورنمشیدیکه کوردیکم کبی بر دهر صافی اندامک میانسه صارنمش شاله بکزندم.

کوربری بیشکاهنده بولنان سرعسکر چادرله یانی باشنه رکز اولننان علم اعظم. سرابه قندیلرله دونادیلوب بری انجیمله آسمانه و دیکری شفق ایچنده هلال نور افشانه بکزردی. اما باشدن باشه قندیلرله مزین اولان سائر چادرلر دخی برر آسمان دیکری اندرردی. سرعسکر چادرینک بیشکاهنده نور ایچنه مستغرق بر طاقی ظفر قورلندی که علمت شانی و فروغ معانی فجر شمالیه هم عنوان و تمنا سیچون هر کس سیاهه بر قیه کبی اطرافند بویان ایدی.

اسمانه باقچه شویله تصور ایتدمکه ارواح ملائک انجمن روزنر اچوب بو هنگامه سروره نکران ایدی. یاخود اول صحرا بر کلستانه تشبیه اونور ایسه چادرلر بید سرنکون و علم اعظم نهال ارغوان اولورکه قندیلر اوزرنده زاله تصور اونور. وطاق ظفره طاق یاسمن نظریه باقیلوب چراغانتنه شکوفه دینیلورکه معانسه بکرز بر شی ارانور ایسه شکوفلر دروننده برده شبتاب تخیل ایدیلور. بو حانده انجمله زینت اطلس کردون او کلستان صفانک بر سایبان مجوهری دینلک و دستار حنر الیه موجود اولان عساکرک هر بری دخی اوزرنده هنوز اچلمش غنچه سیمه بر نهال تازه اعتبار اولتمق قابلدر. هله تشبیهی نه قدر رنگین اولورکه عساکر تاثیر صفا ایله اطرافه صالندیکی کبی نهال دخی تحریک هوا ایله هر جانبه مایلدر.

کرچه اردوده کیسه ایله آشنا دکلم. فقط کیسه دن ییکانهک اثری دخی کورمدد. اوز اتمیم نصف نیمه قدر اعلان شان منت ایدن شهر آیینک فیوضات متنوعه سیمه کسب انساب اولندیدن صکره هر کس استراحتنه وارنجه بن دخی بر کوشده اویوشم. برده کوزمی اجدمکه اردو بر چانه چکیلوب کیمش و صحرا ده یالکر وجود ناتوانم قلمش. بر قاج ساعت قدر طریق جستجو ده تکاپو ایتدمسه ده غبار یایلرینی یله کوره مدیکمن اوکه تصادف ایدن بر طریق طوغریلوب «القوم قد رحلوا والقلب مجروح» نالشرلیله کیدر ویش نظارده کچن صور خیالیه دن: و اصل ایت یاره بنی یارجلأ خذ بیدی! فغانیه استمداد ایدردم.....

غیرت - کمال

اثر ادبیه ده، خصوصیه کلمات و الفاظی غیر مضبوط اولان و قواعد اشتقاق عربی دخی احاطه یه عرض احتیاج ایدن بزم لسانک ادبیاتنده مطابقت قانونی محافظه ایده بیلک، ظن ایدرزکه

اسلوبه قوانین سائره بی احتوا ایتدیرمکدن دها کوچدر .
 هر اثرینه حیران اولدیغمز کمال بک افندی که انسانیتی
 ادامه ایدن افادهء مرام اصولنده خارق العاده بر اقتداری حازدر ،
 اثارینک سائرلر ککنندن تمیزینه بر سببده رکن مطابقتک
 تحمقی اولسه کرکدر .

از جمله شو مثاله باقیلسون : عجبا القاض و تعبیر اتندن برینک
 یرندن قالدیرلمسی ، طبیعی الصدور اولان او پارلاق و نافذالقلب
 بدایع حس و خیالینک بشقه شکل و قیافنده بیان و افادهسی قابل
 اوله بیلیرمی ؟

سزاوار تحمیدر که استاد اعظمک اثارینی تصور و افکارینک او
 اینجه لکیله ، حس و خیالینک او علویت او پارلاقلمغیله برابرینه
 هر شخص بر مزیتده ، بر قوتده اکثر .

حتی اثارندن هر هانکی برینه باقیلسه ، احاطهء مالی برخیلی
 تفنن و ممارسهیه محتاج کبی ظن اولنور . فقط قرآتسه هنوز
 مألوفیت پیدا ایدن بر صبی دخی اساس فیکری اولسون اکتلامده
 صعوبت چکمز . بوخاصهء اعجازنه ایسه موضوع بحثک هرجهتتی
 احاطه ایله غایت مستحسن ، غایت رنگین بر اسلوب ایله ارائه
 ایتمکده که مهارت عمیقهدن و ایجاد انقاض و حسن انتخاب تعبیراتده کی
 قدرت فوق العادهدن انبعاث ایدر .

مع مافیله دهات سانشات فیکریله لرینی افاده و تبلیغده بعض
 دفعه اظهار عجز ایدرلر : شو سببلرکه عظمت فیکر و علویت حس

و تصور لرینه قارشی كافة الفاظ و تعبيرات الك ضعيف؛ الك ناكافی
 بر درجه ده کورینور . جائزدر که دهانک اکثرا ضعفا طرفندن
 دوچار مؤاخذه ایدلرینه بر سبب دخی بو صورت اولسون .
 نته کیم (جزمی) ده شاعر تصویر اولندیغی صرده التزام اولنان
 طرز مخصوصه دخی بعضیلری اعتراض ایتک استمشلردی .

بر فکری افاده ایده ییله جک تعبيرات عديده ایچنده انک موافق و انک
 مستحسن اولانی بالکمز بر تعبیردر . اکا دخی وقت تضادق اولنه مز . حالبو
 که دهات افکار و تصور لرینی تبلیغده اکثرا عاجز قالیرلر . اوسیبیلله که
 عظمت فکر و علویت حس و تصور لرینه کوره تعبيراتک هبسی ناکافی،
 هبسی ناموافقدر .

روزر

فقدان مطابقت نقیصه سنک اسبابنه کلنجه بوده عمومی و
 خصوصی ایکی نوعه انقسام ایدر که عمومی نوعی یوقاریده ایما
 اولندیغی وجهله مسامحه و عدم اعتنادن ، خصوص نوعی دخی
 زوالی دشوار اولان باشلیجه ایکی شیدن عبارت کورینور :
 مشکاپسندلک . سجعپردازلوق و قدم پرورلک .

مشکلپسندلک دینلان سیئنه او غیرت مفرطه نایجادر که
 متخیله به انعطافی حالنده باعث ذوق اوله جق بر فکری - قاعده نلک
 مساعد اولدیغنه باقه رق ماحی لطافت اولان بر تعبیر ایله افاده به
 و یاشدت و صلابته مدار اوله جق انک موافق، انک کوزل بر تعبیری
 - انک ییکانه ، انک درشت بر تعبیر اغورنده فدایه بادی اولور که

بو صورت، كرك لسانی كرك نفس ناطقه یی ضیق بر دأره ایچنه
 الهرق منابع ارتقای فکری عقامت وجوده القا ایلر .
 (۱) سجمع پردازلق، و قدم پرورلك غیر تنك فقدان مضابفته،
 نه مرتبه لرده تأثیری اولدیغنی ا کلامق ایچون دخی مشال
 کتی کافیدر :

میانه لرده ثبوت یافته مرکز صدق و سداد اولان منابطة جدیدة خلوص
 و داد و رابطه قویه حسن و فاق و اتحاد که جانبینه مقصد اصلی اولان
 استقرار اسایش بلاد و عباد و وقایه شان و شوکت استقلال و استبداد
 امنیه لرینی ضامن و متکفل حکمنده اولدقلری وارسته قید و اشهاددر .
 بو قضیه مستبدنه ک علی الدوام حکیم و تشیدی لوازمه اهتمام و ادنا
 مرتبه ایهام اختلال شأبه لرندن توقیه دقت و اقدام اونمق مسئله سی دونمین
 فحیبتین و کلا و مأمور لرینک بالتبع و بطبع ملتزم حقیقیلری اونمق ایجاب
 ایدیکي . . . . .

پرتو پاشا

---

(۱) تعلیم ادبیاتک مشکامسندک بختنه مراجعت اولنده .

٧ - مبحث آهنگ

مندرجات: تعریف آهنگ . — اقسامی: آهنگ مفرد . —
 آهنگ کلام . — آهنگ تصویری: تصویر حقیقی . — تصویر حسی
 و خیالی .

آهنگ دینلان رکن اسلوب، انسجام کلامدن ناتج اولان بر -
 ذوق سمعیدرکه نفس ناطقه نك (مظروف الفاظ) اولان معانی یه
 میل مخصوصی او سایه ده وجوده کلیر .

واقعا افکار و ملاحظات، نه مرتبه عالی، نه درجه اصیلانه
 و پارلاق اولورسه اولسون لفظ، که مخارجہ اعتماد ایلیمان اصوات
 متکیفیه دن حاصلدر، تناسب و لطافتدن بری اولورسه غرام
 و نشاط روحه بدل مستلزم کلال واضطراب اولور .
 ته کیم عرب شاعر مشهوری متنبی :

اذا ما صافح الاستماع يوماً
 تبسمت الضمائر والقلوب

نظم رنگینیه او مزیتک محاسنی؛ غرب مشاهیر ادباسندن بوالو
 دخی :

سامعینی زخدار ایدن الفاظ، مزیات افکارک لطافت و حسن تأثیرینی
 محو ایلر .

قول مدقانه سیهله فقدانی حالنده کی محذوراتی نه کوزل بیسان
 ایتشلدر .

آهنگ، آهنگ مفرد و آهنگ کلام، آهنگ تصویری به ایریلیر
 آهنگ مفرد: کله لرك كراهت سمعدن برائتيله تحققی ایلرکه
 بودخی تنافر حروفدن خلوص و مصونیتته، افادهٔ دیکرله: امتزاج
 حروف و تناسب اصواته وابسته در.

تنافر حروف که تلفظده موجب ثقلت و رکاکت اولان بر
 حال و کیفیت ایله تفسیر اولنور، عموماً کراهت سمعی و او جهته
 آهنگسزلیکی موجب اولمق ضروریدر.

تنافر حروفک معیاری ذوق سلیمدر. شو قدر وارکه شرائط
 آتیه به رعایت اولدیغی حالده کراهت سمع تقیصه سندن بر
 درجه به قدر احترام اولنه بیلیر:

اولا - (ح ج ص ض ط ظ ع غ ف) حرفلرندن
 بر قچنك بر کله ده اجتماع ایتماسی. مثال آتیده اولدیغی کبی:

اگرچه دولتی کنديسندن صکره چوق زمان پایدار اوله مامش ایسه ده
 بونضعع و انحطاط خاندان سلطنت ارسنده دوشن تضاد و داعیهٔ استقلالک
 نیجی . . . . . مشاهیر اسلام.

ثانیاً - تلفظده اماله و اشباعی مستوجب اولان حرکاتک
 توالی ایتماسی. بحر کاملدن اولمق لازم کلان بیت آتیده اولدیغی کبی:
 قصدک اگر جان و دلک برینسه در
 ایکسده فدا یولکه بریسی نه در

آهنگ عبارتیه - کلامک کراهت سمعدن برائتيله وجود
 بولور. بوده اولا - تنافر کلماتدن خلوصه، افادهٔ دیکرله حسن
 امتزاج کلماته عرض احتیاج ایلر.

تفاوت کلمات معیاری - تفاوت حروفده اولدیغی کبی ذوق
 سلیمدر . بناء علیه او مهمه ادبیه ایچوک بر قاعده کلیه تأسیسی
 صحیح دکلسده ماده آتیه رعایت اولندیغی حالده تفاوتدن
 برآته و اوجهته حصول آهنگه مدار اولور .

شویله که : مخرجه متوافق حروفدن تشکل ایدن کلمات
 استعمال اولناملی . عباره آتیهده اولدیغی کبی :
 امثله مذکوره امثالی شوانک (وفق وضع واضح اوزره) اولسبله
 موافقت ظاهره در .

مطول ترجمه سی - عبدالنافع

زیرده کی بیتلرک مصرع اوللرناه واقع کلمات دخی بوقبیلنددر :

ابنای دهر هر هنزه آفرین و بر
 یارب نه توکنم خزیندهر بو آفرین

کرک دوکسون کرک سوکسون کرک درکاهدن سورسون

وصال یاری برکوره تمنا ایتمز وارد . . . . .

ثانیا - بر ترکیبده اضافت و یا توصیف صورتیه و یا خود

بشقه بر سببله ملاصق اولان ایکی کلمه دن برنجینک صوک حرفی

ایله ایکنجینک ایلک حرفی شفوی ، خصوصیله حلقی اولماسنه

اعتنا اولنملی .

بیت و عباره آتیهده اولدیغی کبی :

(ترتیب بزم) دشمنی برکون بوزار فلک

قالور تهی پیاله بودوران کلور کچر

نورس

اترابط حیرت‌نی جالب اولان حال عجیب مذکور
الحاح حصلت قهرمانانه ایله ..

بر مجموعہ

ثالثاً — بر هجالی اولان وصداری امتزاج ایتمیان کلمہ لر
ولی وتعدد ایتمالی . بیت اتیده اولدیغی کبی :

یاره چاتمش کام اولوب جامن چکوب ایچمش رقیب
واریقل عقلک کسرسه سندخی چات ال چک ایچ

ثانیاً — کثرت تکرار دن مصونیتده . ثالثاً — تابع اضافتدن
برائته . رابعاً — اولوب بولوب ، اولدیغندن بولندیغندن و —
بونلره ممائل افغان وادواتک محلمنده استعمال اولنمنه . خامساً —
معترضه لرنک امتداد و تکرار ایتماسنه . سابعاً — چله لر بیلنده
لفظاً و معنا توازن و تناسب بولنمنه وابسته در [۱]
بو شرائطک اجتماعیله تحصیل ایدن آهشکه مثال :

اول دایه دولت مایه سید عظیم العنایه دن روایت اولنورکه موسم
ارضاع اطفانده نسوان قبیلہ بنی سعدایله اتفاقاً متوجه حریم حرم
الله اولدم . همراهم اولان مخدراتک هودج نشین نجائب وکی تنها سوار
رکائب نیجه سوار (فروزان جوهر اسمان نجم ثاقب) ایدیلر . بنم
وشوهرمک بردانه لنک ولاغرخز ایله برناقسه فرتوت ناتوان عنکبوت
قریمز وار ایدی که دنباله رو قافله اولوب افغان و خیزان طی مسافه یه
چالیشوردق .

بن اطراف وجوانیدن غرائب امور مشاهده ایدردم وکاهی سامعه

[۱] معناً تناسبک وجودندن فصل نایده و تناسب لفظیدن دخی
(سجع) د، بحث اولمشدر .

جان بوزمزمه بی استماع ایدردی که « خوشابخت و اقبال اول صاحبه شیر-
بستانه که اول نو غنچه بستان سعادت نصیب اوله »

القصه . بزخی زنان کارواندن نیجه زمان صکره داخل شهرستان
مکه معظمه اولدق . اطفال ممولان قریش جیعا آنوب اصحاب ثروت
اولادندس برین آرایش کنار آرزو ایده مدیکم اجلدن کره بند جبین ملالت
اولوب کوچه کرد اضطراب ایکن بر شخصه راست کلدکه مطلع
قصیده اجلال جریده جاننده نمایان مانند سروخوش روش طوروب :
ایا ! زنان شیرداردن رضیع انعامش کسه وارمیدر ؟ دیو اطرافنه
استماع ندا ایدردی . — بزخی بیشکاهنه واردم نام ونسین سوال ایتم .
یلدم که سرور مکه و سرآمد قریش عبدالمطلب بن هاشمدر . . . (سبروسی)
دیگر :

نه چاره که بو وسیله دن شهر یارده استفاده به باشلادی . ایشته ایکی
عاشقی راحتسر ایدن حادثه لرک ایکنجیسیده شهر یارک هر استمدیکی زمان
عادل کرای کور مکه فرصت بولسی ایدی . شو صورتله که شهر یار ایله
بربخان همان هر کیجه گاه منفرداً گاه متفقاً عادل کرای ایله برلشدکلری
جهتله شهر یار تنها بولندیغی بر اقسام مقصد اصلیسنه عطف کلام ایدرنک
وصاله چاره لر تحریرسنه ، منتلر عرضنه ابتدار ایدلی .

عادل کرای تکلیفی ینسه اولکی کی اداب عصمتنه متعلق بر چوق
سوزلر وصیقلدجه انتباسلی بر طاق و عدلرله دفع و هیچ اولمزسه ایلری به
تعلیق ایتمکه چایشردی . کوکلنده کی نفرت اودرجه غایسه ایدردی که
بربخانک تا کیدلی و یمینلی تبیلهری اولمسه خبیثه بی بار تحقیری اتنده اولدیرمک
درجه سنه قدر کیمسی مقرر ایدی . شهر یار ایسه اوعذرلرک ، هیچ برینی
تسکین اشیاقه کافی کورمزدی . تکلیفی تکرار ایده ایسه ایستمدیکی کی
موافق بر جواب المقدن مایوس اولنجه « ین اوچ . . . . . »
حکم قطعیسیمله نقر دیسنه ختام و بردی مجلسدن ایرندی .

عادل کرای ، شهر یارک هر ردالتی ، هر بلای کوزه اندیغنه وهله کندینک

بر دغدغه چیقارمقدن اجتنابنه اطمئنانی اولوق جهتمیله جَسارتی بر قاندها
تزاید ایلدیکنی بیلدیکیچون کوستردیکی ابرام وانهاکه لایق اولدیغی قدر
اهمیت ویره رش دفع خصوصتده ایسه کندی کندینه بررأی بولمقدن عاجز
قالمش و تأثیرنده اوله جوق شدتی بیلدیکی حالده چارمتر صورتی زبرده کی
تذکره ایله پریخانک مشاوره سنه عرض احتیاج ایشدر ... کال - جزئی

شعره مثال :

ویرمش فریب کیمسنه قید ماسوا
قیلمش کیمین فیض ازل طالب خدا
بر حانت ایردی عالم معناده دون بکا
اعیان ممکناته نظر ایلدم دلا
قید صورده هر بری بر کاره منتظر
ویرمش شکوفه لر چمن دهره زیب وفر
بر کونه جامه ایله صائمقده هر شجیر
کل ای حکیم دیده عبرتله قییل نظر
کلشنده کونه کونه نه در بو شکوفه لر
آب وهواسی بر قونک بغبانی بر
سر طعمه نهنک محیط شهود ایش
جان در درج قلزد کفت وشنود ایش
اشیا مثال قطره همان بر نمود ایش
سر چشمه بوجه قطره به بحر وجود ایش
سر ویرمیجه اولیدم آشنای سر
نوعی

دیگر :

وار بنم شمعی بر وفا کارم
 غمگسار دل هوا دارم
 که مزاجی مزاجیه او یغون
 دائماً غمگلی . دائماً محزون
 حزن ایله منبسطدر احوالم
 یار محزونسد بنده خوشحالم
 رنگ ماتمله در تجلیسی
 بنی حیران ایدر تجلیسی
 جامه سی سر بسر سیهکوندر
 بر بلوطدرکه آیه مسکوندر
 صاجی شبرنگ - چهره سی اسمر
 اسمر اما که حور دن دلبر!
 گاه اولور بر خفیف برقع آل
 ویر اول روی اسمره بر حال
 که باقیجه خیال ایدر آدم
 خون اشک ایچره بر رخ ماتم
 نازک و نازنین و سوداوی
 نظره سی حزن و نشئه بی حاوی
 صبح صادق کپی صداقتی وار
 بکا هر صبح عرض ایدر دیدار
 آه فریادی طوریر دیکلر
 اچیبوپ حالمه اوده ایکلر
 کشف ایدر سربینی خوشانه
 سویلر انجق نسائی وجدانه

سوزلری شعر بی ناهیدر
 نفسی نغزّه الهیدر
 ایلش اول کوزلرک کوزلی
 کولکی بنده طره سی ازلی
 سورم حاصلی او دلبری بن
 او حقیقتلی یار اسمری بن
 نامیده کندیبی کبی دلبر
 بیملک استرمیسین اونامی؟ سحر!..

رجائی زاده اکرم

تتابع اضافات ایله کثرت تکرار دن مصونیتی آهنگ عبارت نك
 حصولته مدار اولان شرائط جمله سنه ادخال ایلش ایدك .
 بو ایکی نقیمه ادبیه نك تعریف ماهیت لریله هانکی درجه .
 لری نك محل فصاحت اولدغی بحثنه کلنجه ، تعلیم ادبیات مؤلفنك
 او باده کی تدقیاتی هر تدقیقدن ، هر محاکمه دن مغنی و محاکات
 سائرّه ادبیه سی کبی حسن طبیعت و ذوق سلیمه مبتنی بولندیغی
 جهتله او تدقیقاتی آتی وجهله عینا نقل ایله زیور صحیفه بیان
 ایلرز :

تتابع اضافات

(۱) تتابع اضافات ترکیه ده ایکی دن زیاده مضاف الیهک

متوالیا ایرادیدر (*) . (انسانک تلوناتنک خطرلرینک ائ بیوکنه
اوغرایان ینه کندیسیدر کبی) .

مثال :

انک باشینک شعرینک وفرت وکثرن بیان ائلمکدر .

مفتاح البلاغه

تعریفمزدن اکلاشیلان ترکیه ده تنابع اضافاتک ایکی درجه سی
مجاز اولمقدر . اوت ! لیکن بوجواز دخی مضاف الیهلرک حرکاتی
خفیف و عدد هجاسی قلیل اولمقله مشروطدر . (بو ایشک منشأتک
تحقیقی لازمدر) کبی . بویله اولمزه افاده سمعه ناخوش کلک
مقرردر . ته کیم برنجی مشالده مضاف الیهلردن اوچنجیسی
بر طرف ایدیلرک اضافت ایکی درجه یه تنزیل ایدلمکله دخی
سوزک ثقیللیکی زائل اولمور . سببی ایسه بیان اولنان شرطک
فقدانیدر .

تطبيق :

انسان تلوناتنک خطرلرینک ائ بیوکنه ینه کندیسی اوغرار

ثقیل

(°) غریبدرکه لسان عثمانینک قواعد و حوایط فصاحتنه دائر شمدی یه
قدر یازیلان شیلرک بعضیسی بالکنز اضافات ترکیه دن و بعضیسی دخی بالکنز
اضافات فارسیه دن بحث ایدرک ایکسینی بردن نظر دقته الان بولنمامشدر!

ویا خود :

انسان تلوناتک خطر لرندن ائک ....

کذا

بر درجه شریطه سنه توفیقی :

انسانک املرینک ائک بیونئ ....

اهون

تماماً توفیقی :

کشینک املرینک ائک بیونئ ....

معتدل

ترکجه ده تتابع اضافات حقمنده کی تعریفک بعض کلمات و عبارات ایله فاصله دار اولان مضاف الیه لر دخی ، بر برینه یقین اولور و خصوصیه مقدار ی اوچی تجاوز ایدرسه ، افاده یی کرکی کبی چیرکینلشدیره جکندن آندن توقی ایتک اقتضا ایدر .
(مکتب ملکیه نئک) اوچنجی و درنجی (منقلرنک) بوسنه اجرایی مقرر اولان (امتحانلرنک) باصدیریله حق جدوللرنک) ...
کبی .

(۲) تتابع اضافات ، فارسی قاعده سنجه یاپیلانلرده ایسه ، نئرده کذلک ایکی و نظمه اوچ درجه یی تجاوز ایتکله اولور . بونلرده تتابع ایدن کله لر مطلق مضاف ایله اولق لازم کلز بعضاً صفت دخی اوله ییلیر .

نثره مثال :

برائت هبوط وویال واتباع اضافات شمس امال ایله ...
عرفان پاشا

نظمه مثال :

خار دیوار ریانس ملک وملت حفظیچون
نونه تیغ آبدار حاکم خو نریز اولور
فضولی

قدمای ادبانک فصاحت اسلوبی اخلال ایدن احوال ایچنده
اڭ چوق مبالا تملق کوستردکاری شی تابع اضافات ماده سیدر .
بعضاً درده بشه ده قناعت ایتیه رک التیه قدر چیقار مشلدر .
مثال :

تکیه عانیشان که رسم مصنوع و طرح مطبوعی شکست آور اندازه
آسمان پیای افکار دورین مهندسان روزکاردر .
نابی - تحفة الحرمین

فضولیده، ویسیده، نرکسیده و سائر مشاهیرده بو مثالک
بر چوق امثالنی کوردیکه : (سبحان الله ! منع تابع اضافات
ماده سی کی فصاحت عربیه نك، فصاحت عثمانیه ده دخی تطبیق
واجرامی اڭ زیاده قابل و مقتضی کورینان، بر قاعده مهمه سنی
- بویله شیلرده بزندها چوق متعصب اولمری لازم کلان -
قدما نصل اولمشده ترکیه ده هیچده مرعی طوتمق ایسته مامش !)
دیملدن انسان کنیدی اله میور . برکت ویرسون که بو قدر تابع

اضافاته اوزان شعریه من مساعد اولدیغندن اثار منظومه لرنده درتدن زیاده منه تصادف اولنمز . حتی بو درت درجه سی بیله نادر بولنور .

قدمایی اثار منشوره لرنده بو حاله سوق ایدن شی قافییه پردازلق کبی ، ترصیع کبی عجم مقلد لکی اولدیغنده شبهه یوقدر . یوقاریده بربرده بیان ایتدیگمز کبی نثرده قافییه پردازلغک هیج لزومی اولدیغندن اضافات فارسیده حد معروفي تجاوز ایتکه مجبور اولمیز .

نظمه کلنجه بونده تابع اضافاتی اوچ درجه یه قدر قوللانه . بیلیرسه کده مصارع و ایات ایچنده جابجا ترکیه ادوات و کلماتک بولنمنه دقت ایتلی یز . تاکه سویلنن سوزلرک ترکیه لکی ضایع اولسون .

نابی مرحوم ایسه بو شرطه یه رعایت ایتدیگیچون اکثر منظوماتی فارسی ادالقدن قورتیله مامش و حتی اشاعیده بر پارچه سنی نقل ایده جگمز « خیرآباد » ندن طولایی شیخ غالب مرحومک :

منظومه فارسی وش ایات

بالجمله تابع اضافات

انشایه ویرر اگرچه صورت

ترکی سوز ایچنده عین نقلت

از اولسه اگر دکلدی مانع

دیردک اکا بلکه ده صنایع

یوننده کی تعریضنه استحقاق کو ستر مشدر . حالبوکه تتابع
اضافات ، لسانمزلک شیوه سی اقصا سنجہ ، شعر دن زیادہ نثرده
یا قشمدیغندن شیخک :

انشایہ ویرر اگر چه صورت
سوزینی قبول ایدہ میر . خیر آباددن بش اون بیت :

خطاب عقل

رخساره طراز شاهد راز
کلکونه فروز روی اعجاز

مشاطه چهره مقالات
وسمه کش ابروان ایسات

عنبر نه مجمر معانی
آتشزن عود نکته دانی

خیاط لبچه دوز حکمت
نسیاج خطایی طبیعت

دوشیزه فروش عالم غیب
مثقب زن لؤلؤ یم غیب

تنها و تنکراه معنی
صیاد شکار کاه معنی

شانه زن چین زلف ابکار
مشاطه نوعروس اشعار

نظام نکات ناشنیده
رسام عبارت ندیده

کوینده معنی نکفته
بخشنده لؤلؤ نسفته

نقاب زمین ناکشاده
نثار لال کس نداده

ایشته بو ایاتک ، ایچنده ترکیه بر کله بیله اولدیغندن ؛
فارسی اولدیغنی بلکہ برعجم شاعری دفعه اکلار سده ترکیه ،
اولدیغنه حکم ایتمکده بر عثمانلی شاعری زجت چکمهک لازم
کایر .

کثرت تکرار

کثرت تکرار بر لفظک بر عباره و یا بر فقره ده مسامحه
و عدم دقت اثری اوله رق دفعاتله تکرار اولنمیسدر .
مثال :

حسن ! تعبیر ویرر معنی به حسن ! دیگر
شوکت حسنه ! چوق امدادی اولور اسلوبک

نابی

استزاده شدت و تاثیر ایچونسه بر کله اقتضاسنه کوره درت
بش دفعه و بلکه دهها زیاده تکرار اولنه بیلیر . بوکا تکریر
دنیلورکه محل فصاحت اولوق شوپله طور سون بالعکس تزینات
اسلوبدن معدود در . بری کلدیکی زمان بوندن بالخاصه بحث
ایده جگمزدن شمذیلک بر ایکی مثال ایرادیه اکتفا ایدرز :

اعتماد ایتمز ایسه نه اور محک تجربه به

ایشته ! لوح ایشته ! قلم ایشته ! کتب ایشته ! شعول

حامی امدی

همراهم ! ایدک بویولده ای ماه
همراهی ! ترک ایدری همراه !

فصولی

بر بحر غده اورمده بز دست و پای کیم
کشتیسی یوق ! کناره سی یوق ! ناخداسی یوق !

نابی

بوابیاتک، تکرر ایدن الفاظ سایه سنده، معنأ نه درجه
شدت و حتی لفظاً دخی نه مرتبه زینت بولدیغی قابل انکار
دکدر.»

آهنگ تصویری

آهنگ تصویری: احوال و اشیایی کیفیات صوتیه ایله تحکیه دن
عبارتدر .

آهنگک بو قسمی یا طوغریدن طوغریه تقلید صدا ایله
حاصل اولور، و یا خود احوال و اشیانک حس و خیاله منعطف
اولان تاثیر مخصوصلرنده کی مشاهدتن انبعاث اینرکه صورت
اولایه (تصویر حقیق) صورت ثانیه به (تصویر حسی و خیالی)
اطلاق اولنق مناسب اولور .

مثلا فیش فیش، شرل شرل، کم کم و بونلر کبی اصوات
طبیعیه یی حاکی اولان شیلره حقیق؛ نفس ناطقه نك انفعالی
موجب اوله جق احوال و واقعات تحکیه ایدیلور ایسه حسی و یا
خیالی اولور .

مثلاً بر مجموعه ده کوریلان افاده آیه ده اولدیغی کبی :

..... بو فاجعه شایع اولور اولمز ، کائتاده بر سکوت خزین !
بر یأس و نومیدی ! ... شوردن نهری قاریشه رق سواحلی دخی : « ایواه
بو مقتدر آدم نصل اولدی » صدای الم احتواسی ایله طنین انداز اولدی ....

مثال :

عالم آباء وسعت عمران و سرور و حبور فراوان و جنبش و نشاط بی پایانی
واول عالمک حکومت و تصرفی « بات العنب » نامتده لعین لب ، کشاده
مشرّب . بر دلبر مکارنه زیر نکیننده اولوب کندوسی مانند فلاطون خمخانه
حکمتده متواری و بلکه شیشه ده نهان بری کبی جام مصفا دن غیری جامه دن
عاری فاما که امر و فرمائی صو کبی هر محله جاری و حتی عروق و اعصابه
دخی ساری اوله رق اسمی دختر اما حکمی مردانه ! و صورتده آب امام عنیده
آتش سرکشدن نشانه : اول آفت دور وزمانک عشقنده گرفتار اولان بر
دخی جهانه باقق محال ؛ و بر کره حریم و صلتنه دخول ای دن کندوی یاد
قیلمق عدیم الاحتمال ایدوکی و بوکا ممائل نیجه عجایب حالات و غرایب
کیفیتی دخی بعضی اصحاب و قوف لسانده کوش و هوشه واصل ، و سامعه
دن و جانه داخل اوله رق اول عالمک دار و دیارندن ، و کوچه و بازارندن
بر محله کیرمک ، والدن کلورسه اول دلبر آتشین مشربک ذوق وصالته
ایروب صفائر سورمک ، و بو کیفیت ایله خار و خس کیف وکی شاننه
خطر دن سیلوب سپورمک سوداسی طبع شوریده به غلبه ایدوب کونلرده
بر کون مناسب اخوان و موافق یاران ایله اول عالمه دخول میسر اولدوقده
آینه جام جهانتیه نظر ایدوب نه کوردم ؟ بر عالم و اسع که : هر کوشه سی
نیجه بیسک اقم : و هر اقلیمی نیجه بیسک شهری محیط اولمش ؛ وهای هوی
عاشقان و فریاد و واولیای مستندان و صیت و صدای سازندگان و بازندگان ایله
هر طرفی طومش وکی درد فراق یار ایله فی کبی نلان ، و کینک خیال
ذلف دندار ایله حالی کآن کبی آد و فغان ؛ و کینک سنطور صفت سینه سی
سهم قضای مزکان جانانه هدف اولمش ؛ و جور و تغافل دلبر ایله دف کبی

بلی بوکونش وکی جوش خروش شوقله فی کبی کریان وکی ذوق وصل
 معشوق ایله صراخی کبی خندان وکی کاکل دلبر آسا بریشان وکی چشم
 دلستان وش خسته و بی درمان وکی بلبل کبی بر جوش وکی کلر کبی
 خاموش وکی رطل کران عشق ایله مست و مدهوش وکی طوق زنجیر
 جنون ایله سرکردان و سبو بردوش وکی آغاز نظم ایدوب .....
 عا کف پاشا - صهبانامه سی

دیگر :

بو قوه کلیه شماخی به کله رنه خانلر عثمان پاشایه میدان او قومغه
 باشلادیلر ! پاشانک یاننده که قوت، طوبی اون ییک کنی ایدی . فقط بو فرقه
 عثمانلی عسکرینک ائ مجرب ، ائ ممتاز قهرمانلردن اوله رق کرنه نفس لرینه
 اعتماد لری ، کرنه سردار لرینه امتیاز لری کالده اولدیغندن ، پاشا دشمنایه
 میدان محاربه سنه کیرمکدن اجتناب ایتدی .

او کون و ایرتسی کون صباح دن اقشامه قدر حرب اولندی ؛ اقشام لری طبل -
 اساس چانیتر وایی عسکر بر برندن آیریلدی . غوزانک حالی ینه یکرنک
 اوله رق یالکز بو دفعه هجوم ایرانلیلرده ، مدافع عثمانلیلرده ایدی . عثمان
 پاشا ینه بر معتاد تعبیه ده اولان مهارتیه دشمنک کثرتی تأثیر سز براقیر ،
 عسکرنه کوسرتدکلری غیرت بهرمان پسنه دانه ایله هر محاربه ده احراز ایده -
 کلدکلری شان حیته بر رونق دیگر ده علاوه ایلرلر ایدی .

جزمی ایسه پاشانک شمدیکی یاورلر کبی اوته به بری به خیر جیلکی خدمتنده
 بولنه رق ضابطانده او امرینی تبلیغ ایتدکن بشقه لزوم کوردیکه طوبیله ییلدیکی
 اوفاتننک فدایی فرقه لری ایله دشمن الایلرینی استقباله چالیشیردی .

رمضانک (۱۱) نجی و حربک (۳) نجی کونی ایسه عجملر یاموت
 ویا غلبه عزم قطع سیله مهاجر لرینی بر درجه ده تشدید ایتدیلر که عثمانلی
 عسکرینی بر قاج کر دلر برندن قوباردیلر ؛ فقط الدقلری موافقی - عثمان
 پاشانک همت و سیاست قوتیه - بر درلو الده طومغه مقتدر اوله مدیلر .
 عسکر منر طاع پارچه لرینه تصادف ایش امواجه بکزردی ؛ دشمنایه

چرا بنده را چو کبری چکیلیو؛ فقط کبری چکا دیکه بردها طولانه رقیبته اسکی
دو فغنه کل بردی .

کمال - جزئی

جناب فضولینک منظومه آیه سی که وقعه کربلایی مصوردر،
اوقا جمع اوزرینه حاصل اولان تاوه عمومینک بر عکس صدای
حزینده بکزه دیکه جهتله تصویر حسی و خیالی به مثال اوله جق
انارک ان کوز لرندن ان دلپذیر لرندنر :

تدیبر قتل آل عبا قیلدک ای فلک
فکر غلط خیال خطا قیلدک ای فلک
برق سحاب حادثه دن تیغ لر چکوب
بر بر حواله شهدا قیلدک ای فلک
عصمت حرم سراینه حرمت روا ایکن
بامال خصم بی سرو پا قیلدک ای فلک
صحرای کربلا ده اولان تشنه لبلره
ریک روانی سیل بلا قیلدک ای فلک
تخفیف قدر شرعدن اندیشه قیلدک
اولاد مصطفایه جفا قیلدک ای فلک
بر رخم قیلدک چکری قان اولانلره
غر بده روزکاری پریشان اولانلره

دیگر :

نه کورسه دیده پرغم سپرنک
نه یاد ایسه دل برهم سپرنک
ایرشدم بر بره هر دم سپرنک
صبح اولمز شب ماتم سپرنک

مهالك حى و ميت اين و اندن
حيات اولمش دينور فارغ جهاندن
نشان ويرمكده طيف شبرواندن

جن وادم كيمى كورسه م سپهرنگ
اولوب زير زمين يكسر كشاده
اوچر عقريتلىر جو هواده
مشابه قد جانان تند باده

سپهرنگ لقاي ساقى خرم
چكلمش رنگ وبو ككزارلردن
نهالان فرق اولتماز دارلردن
سر زلف نكاران مارلردن

سپهرنگ لحاف وپستر وهمدم
بوغلمش كرىه حسرتله خنده
قونلمش پاي حرياسه بنده
سياه آچش بتون كلر چنده

سپهرنگ هزار و غنجه و شبتم
دوشر بيك طور معنى چانه مظلم
تجلىيدر اينر دورانه مظلم
ملاذ و مسجد و ميخانه مظلم

سپهرنگ امام و مطرب و محرم
شب اسرارده بيدار مقصود
دكرمى قلبه هيچ انوار مقصود
كل اولمه تا سحر بيدار مقصود

اولورستين سنده اى سرسم سپهرنگ

عبدالحق حامد

۸ - مبحث موافقت - تنوع اسلوب

موافقت، طرز افاده‌نک طبیعت موضوع ایله متناسب اولسندن
عبارتدر .

موقع بحثه قونه جق موضوعک تأمل حقیقتیه له هر جهنتنک
احاطه سی، طرز افاده‌نک نوعنی بالذات تعیین ایلرکه خاصه موا-
فتنک تحققی، موضوعک حسن تأمل، حسن احاطه سنه موقوف
اولمق اقتضا ایدر . نته کیم غرب شعرا سندن بری :
صورت بیان وافاده بی، الوان موضوع ایله نکارشپذیر فصاحت
ایلم .

قول حقیقتاً ایله بورکن فصاحتک منشأ ظهورینی بک کوزل اراءه
ایلدیکی کبی بر عرب شاعری دخی :

تزن معاینه الفاظه

مصراع برجسته سیله اورکننک هم منشأ ظهورینی، هم ماهیت و-
اهمیتنی فوق العاده مستحسن، غایت بلیغانه بر صورتده تصویر
ایلشدر .

شورامی دخی بیان اولمایدرکه خطابنی، تخییلی وحتی فنی کافه
آثارک سیاق واحد اوزره تمادی ایتمی جائز اوله مز . ساده لکدن
اعتداله واندن ساده لیکه انتقال اولمق والحاصل ملایمت و سهولت
افاده اراسنده جابجاشوق آوراولان الواح دلنشین، و تماثل نظرربا
عرض و اراءه ایدمک اقتضا ایدر؛ زیرا سیاق واحد اوزره تمادی

ایدن اثار ، بادی کلال و سامت اولور که نه قدر شاعرانه و یا خطابی و یا خود عالمانه اولورسه اولسون مقبول اوله مز .

بو حقیقتی تعلیم و افهام ایچوندر که غرب ادبا سندن (فونتهدل)
« اوح ! نه کوزل ایات ، نه انفس منظومه ! لکن نیچون اویوقلادیغمی
بیلیمورم ! »

قول تهکم آمیزله او نوع اثاره طعن زن استخفاف اولمشدر .
مثال آتی سیاقک تنوعنده کوستریلان مهارته برکوزل
نمونه در :

بیلیم که شو افاداتله فکرمی عرصنه موفق اوله بیلدیمی ؟ محتاج استیضاح
وتعقید کوریه جک یرلری بیان بیوریلورسه المدن کلدیکی قدر ایضاح
ومدافعه به چانیشرم . شمدی بشقه بر بحثه کچورم

کتابکزده اک بیوک برشاعرك برمتقندن زیاده مظهر حرمت ورعایت
اولماسی لازم دردیورسکزن . اوت ! مثلا غایله ایله قورنه بی مقایسه ایدرسه ک
جمعیت بشر به ایتدکلری خدمت نقطه نظر نندن شاعر ایکیجی درجده قالیر . فقط
بو باده افراط ایدمالیلدر فکر نده ایم . فنونک ایتدیکی خدمتک غایه سی نه در ؟
انسانلرک راحت ایتسنه سعادتله یشامسنه (ژان زاق روسونک قولاغنه
قورشون) حضور قلب ایله امرار وقت ایتسنه معاونت دکلی ؟ شعرده
ایتدیکی تأثیر ایله کولکلری لبریز نشاط ایدر ؛ اوقویانلری حاوی اولدیغی افکار
عالیه نک ویره جکی انسیباط روحانی ایله منشرح البال ایلر .

برصباح نوهاریده کوردیکمز الوان کونا کون ؛ مناظر جنت نمون
کولکلرمزی انشراح ایله نصل مشحون ایدرسه برشعر پارچه سیده لطافت
وعلویتنه بزنی اوقدر مقتون ایلر .

برشب مهتابده سمان زمینه ریزان اولمش نور نظر حوران اطلاقنه
شایان اولان انوار ماه اورنک سیاه ایله امتزاج ایدرک جغای سودا کپی
یارلاق برظلمتله انکارمزی متعالی ، نشئه مزی متوالی ایتدیکی کپی بر نظم

رنکین ده افاده دلنشین، بلاغت آئیننی ایله بزئی. مقنون لطافتی، مست-
تأثیر بلاغتی ایلمر .

گاه اونور که سماده سونونک سونونک پارلایان نجم حزین برشاعر قلبنه
تأثیر ایدرک بر منظومه دلپذیر میداننه کتیرر که شعر آشنا اولان افکاری
تئویر ایتمکده کوستردیکی خدمت برشتمد و فرک کوردیکی خدمتدنه بالاتر
اونور .

هم نه حاجت! سزئی بر او طهیه قیاسه مده متمادیا چاشمغه مجبور ایتمه
اوزمان میداننه کتیرر جککرم مؤلفات ایله برده اثار طبیعتک تشریح گاه بدایعی
اولمش دلربا بر محمله او طور و ب یازمه جفکر کتابلر ازه سنده - ولو که تألیف
ایدیلنلر اثار فنیه اولسون - نه بیونک فرق کورر سکر . بوفرق نه دن نشأت
ایدیور؟ اچیق برده تماشای طبیعتک کوکلکزه ویردیکی انشراح دلکلی؟
دیجک که انسان چاشمغه مجبور اوندیجی قدر فکر نده ایستاط . حسنده
انتشار (!) حاصل ایتمک احتیاجیله ده مقطور ایتمش .

شعر ایسه بدایع طبیعت کی بواحتیاجک دفعی تکفل ایدیور . دیگر
بیکلرجه سندن قطع نظر ایتمه مده بالکن شو خدمتی سویله مکله اکتفا
ایلمه شعرک اهمیتنی تسلیم بیورماز میدسکر؟ .

شوراسنی ده سویله میم که بو دیدیکم شی بالکن شعری تلذیذ حسن و-
افکار خصوصنه خدمت ایدن شعرا ایچوندر . بوقسه بر قسم شعرا واردر که
کرک قدرت و کرک خدمت جهتملریله قلود برنارلره فلانره نسبت قبول ایتمز .
چونکه بحث ایدیکم علما عالممانی نه. دیدیکم شعرا عالم افکاره حکم ایدر .
مادیات ایسه افکار بشریه ننگ مغلوب اقتدار ایدر .

ممنلی زاده طاهر بک

دیگر :

ای سود قوزیسی ندر بونالش
کیم اولدی سبب بو انغاله

مادر و پروردگار سسکا نواله
 پهلو سنی ایتوری بالش :
 یوقسه سوریدن جدای قاندک
 قرقتی بو اضطراری داعی
 قالمش لره باقیوری راعی
 بی همره و بی نوای قالدک ؟
 بیهوده می بویله ترکنازک
 وارد بو ملال ایچنده امید
 کیمیزی ! او مهربانه نازک ؟
 امید ایله در بکائی اطفال
 سود ویرمده بی املی مادر
 هرکس برامیده خدمت ایلر
 امید ایله در جهانده هر حال !
 سن اولسه ک ای خیال امید
 قابلدیر از دیاد عمرم ؟
 سایه کده در امتدک عمرم
 بیکار یشا ای نهال امید !
 کل کل قوجاغنده ایله آرام
 اما سنی و انده کده بکلر
 بیهوده می چکدیکی امکلر
 قوش قوشانی باری ایله خوشکام
 ظنم مهبی دهانه الدی
 زیرا ایشدیلر اولدی افغان
 شاد ایلدی دردمندی درمان
 فریاد ایده جک دهانه قالدی !
 زانولرین ایلش نهاده
 تسهیل رضاع ایچون زمینه

بستانده کی شیر شکرینه
 فطرت انی ایش فساده
 ایلرعه بی باشیله تمیز
 دنباله ایسه همیشه جنبان
 طویمز بونی سیره چشم انسان
 یارب بونه وضع حکمت آمیز!

معلم ناجی

— فصل ثانی —

مندرجات : (مبحث) قوانین افکاره دائر بر ایکی سوز . —
(مبحث) شرائط خصوصیه . — (مبحث) اسلوب ساده . —
خواصی . — (مبحث) اسلوب معتدل . — خواصی . — (مبحث)
اسلوب عالی . — خواصی . — (مبحث) علویت صرفه . — علویت
فکر . — علویت حس . — علویت خیال .

۱ مبحث - قوانین افکاره دائر بر ایکی سوز

تصورات وافکار ایری ایری ویامن حیث المجموع نظریه
مطالعه یه الندقه آتی وجهله بعض قوانیند تابع اولمری اقتضا
ایدر .

۱ - وضوح

بر موضوعك فقط هیئت عمومیه سنی ادراك ایتمك کافی
دكدر . بالجمله اقسام و خصائصك آیری آیری ذهنده ارتمام وتعینی
لازمدر كه بونك اکتناه مألدن بشقه معامی اوله میه جفی ایچون
— افکاره اضافت ایلدیكهمزده اكا (وضوح فکر) نامی ویرملك
مناسب اولور .

امدی فکر واضددر . اكر كافه خصائص و مزایا سبیله
قرین ادراك اولور و هیچ برجهتی ظلام ابهام ایچنده قالمزسه .
مثال آیده اولدیغی کبی :

نخل وادیان باطله‌نگ روی ارضه انکه قدیمی شمس پرستلکدر . بونک
 سببی فطرت اولیده نوع بنی ادمک تقدیم ازمنه ایله حصول بوله‌جق معارف
 وکالاتی قوه‌ده بولنوب رهبری توفیق باری معین اولدجه دلالت عقل ایله
 پادیه منالتمده ککرده راه اولوب بو عالم ظلماییده قبس کم ضیای شعور ایله
 فرق حق و باطل ایتمکه شئون و کائنات حیوانات ایدر . حرارتک وجودیله
 روی ارضه جمیع اجسام نامیه‌نگ نمو و انبساطی امر محسوس اولوب بودخی
 اشعه شمسک تمکسندن حاصل اوله‌رق زمان شتاده اشعنت انحرافیه
 تعاکسه ضعیف کلدکده ارزاق و اقوات، مطهره کونده ظهور حرارته
 موقوف قنغله عقل قاصر انسانی مبدع و مربی شمس اوندیغنه ذاهب اولمشدر
 اتش پرستلر دخی بوقییلدن اوله‌رق مبدع و خالق حرارتدر ظن ایتدیلم
 آنجق نیر توفیق انسی ایله اهتدا ایدن کلمین ائردن مؤثره استدلال و کویکبدن
 مکوکبه انتقال ایدر . حضرت خلیل الله بصیرت نبوت و قوه قدسیه رسالتله
 (لاجب الاذین) کویان و سمت توحید باری به بو یان اوندقلمی سماء صحیف
 قرآن شریفده لعان ایدن کواکب دریه ایت بینات ایله شمس فصاح و صبح
 فلاح کی ظاهر و نمایاندر .

صبحی پاشا

دیگر :

بئلم نه دیسه‌م که ایتسه ایما
 حال دل حسرت آز مایی
 بر حانده درکه ایلر ابکا
 بر کریمه ایله بیک اشنایی
 مخصوص اکا هب تصورانی
 محرم کورینان دکلدن آکاه
 بیسوده دکل تاثراتی
 لکن کیمه اکلا دیرسک ایواه!
 بولسه‌م اوسوزی که ایتسه بقا

دنیاده بولندیغم زمانی
 اخلاف کزین ایدردی افنا
 دمبسته سی اوندیغم فغانی
 مشربجه برآشنا بولتمز
 دنیا نه غریب غربت اباد !
 درد اهلنه ملتجا بولتمز
 بیگ پاره یه صد هزار فریاد

معلم ناجی

۲ - نفس الامرہ مطابقت

افکارک وضوح قدر مهم، بر خاصه سی دخی صدق،
 و تعبیر آخرله نفس الامرہ مطابقتدر .
 بر فکر صادق قدر . اوزمان که افاده ایلدیکی شیئک صحت
 وقوعی مسلم ایسه . مثلا - استیورم . دوشنیورم . مکدر ویا
 ممنونم دیمک طوغری اولور؛ اکر دوشونمک، استمک، مکدر
 ویا ممنون اولوق احوال وکیفیاتی نفس الامرہ مطابقت ایلرسه .
 کذا، یلان فناشی در . دیدمکه کذب ایله فنالوق اراسنده
 بر نسبت ایقاع ایلدمکه محاکمه، آنک صحیح اولدیغنی تصدیقه
 مساعددر .

اشته مثال آتی بو خاصه ایله پیراسته اولا آثاردندر :

خواب پراضطر ایدر بو حیات
 طوغشتر اولمک اوزره واحیقا !
 وار ایسه ذره ذره ذوقیاب
 آیده قیبر دهر ایدر افنا

کیدرز بویه جهل وغفلت ایله
 قعر کرداب مونه حسرت ایله
 درلو محنتله بیک مشقت ایله
 محو وکنام ایدر بزی دنیا

بزه سیر ایلوب بو بنیادی
 ارزز طرحنه نه در بدی
 خالق ، خلق سرا بجدی
 جله بی بیلک استرز حالا!

لیک بو سر مهملک خلی
 عقله تیسیر اولنماش بلی
 ادمه عجز وغفلت وجهلی
 ایتدیر لر خطا ایچنده خطا

صیریلوب روح ظلمت تندن
 سوزیلوب ایلدکده عزم وطن
 او زمان حل اولور بو شبهه وظن
 بیلنور حاصلی ندر بو معنی

— زان زاق روسو — ترجمه پرتو پاشا

۳ - حس وخیالک صدق و مطابقتی

کافه تصورات و افکارک جدیر قبول اولسی، منطق و -
 ریاضیه قواعدینک شرطو ارائه ایلدیکی صدق و مطابقته موقوف
 دکدر .

بعض افکارک استقامت و طوغریلغی قلب و خیاله راجعدر .
 بیشقه درلو سویلیه لم : حس وخیالک کندیله رینه مخصوص

و ایروجه حقیقتلری، نفس الامر لری وارد ر . مثلاً عثمانلی
ممتازین شعرا سندن کاظم پاشا حضر تلری بر مرثیه سنده :

رفع اولندی عرش اعلا یه وجود مصطفی
خون پاکک اولدیغی دم خاکه ریزان باحسین

دیشلرکه فکرک محاکمه سنی نفس الامر منطقی یه بنا ایلسه ک
مؤدای یتتی صحیح بوله میز ؛ زیرا وجود مصطفی (علیه السلام)
الی ماشا الله بو عبر ایی تزین ایده جکدر .

حالبوکه او فکر صحیحدر ؛ شو سببله که تأثرات حقیقیه
ایله مشحون اولان قلب اوله اعتقاده مائلدر ، و بلکه ده قوانین
ریاضیه و منطقیه نك ارئه ایلدیکنندن ده ایی ، دهها طوغری ،
دهها متین بولور . چونکه حس ایلدیکی کبی افاده اولمشدر .
اشته بونوع کیفیاته (صدق حسیات) دنیرکه مقبول و مستحسن
اولسی ، طبیعی بولمغه و جعلی اولمامغه موقوفدر . برده ابن کمال
مرحومک یاوز سلطان سلیم حقنده سویلدیکی مرثیه سندن :

شمس عصر ایدی عصرده شمسک
ظل مدود اولور زمان قصیر

یبتنه باقلم . شبهه یوقدرکه مؤادی بیت (ایکی کره ایکی
درت ایدر) یولنده بر حقیقت ریاضیه دکدر ؛ فقط انکار
اولنه مزکه متمهیج اولان خیال ، نفس الامر ی اوقدر بارد
واو درجه ناکافی کورورکه منطق و ریاضیه نك هر وجهله
مساعده ایدوب ایتدیکننه باقزده حقیقتک فوقنه چیقمق ایستر .

وایشته جنتمکان یاوز سلطمان سلیمک (شمس عصر) اولدیغنی
 طوغری اونهرق عرض ایلر • بوکاده (صدق خیال) دینیرکه
 سزاوار مقبولیت اوله بیلدی، درشت، قبا اولماغه و طبیعی
 بولنمغه عرض احتیاج ایلر •

نشیده آیه که بر مزار لقا ماننده کی حسیات محبتی تصویر ایدن
 منظومه دن انمشدر، حسیاتک نفس الامر موافقته ال کوزل
 مثالردندر :

تاریدی کوئ تمایش رنگ سحابدن
 انوار اقاردی هر طرفه ماهتابدن
 سمیت وسکوت او مرتبه حاکمدی موقعه
 کیم مضطربدی بنده اولان اضطرابدن
 بکزریدی گاه اء سسس که کلپردی بعیددن
 اول صوته کیم تحصیل ایدر اسپابدن
 لیلک رطوبتی کجه رنک نازمینهدن
 بر بوی اخروی طویلوردی ترابدن
 دهشت بولوردی دل منحرفه ظلالدن
 اهوات قالدیرردی سرین صانکه خوابدن
 عطف ایلدم درونه نگاه تحسری
 داویدم شو کیزلی تله بی قلب خرابدن :
 وارمیدی کیسه بنده اولان درده اوغرامش
 شونده حمنور ایچنده یتان شیخ وشابدن
 اما ینه بودرد ابله در ذوقی وانتم
 قورترمه ای خدا بنی بواکترابدن

اندو اویوقانی غریبانه اغلام
 کلدی خیالی دیده کرپانه اغلام
 رجائی زاده محمود اکرم

خیالک نفس الامرہ مطابقتی :

ای علم مثالک سباح هوشیاری
 هیچ قصر صورتندہ کوردیکی توبهاری
 کل کورمدکسه سیر ایت اما صاقین غلظدن
 تابنده غره صائمہ اول چغت زرنکاری
 ابرولرین زر اندود ایتش عروس فیضک
 مشاطہ کلاک کلک خچستهکاری

باق اول زمین خوب ودیجوی مشکبویہ
 سیر ایت اوسقف پاک پرنقش و پرنکاری
 کویا ایدوب طبیعت کوی زمین تسطیح
 بت اشاعی دوشمش چین وختن یوقاری
 اول دکلو ساحهسنده فیض ونشاط وارکیم
 اولسنہ یدی کر زمانک اسایش وقاری
 دیردمکہ کلش آندہ طرح اقامت ایتش
 جشید کامکارنک ایام خوشکواری

دیوار تابدارین خلق ایتش منقش
 دوشمش بہشتک اکا عکس شکوفہ زاری
 اولدی عجب عجب کیم ترکیب خلدہ قابل
 بز بویله بتمز ایدک بو عنصر چهاری
 بریا کہ لاله زاری کشت پیالہ جم
 بریا کہ کستانی کانک خرنینہ داری .

۴ - تناسب

برفكر ك واضح و طوغرى اولمى، اثر ك مقبوليتنه كفايت
 ايتمز . كرك افكار و مقاصد اصليه و كرك انلره تعلق و ارتباطى
 اولان افكار تاليه و برتعبيره كوره عوارض موضوع
 بيننده حسن اتصال و حسن مناسبت بولمقى اقتضا ايدر .
 بنا برين كافه ملاحظات و افكار، وحدت موضوع ايله مناسبت
 و ملايمتده بولمليدركه آرديرلنده نوع تناقضى ايسا ايدر برشى
 بولمسون .

نوروز بكك مقدمه سنده مداوله افكار و تقليد اثار ك
 محاسنى، برطور دلنشين بلاغته بيان اولنديغى صروده مشهود
 اولان او تاثير بليغ، افكار و ملاحظاتده كى اتصال و تناسب فوق -
 العاده دن ناتيچدر :

شو جهان عبرته اثار بشر دن نظر تحيره مشاهده اولنان بونجه
 بدايخ خرد فرسا بتون مداوله افكار و تقليد اثار ايله وجوده كليز .

براد كندى كندينه قانجه حيز اولنديغى استعداد ترقى و اظهارده تكلمه هنوز
 بشلامش بر معصوم دن بك آز ايلرى كيده بياير . حتى الفتلى بر قاج چادر
 خفته مختصر اولان بين و حشمت پرورده لر ينك مكسوبات انسانيه ده مدنيت
 ايچنده يشايان مكتب چو چقلر ندن بيوك بر فرقى كوريله مز .

خصوصيه حب وطن، طر اندارى مات، ابتلاى حقيقت، استحقاق منفعت كى
 مكارم دفته، بروجدانك پرورده ابدى كى حسيات عاديه دن دكل تقابله كى، سابقه
 كى، داعيه تنوق كى نيجه اسباب تشويق ايله تكون ايدجك ملكات
 علويه دندر .

بو ملکات ایسه حد ذاتده محبوب قلوب جهانیان اوله جق درجه لرده
 نظر ربای وجدان اولدیغی ایچون شعشعه بدایعیله بر کره میدان ظهوره
 کلجه بیکده بر کوکل بوئناز که حسن عالم اراسته انجذاب ایتسون .
 ظاهرده کوکل اکلند بر مکدن بشقه برایشه یرامز کی کورینان ادبیاتک
 ارباب تدقیق نظرنده انسام فنونک انک نافع و انک معتبر لرندن اولسنه بر
 یونک سبیده مرئی روح و مزکی افکار اولان امثال و اخلاقک تزینتده
 کوستردیکی قوندر . . . . .

کال

۵ - تخلص [۱]

بر مجموعک اقسامی نظریله مطالعه اولنان افکار
 و ملاحظات بیننده وجود ملایمت نه درجه لاید ایسه برندن
 دیکرینه حسن انتقاله مساعد اوله جق مزیتک تحقیقی دخی او مرتبه
 لازمدر .

مواد عادیه دن باحث اولان اثارک حسن تخلصه مدار
 اوله جق روابطی موضوع بحثک تقسیمندن منبعث اوله جغی
 ایچون بو مزیتک اونوع افکار و ملاحظاته احتوا ایتدیرلمسی
 سهل و آساندر .

ته کیم بر مجموعه ده مصادف نظر مطالعه اولان بر بند که
 خلاصه سی، طرفداری، حقیقت، محافظه عدالت، استحقار منافع

[۱] بدیعک دیدیکی تخلص دکارد.

و میل حقیقت حاصل بر کزیده سمنک بر شخصصده اجتماعی ارائه دن
عبارتدر، ایلك حاصلت و مزیت بیان اولندودن صکره
موضوعك اقسامندن استعانه ایله :

« شمدیده محافظه عدالته اولان غیرتنی نظر تدقیقه الهلم »
دیش، و اوچنجی فکره انتقال ایچون دخی :

« ایشته افندیلر محافظه عدالته اولان غیرت فوق العاده سی
دخی شو سویلدیکم مرتبه لرده ایدی . »

« بوندن صکره عرض اولنه جق بر مزیتی قالدیکه اوده
استحقار منافع و میل حقیقت مجیه سیدر . » یولنده اداره کلام
اولنش .

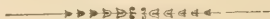
حسن تخلصه مدار اولان بونوع روابط ، عمومه آچیق
بر یولدر . بونک دهها ظریفانه ، دهها عمیقانه و اصیلانه سی ،
ذهنیری نتیجیه حاضرله یه جق قوت و مزبته اولدیغی حالده
تخلص ایچون سوق اولندیغنه هیچ بر اشارتی احتوا ایتمیان
افکاردر بونوع روابطدخی دقت فکر و دقت حس مخصوصا .
تندندر . عبدالحق حامد بك افندیك هم تعزیت هم تبریک ایچون
یازدیغی بر مکتوب که رنگ سیاه ماتمک نور صباح مسرت ایله
امتراجنی ارئه ایدیور ، آنده کوریلان مزیت حسن تخلص
حقیقه خوارق ادبیه دن عد اولنسه بجادر :

جهان ادبنازده قیامت قویمش! بزم بوراده خبرمز یوق! انسان کامل صورتده مجسم بر عصر عظیم معارف، فنا اباد ماضی به انقلاب آتش؛ ادوار آیه ادب سیمونک ماتم اولسه مجادر. بالجله علما و ادبا اغلاسونلر که قطب کریم و محترم لردن دور اولدیلر! بوندن بویه مکان مقدسی اراندیچه عرش اعلایه باقلسون! نام سائی مبارکی یاد اولندیچه الله الله دیسونلر!

واه! او بدبختان استقبال که تماشای لقای روحانیسنه مظهر اولمیه حق! واه! او مشتاقان دور حاضره که تجلیگاه فیض و معرفتن محروم قالدیلر! علما و فضلانک بدرقه دل آکاهی. ادبا و شعرا ناک ان قدیم امیدکاهی، فقرا و متعفانک ان بیوک پناهی نظر لردن نهان اولمش!

خدا بیلر که بومکتومی کریان کریان تحریر ایدیورم. کوردیکم لطف و مرحمتلر، الدیغم پند و نصیحتلر، اوقودیغم درس عبرتلر، اغلار کوزمک اوکندن برر برر کذار ایدیور! یا نصل اغلامیه که پدرملایبک کره فوقنده ایکن بنم کی بر فقیره پدر معامله سی ارزان بیورر ایدی. بونده چاکر لری دخی تسلی به محتاج اولدیغمه الله شاهد اولسون.

اولکی راحتسزلقلری زماننده لسان کرامتلر لردن صادر اولان بر خبر او کرامتک وجودینه ظاهری بر برهان ایدی. بو کره ایسه عمر عزیزینک یادکار بهترینی اتخاذا بیوردقلری مخدوم ادیب و نجیب محترم لری ناک سور مسرت و مظاهرتی کورر کورمز ترک جهان فانی بیورمشلر در که نزد خداده اولان محرمیتلرینه بر علامت معنویه در .....

۲ مبحث شرائط خصوصیه

برنجی فصلاک مبحث اولنده بیان اولنش ایدی که طبیعت
موضوعه تابع اولان خواص و مزایایه شرائط خصوصیه
نامی ویریلور .

موضوع بحت اولان موادو اشیا، ساده و یا مقرون علویت
و عظمت اولق و یا خود بوا یکی مزیتک آره سنده بولنق کبی اویج
نوع ماهیته انقسام ایدر که بوا اعتبار ایله دخی طرز افاده : اسلوب
ساده، اسلوب معتدل، اسلوب عالی یه تقسیم اولنور .

۳ - مبحث اسلوب ساده

اسلوب ساده، لفظ و تعبیرات صنعت و احتشامدن معرا
اولق افکارده شعشعه و عظمت، حسسیانده شدت و صرامت
بولنماقله، وجوده کلور که لایق اولدیغی موضوعلر، نفس ناطقه بی
تلذیز و یا تمییجه مساعد اولمان شیردر .

اسالیب افاده نك بونوعی تزینات ادبیه یه عرض احتیاج
ایلمسه، اوده عامیانه لیکدن تمایز ایدر جک مرتبه لرده اولق
اقتضا ایدر؛ زیرا صنعت ایله ایتملافه رغبتی یوقدر؛ کندینه ائک
زیاده یا قیشان، ائک زیاده ملایم اولان شی، ارتجال و بدیهه
اولمی و کافه قیمت و مقبولیتی طبیعیه لکه منحصر بولنمایدن .
مثال آتی ایضاح مجتله مدار اولان امثله دندر :

بو عالم که عالم تجدد و انقلابدر ، اختلاف لیل و نهاری کپی تحول ادوار و او کواری دخی هپ تقابل سلب و ایجابدر . بونک حقایق احوالی بیلک و نظریاتنک عقده اشکالی حل ایده بیلک شویله طورسون مشاهده یه استناد ایله یقینآندن عد و اعتقاد اولنان بعض قضایا ییله غلط حس احتمال و ملاحظه سنه مبنی محل بحث واریابدر .

از جمله اوضاع فلکیه نك تغییرینه و لیل و نهارك تکررینه باقوب بر حرکت یومیه مشاهده ای دیوروز . لکن مرات نظره اولایه منعکس اولدیغی وجهله دور و حرکت ایدن شمس و قمر میدر ؟ یوخسه اوزرنده بولندیغمن کره ارض دونوبده بو کوروشمن غلط حس نظر میدر ؟ بوراسی از قدیم حکما ییننده مختلف فیه بر مسئلهدر . فیثاغورس که مدت مدیده مصرده و اسپیاده طولاشوب تحصیل علوم حکمیه ایلش بر ذات جلیل المآثردر ، انک رأینه کوره شمس مرکز عالم اولوب اطرافنده ارض و اجرام سائر سائر و دائردر .

عصر افلاطونه قدر انک مذهبی مسالوک فلاسفه یونان ایدی . بعده اراسطو ارضنک ثابت و اطرافنده شمس و کواکب سائر نك محرک اولسنه ذاهب اولدی .

جو دت پاشا - نمونه ادبیات

دیگر :

انسان اوقدر غریب بر مخلوقدر که انواع حیواناتدن بر نوع اولدیغنی اسکیدن بری ایشتمکه ایشتماش اوله ایدق ، بو حکم بزده پک غریب کورینه جکدی . حقیقه عالمده برنجی دفعه اوله رق ، انسان حقیقه بو حکمی ایدوب ، انسان انواع حیواناتدن دین پک یوک اجتسارده بولمشدر .

بر طرفدن انسان ایله سائر حیوانلر آره سنده عقل و تمیزجه اولان فرقی نظر اعتباره الهرق بو قدر بدایعی وجوده کتورن ، بو قدر حقیقتلری بولان ، کالات ماده و معنویه نك بو قدر عالی بر درجه سنه یتیشن ، بو قدر اسباب استراحت و مهوریت ایچنده یشایان ، بعض دفعه جسمانیتن معری

کورینه جگ قدر عقل و روح حائنه کچن انسانی قویون ، قابلو مباحه ، بالیق ییلان . بوجک کچی حیوانات غیر مدرکه و بیایم حسیسه انواعندن بر نوع عدا ایتک ، نوعزه بیوک بر حقتزلقی ایتکله برابر ، عبث بر ادعاده بولتیق کچی کورینور .

دیگر طرفدن انسان ایله بیامدن ائک ادناسنک بدنلری نظر معاینه دن یلو کچرب عضولری . کچکلری . انت داخلیه و خارجیه لری . طهارلری ، قانلرینک جولانی ، هنتملری ، حواس نجسه لری مقایسه اولندقده ، انسانک سائر حیواناتدن ، وعلی الخصوص داخل بولندیغی ذوات الئدییه قسمندن ، شیخ بر فرق اولدیغی تین ایدوب ، بو حیوانات انواعندن عد اونمامسی محل کورینور .

خصوصیه بر طرفدن بعض ادملرده وبلکه عمومیت اوزره اقوامده بیایمک حائنه قریب بر حال غبوت و وحشیت و دیگر طرفدن بعض حیوانلرده انسانه قریب حسیات و اثر فهم و ادراک کورلسی انسانک انواع حیوانندن بر حیوان اولدیغنه شبهه بر اقبور .

ش . سامی بک - ینه انسان

اسلوب ساددنک ، اسالیب سائر دن مابه التمازی : ساده لک .

ساده دلانه لک . احتصار کچی مزایادر .

ساده لک . — بعض ماهیتلرک اسم و عنوانلری ، کنندیلرینی

تعریفه مدار اولور . ساده لک بوقییلدندر . ساده لکی حتی

بر تعریف اسمیه ده تو ضیح ایتک ممکن اوله مز ؛ زیرا او تعبیر قوتنده

ذهنلره القای معنی ایده جک بر لفظ یوق درکه ممکن اولسون .

مع مافییه « افکار و حسیاتده او سباجت و سهو لئدرکه هر درلو

زینت و لطافتی ، تأثیری کندی خبییه تی ایچنده اولمیدر » ایله تعریف ایتشلر .

معلومدر که لطافت و کوزالک دیتلان شیر که روحه نافذ
اولمق خاصه سیله تعین ایدر ، محصول فطری اولورسه دهها
زیاده نظر پیرا، دهها زیاده قلب آرا در . اوتقدیرده تکلف
واعتناسزلق وسداجتدن عبارت اولان ساده لک محاسن طبیعیهدن
معرا اولمق اقتضا ایتمز ؛ بالعکس کندوسی اوشیلردر .
مثال آتی بو نوع محاسنی احتوا ایدن اثرلردندر :

مهر جهان

— مولانا، مولانا! سویلدیکک سوزلری دقتله دکله دم . فکرکده
ضیای شفقدن یابله کلر ؛ نور سحر دن دوکولمه یاسمنلر اچیلور . فقط
سویلدیکک لقردی بی فکر اکلور ، کوکل طویمیور . آه قلبه بر لسان
ویروده سفارته انی کوندرمک ممکن دکل که حسیاتمی ایستدیکم کبی میدانه
قویق قابل اولسون .

بنی دکله ! بش سنه در اوته کینک نکاحنده ایدم ؛ کنجک نوبهارینک انک
رونقلی ، انک بارلاق زمانلرینی سزک شو حر مسرای دوت دیدیککن اسارت
زندانلرنده کچیردم ، بهار ایایی زندانه ایلانلرک بلبیل صداسندن نه اکلجه سی
اولور ؟ بنم او مدت ایچنده بر اکلجه م وار ایسه خلق اره سنده شاعر ،
نامیله یاد اولنان عنملیمان معرفتک نغمات وجدانی ایدی . محبتک پک چوق
تصویر خیالیسنی کوزدم . جله سنده کوکل صباوتله شبابت آره سنه دوشدیک
صرهده نازلی اویقوسندن کوزلرینه طولان نور افتاب ایله اویاتمش بر نازنین
کبی ، انمعصومانه اکلجه لر ، انک قوتلی امیدلر ، ایچنده بر طاتلی غفلت ، بر
جان پرور راحتیه مألوف ایکن بصیرتی بارقه حسن ایله اچیلور ؛ اطرافنه
باقیور ، کندینی بیگ رنگه دوکولمش نورلر ، بیگ شکله کیرمش لطافتلره
مزین بر فردوس ایچنده کوریور . تنفس ایتدیککی هوایی رایحه حیات ایله

ملو. ایق اندیغی طوبر افلمری جوهر جان ایله آنوده زن ایدیور! عمرینک
کیدیشندن مهتابک انعطافیه سرو-یمینلر ایچنده قالمش بر نهرنک کذرانغی سیر
ایدر کبی، لذت بولیور.

کمال - جلال الدین خوارزمشاه - نمونه ادبیات

دیگر، شعره :

قانع نه کوزل حیات ساده
بر ساقسیده بر آوج ترابه
وابسته جهانده استفاده
اوج کونده بشالتی قطره آبه

ایراث زیان ایدرمی ایا
ایتمه سنی کوز یاشمله اسقا

مغموم لیال وحدتمده
سنسین او نه جق بمله همدم
بوند سنی کندی فطرتده
مستغرق و پر سکوت و محرم
طالعلمزده دوشدی او یغون
کیم هجر ایله سن ده بنده محزون

عزتله چکلدی کیشدی جانان
ایواه که بز غریب قانلق
مایوس وملول — لال وحیران
بخاره و بی نصیب قانلق

فكرت نه در ای غریب سویله
 هجران دمی چوق سوررمی بویله
 .....
 .....

رجائی زاده محمود اکرم

دیگر :

مه تنها روسما بیا
 نصف شبده کهی تیغظ ایدر
 کوره رتک اول پرودی اما
 ستره ابر ایله تحفظ ایدر
 هیچ کورنمز زمان بارشده
 بشقه اقلیمه ایلیوب هجرت
 طولاشیر هم بنه ایدر عودت
 که کذرکاهنی کشایشده ،
 بوله جق اولسه اول کذارشده
 شب تارانه عرض ایدر طلعت
 نته کیم بر اسیر زندانه
 کلیر انوار فکر جانانانه.

عبدالحق حامد

ساده دلانه لک

ساده دلانه لک، افکار و حسیاتک نهایت درجه سداجت
 و طبیعیتک ایدر که صاحبی خبیر اولمه رتق کبی ظهور ایلرده

علی الاکثر چو جقجه و باعث ذوق اولان بر حال صفدرونانه
تصویر ایله .

افکار و حسیاتک او خاصه سی شونکله تمیز ایدرکه عرض
ایلدیکی احوالی - بز اولسه قی - صنعت و مهارت ایله ستر
و اخفا ایتمکله چالیشرز : انک متکلم و قائل ایسه اغزندن قاجیر
کبی غایت اعتدلسز، غایت صفوت بال ایله میدانه قور و اوجهته
مخاطب و از باب مطالعه ایچون بر تمیز و رجحان اعتقادینه
سبب اولور .

لورانتن روماننده مصادف نظر اولان محاوره آتیه ده
قیوجینک جوابی صفدرونلق و ساده دلانه لکک شکل
و ماهیتنی ارانه ایچون بر مثال اوله بیلیر :

فلورند — او دائره طوتلدیمی ؟

قیوجی — خیر مادام

فلورند — باری منتظم می ؟

قیوجی — بک منتظم غایت کوزل و سوسلی ؛ بتون دیوار لر آینه سه ایله
مزین ؛ انسان کندینی باشدن ایغنه قدر کورور ! چوق منتظم .

پول دو قوق — مترجی محمد فخری

افکار ده کی ساده دلانه لک، علی الاکثر بر تعریضی و یا تکریمی
و عمومیتله بر مقصد خفیی متضمن اولور .

تعلیم ادبیاتک تدقیق و بیانی وجهله شکایتنامه فضونی

تعریضی ، و ایا نقل ایتدیگمز محاوره دخی بر مقصد ختی بی تضمین
ایدن صفدر و نلق و لا ابالیانه لکی ارانه ایتدیگمه در :

پریخان

— مظفریتکرتک انشز یاده شایان تقدیر اولان بر یری ده قارشیمکرده کی
عسکرک حائیدر ؛ اسیر ایتدیگمکز خانزاده لر عثمانیلرک انش قهرمان امراسندن
اولدق لرینی روایت ایدیور لر .

جزه

— بن عثمانیلرک بشقه عسکرینی ، بشقه امراسنی کورمدم ، فقط
بو دلی قانلیلر بحق مرتضی کرچکدن قهرمان ایدیلر . و انده بیتم نیچون
مراق ایتدیده غازی کرای قهقهه به کونردخی ! حالا اجیسی کولکدن
چیمه یور .

پریخان

— دیمک که سز غازی کرایک شجاعتی دها زیاده بکندیگمز .

جزه

— خیر ! دنیاده عادل کرایه ترجیح اولنه حق و بلکه مقابل کله جک
فرد افریده موجود دکدر . فقط الله ایچون بریک ده فوق العاده جسور
ایدی .

پریخان

— عادل کرایک اوقدر شجاعت نره سننه یاقیشور ؟ قیصه بویلی
قتبور بر ادم امش !

جزه (کوله رک)

— سزه آنی کیم سویلدی ؟ بن مدت عزمده اوقدر یاقیشقلی ، اوقدر
لوند برکنج کورمدم .

پریخان

— عادل کرای کجیمی یا!

جزه

— یکریمی اوج، یکریمی دوت یاشنده، غایت وجاهتلی، غایت خوش صحبت، عالم، عارف، شاعر، برقهрман. فیاض مطلق بو قدر فضائلی دکه بروجوده جمع ائیلز.

پریخان (تبسم ایدر)

— عجایب شیلردر! بزبوخاندانه اجنبی ایمنزکی سرامزه مسافر اولانلرک یوزینی بیله کورمیورز. کیم ایسه نه چوجق دکلز! یکریمی بر یاشنه واردق؛ تدبیر حکومته اولدجه اقتدارمزی ایسه دها اون سکن یاشنده ایکن کوسترمش ایدک. بومکالمه لره کیریشه ییلورز ظن ایدرم.

جزه

— حقیقت والدهم آنده مناسبترلک ایدیور. ذاتاً بدر علیل؛ وزیر نوظهور؛ بنم المدن برشی کلز؛ یالکنز براز حرب ایده یلرم. دولتک امورینی شمعی به قدر والده ایله سز اداره ایدوب طوررکن قریم مسئله سته نیچون قاریشمیه جغز؟ نوقت ایسترسه کن امر ایدک. بن کوتورر سزنی خانزاده ایله کورشدیررم.

پریخان

— بنه شاهک امری، والده کنز رأیی اولمدقدنصرکه هیچ کیسه ایله کوروشه م؛ هیچ برایشه قاریشه م.

کمال - جزمی

اگر ظنم زده خطا ایتمز ایسه ک برسفیه لک حسبحالندن
الدیغمز ایبات آتیه دن انتجی وخصم و صیله صوک بیت دخی حسیات
ساده دلانه لکه بر کوزل مثالدر:

نزهه باقسه ایدم هپ رونق
کیجه مهتاب ایدی کوندوزده شفق

هیچ گلزدی بهاره فیصل
اون ایکی ایده ربیع اول

بنده هرشی کبی اول موسمه
تازه دن تاز* ایدم عمرمه

چوق سورفصل بهاری کنجیلر
چونکه آنلرده بهاره. بکر

کیجه برعات ایدمشم بن :
سیر ایدرم فلکی برته دن

ایشیدردم اوزمان قیزلردن
نور آلیرمش کبی یلدیزلردن

خوابدن قانقارایکن خرم وشاد
هرسحر حسنم اولورمش مزدا

عبدالحق حامد

(تقدیر الحان) ا قولنجیه قطعه آتیه کذا ساده دلانه لکه

بر نمونه در :

بنییم کوردیکم بو شکل غریب
بکا باقدیقه بخش حیرت ایدن

اون ییل اول بورسم ایش شکام
نه قدر بکره مزشم بکا بن !

تمنلی زاده طاهر

شوراسی مستور نظر قالمسونکہ حسیات، احتراض و تولعه
 اقران ایلدکده — چونکہ نہ حصولی ارزو ایدنسه ایقاع
 ایتمک و نہ ده واقع اولورسه عدم اظهارینہ مقتدر اوله بیلرز،
 شدتله اتصافه مانع دکلدن . حتی بعض ترازه دیلرده
 فوق العاده علویت و عظمتہ قرین اوله رق ده رونما اولور .
 اونوع ساده دلانہ لک باعث حیرت اولق کبی خاصه متمیزہ
 مالکدر کہ مشهور (اطالی) محاوره آتیه سی او درلو احوال
 واثار ایچنده جریان ایلشدن :

اطالی

— سزه کندی اوغلم کبی سویلک استرم .

ژوآس

— اوغلو کز کبی !

اطالی

— اوت ! . . . سکوت ایدیورسکنز؟

ژوآس

— او پدری ترک ایده جگم . هانکی . . . . .

اطالی

— سویله یکر ، سویله یکر !

ژوآس

— هانکی والده ایچون !

بو محاوره ده وریلور کہ ظهوره کلان انفعالات شدیدہ ؟

آنی بر وقعه دزنصرکه غایت صفدر و نانه بر خطاب ایله اظهار
اولمشدر که تأثیری هر صورتله مدهش اوله ییلر .

مؤلفات ایچنده مصادف اوله بیله جگمز اسلوب ساده دلانه ،
ایکی صورتله عرض ماهیت ایلر .

بر مؤلف ، مواد تاریخیه و یا صرف تراجم احوال دن بحث
ایلرکن ساده لک دائره سنده - اینجه دن اینجه و بیوک کچوک ، مهم
غیر مهم کافه احوالی بیان و تذکیر ایلر سه او مؤلفک طرز افاده سنی
بونوع اسلوب عدادینه ادخال ایتمش لردر . حالبوکه اعتماد
عمومی الی الی زیاده موجب اولانده بو طرز افاده در ؛
زیر احوال تاریخیه بی - ساده لک ایچنده - بیان و تذکیرده
بویله مهم و غیر مهم ، بیوک کوچک و الحاصل موضوع
بجسته اساساً ، فرعاً تعلق اولان کافه احوالی ، هر شیء احاطه
ایلک - بعضاً چو جمجه صافدر و نلق درجه لرینه قدر و ارسه
بیله - مورخ منقولاتنه موجب امنیت و اعتماد اولان مستقیمانه لک
و حقیقت جو یانه لک رنگ و صورتنی ویرمش اولور .

صحائف الاخبار ترجمه سندن زبرده نقل ایتمش لکمز پارچه
عرض اولمان یولده کی اثار تاریخیه بر مثال اوله ییلر :

عباسیه دولتی ظهور ایدرک ، امویه طائفه سندن اله کبرنلر قتل
اولندقدنصرکه ، اول ائنده عبدالرحمن (ذات الزیتون) نام محله بولمش

ایدی . فرصت بولوب فلسطینه فرار ایله بر زمان براز اتلی ایله انده متواری واحوال عالمی تجسس اوزره اولدیلر .

کندیسندن منقولدرکه : بردفعا امویه طائفه سینه امان ویریلوب بعده اول عهد نقض ونهر (ابی فطرهس) ده دماء امویه مباح عد اولندیغندن خبردار اولدیغده نفسدن مأیوس اولهرق خانمه کلدم : واهل وعبائی آلهرق ، فرات ایرمغی کنارنده برکویه چکلدم . برکون اوطورردد . اوغلود سلیمان درت یاشنده ایدی : واولکده اوینایوب کزردی : اوطه دن طیشاری چیقوب درعقب فریاد ایدرک ایچری به کیردی : وبکا صارلدی . هر نه قدر دفع ایتمک ایسته دمه سه ده مفید اولدی . بونک براصلی اولمق کرک دبه طیشاری چیقدم : کوردم که عباسی دنک سیاه بایراقلری دیکلمش ! برکوجک قرداشم آنده طوررددی . « انجات انجات » دبه فریاد ایتمک باشلادی . علی انفور بتمه بر مقدار انتون انده : قیز قرداشلر مه نه سمته کیده حکمی اعلام و آزادلوم بدره انلری بکا ایصل ایتمک ایچون تنبیه ایدرک قرداشم ایله ایکنم نجات بوندق . کلان عسکر . بنی ارایوب بوله مدیلر . آشنالردن برکیمه دنک خانه سنه واروب کندیمز ایچون برایی حیوان الیوبرمسنی امر ایتد . حرینک برکوله سی واردی . کیتش عامله بزى خبر و برمش ! اوزریمه هجود ایتدیلر . بزیدان قاجدق و همان کندیمزى فرانته اوروب یوزمکه باشلادق اخذیمزه کلان حرینلر « کلیمزى قوردرمه ! » دبه جاغیر یشیرلردی انتفات ایتدم : بن اوتنه یقیه کچوب سلامت بوندم . برادرم اون اوج یاشنده ایدی . صویک اورتنه سنده عاجز قالوب امان ویرملرینه بناء دونوب آنلره واردی . کوزومک اوکنده آتی قتل ایتدیلر . بن واروب بربرده پنهان اولدم تا اول وقتد دکین ، که آرامقدن مأیوس اولهرق کتدیلر . بن دخی مغرب دیارینه عزیزتمله افریقیه به وصول بوند .

ندیم - نمونه ادبیات

اسلوب ساده دلانه نك بر طور دیکرئی دخی بو مزیتی
غایت مهارتله تصویردن عبارت کورینور .

دیگر :

سرسری برخروس خانه خراب
 اوغریلار هر نصلسه بردناب
 کوس-تروب برقبوچمی به کهری
 دیر که : ظم زیاده در دکری
 بوله بیلسم براز داری اما
 کوریلوردی ایشم دها اعلا
 بر کتاب نفیسه بر جاهل
 اولدی ارنأ — قضا بو یانائل
 جاری صحافه عرض ایدوب اثری
 دیدی ظم چوق اولمی هنری
 ویرن اولسه بش اون مانغر
 بنجه اون کره بوندن اعلا در !

رجائی زاده محمود اکرم

اختصار

اسلوب ساده نك بر مزیت و خاصه سی دخی اختصار در .
 اختصار دن نه مراد اولندیغی اکلا شلیق ایچون
 زینت و احتشامدن ازاده لك وجوبی نظر ملاحظه به آلتیق
 کفایت ایدر . زیرا صنعت و تزیناتدن ازاده بولتمق ، علی العاده
 افاده مرامه مقتضی اولدیغی قدر سوز سولمک دیمکدر که اختصار دن
 مقصود اولانده بو اولسه کرک . او حالده منقحیت ایله اختصار

بینه عموم و خصوص مطلق و بونک ایله ایجاز آره سنده مبانیت
اولق اقتضا ایدر . مثلا :

صونک بهارک ذوقی خوشدر
طوت الندن یاری قوشدر
دوشونمه عالی بوشدر
طوت الندن یاری قوشدر

شرقیسی تزینات اسلوبدن آزاده اوله رق کندی نو عنده منقحره
علی العاده الفاظ و کلمات ایله سویلندیکی ایچون اختصاری
دخی حاویدر . حالبوکه موجز دکدر .

اسلوب ساده عبارتنک تسلسلنه و بالخصوص سجمه ملایم
دکدر . بونک ایچون اک کوزل ، اک شایان استخسان و تیره نظم ،
عامیانه لکه دوشمامک شرطیله کاشی کوزل یولده اولمقدر .
موضوع بحث اولان اسلوب - تعریفنده ایما اولندیغی
وجهله - علوم و فنون و قصص و حکایاتک ، عالیه مخبراتی ایله
اخوایاتک کسوه ادبیه سیدر .

اسلوب معتدل و یامزین

اسمنک دلالتیله اکلاشیلور که صور افادهنک بو نوعی
اعتدال اسلوبه خادم اوله رق علویت و عظمتله ساده لک آره سنده

حائز موقعددر . علی الاکثر دلری لبریز نشاط ایلیمان الواح
(شائقانه) بی ویاغروب کبی حزین حزین انفعالاته باعث اولان
تمائیل غریبانه بی تصویر ایلر . بونکله برابر عظمت
وعلویتدن استعاره فیض ایدن موضوعلردن دخی مجتنب بولنمز .
مثال آتی اثار ادبیه عثمانیه ایچنده اسلوب مزینه نمونه

اوله جق یکانه بر اثر بدیعددر:

نختکاه سلطنتک اق دکزه قارشو اغیاره سد اولنمش بر باب اهینی
دیغکه شایان اولان قلعه سلطانیه بوغازدن کیریلور و بر ساعت قدر دها
بری کلنورسه، قدرندن نمونه لطافت اولق ایچون یابلمش بر حوض
بهشتی کوریلور .

انسان بر قاج کون او دربای صفانک کنارنده تمنشای طبیعت ایتلیدرکه
خریته بدایعنک ابداننده فیاض قدرنک نه کریم اولدیغنه ذهننده بر مطالعه
حاصل ایده یلسون .

اکثر کونلرده وقتاکه اقسام تقرب ایدر، باد شمالیله هوای جنوبی
بر برینک اغوش و فاسندن قوبه رق هرری دنیانک بر کوشه سنه ایلش
وعالمک انغریبانه بر دی اولان زمان غروب ایله ملکتنک اک عاشقانه بر سیرار
انکاهی اولان اوزمین بیثالی موعد وصال انخاذا ایلش ایکی نازنین کبی
معانقه یه باشلارلر؛ او قدر آهسته حرکت ایدرلرکه تنفسلری بر برینک
کل جانی صولدیبرر و صدای بالری اغیاره افشای راز ایدر اندیشه سنه در
ظن اولنور .

باد شماله جلوکاه اولان صولرک امواجی او قدر کوچیلور و شمسک
ضیایی او قدر یاره یاره طاغیلور که زمینه انتون بول ایشلمه لی بر مائی
اطلس سرلمش کبی کورینور .

هوای جنوبینک کزندیکی صولر او قدر لطافت، او قدر صفتوت
کسب ایدرکه زمینه بر اقی بر آینه فرش ایدلمش دنیله بیلور .

یوراز گذرگاهی اولان برلرک بعض کره اوتدسنه بروسنه لدوس طوقنور، یولار آچارکه سر وسیندن فرق اولمز .
لدوس اوغراغی اولان طرفلرک بعض کره اوتدسندن بروسندن یوراز بجر، شکلر حاصل ایدرکه هواده برابر بهاری پاره لنه رک دکره دوکلش قیاس اولنور .

خورشید منور عظمت وسلطنتیه افاقه جواهر افشان اوله رق افقک منتهاسنه کلجه آتیش بموق شکلنده اطراف مغربی طولاشان اوفق اوفق بلوطلرک حاصل ایتدیکی نوره غرق اولمش رنگلر، نه قوس قرخده نه نکلن الماسده، نه ازهار بهاریده نه مرغان هندیده کورمک احتمالی واردر .
... کمال

دیگر:

او نعمات ببلاننهک ظهورینی اخر کهنه بهار کی بر موسم حزینه نیچون تصادفی ایتدیردیکن؟ بوقسه بنم کی دمبستانک ایام ملالی ترنات شوق برورا- نهده وقتسز اوله رق کندیکزه پیرومی ایتک استدیکن؟ هیات!

بهارک شوق انکیر زمانده بیله یکی آچمش غنچه لری سرعت زوال لطافتلرینه معطوف برر تبسم یأس - اوزرنده کی چی دانه لرینی ایسه پک تیر کیچن وجودلرینک فتای ابدیسنه راجع کریه حسرت اولوق اوزره تلقی به میال اولان نظر شاعرانده صوکه بهاردن دها حزین بر منظره طبیعیه می واردر؟

اوتها، او وحشت آمیز صحرالرده انسان معشوقه روحی اولان بر وجود تازیننک خیالندن بشقه بر شخص کوره من. فقط اتی ده برطور کسل اود ایله بر سمع مخالفه طوغری آغیر، آغیر، خرامان بولور: سایه لرنده اشقانه صحبتلرله مسعودانه سوریلان اغاجلردن صارارمش یار اقلرک برر بر سقوطنه دلالت ایدر. مواقع سکوت و سکونی ایچنده بر اوازه مدید ایشیدیلرکه کوش جانم متصل: « واحسرتا ..! واحسرتا ..! » کله لرینی انقا ایلر.

ز مرد کبی یکمیدن بشیلمکه باشلایان چمنلرک آره سنده تک وتونک بیدا اولمش
او نازک چیچکلر کوکلده بک مؤثر، بر طاقم خاطره لر او یاندی برر.

اره صره وزان اولان بر هوای سردنک اغاجلر آره سندن کچرکن حاصل
ایتدیکی صدا آوازه ماتمن نشان ورر. بلبلر دن خبر بوق. دره لر صانتکی
اغلا. سما پاق و براق اولسه دهه کونش حزیندر. شرفدن غریبه طوغری
سرعتله کچن بر بلوط ویا بر قوش نظره تصادفی ایدنجه انسان: «آه! بی-
ده آل.. توجه ایتدی بک بره بنده کیتک استرم» بوللو بر فریاد متأثرانه
اظهار یله قوللرینی اوزاتاق ایستتر. قوریمش یار اقلرک ایقارلرله تنده غریب
غریب سسلر چیقارشدن روح متأذی اولور. کو بولکی موجه لرله مستور
اولان روی دریابه باقیلسه غایت درین ونه یاتمن بر چوق ملاحظات فکری
طاقندن دوشور بر. او کولج یوزلی طبیعتک اوغرادینی شو و تحولات خیف
انکیره قارشی انسان بر بایرده تک و تنها قالوبده زیر و بالای منظور نگاه
حسرت ایدنجه ماهیتنی کندی نظر نده دخی تعیندن عاجز بولندیغی بر چوق
شیشی بر دن دوشونمکه باشلار. دوشوندکجه ده متصل اغلامق ایستتر.

هیچ بویله بر زمانده وزن ایله قافیله ایله منتظم سوز سونلکه فیکرده یارا،
کوکلده طاقتی اولور که مظلم مظلم تصورات یأس افزا ایله ذهن قپنمش...
حزین حزین خاطرات تاب فرسا ایله کوکل او بوشمشدر . . . .

رجائی زاده محمود اکرم

دیگر، شعره :

خوشا نزهت آباد جنت سرشت
که خاکنده مدغم مزاج بهشت

زمیننده کسترده دیبای هور
فضاسنده چاروب کیسوی حور

دیزلمش نهالان کل سو سو
قطاربله کلش مکررنک و بو

لب حوض ماه نوک بارهسی
ژیا فشان آب فوارهسی

رخامنده وار اول قدر فروتاب
که یاننده چوق شمع روز افتاب

ایدر طبعی فوارهسی در کند
اورر موجی عمرک ایاغنه بند

ندیم

اسلوب مزینه توافق ایلیمان خواص: ثروت، اینجه لاک
ظرافت، طلاوت کبی مزایادر.

ثروت

اسلوب افاده ده ثروت جامعیت محاسندن عبارتدر. بوخاصه
اوزمان وجود بولورکه تعبیرات مؤثر وجاذبه دار اولان رموز
ونکاتی، پارلاتی ونظر ریا افکاروتخیلاتی احتوا ایلرسه

مثال :

اوطوردیغم اوکبرلی عاشق کوکلی کبی ، اشاغی میلی پک کوچ
 حس اولنور بر یوقش اوزرنده اوکی اولدجه واسع بر میدان ،
 میدانک اوتنه سنده بر جاده وار ! ایکی طرفنه ایکی صره زیتون اغاجی
 دیکلمش ؛ اولطیف رنگلری طالعده لنه طالعده لنه اشاغی طوغری آقدجه
 حصولدن صاعه اصلش رزمرد حائل شکلی باغلیورده انسانک نورنظرینی ده
 ارقه سندن چکبور . زیتونلرک ده اوتنه سنده و براز ده اوتنه سندن بر محله
 اوج بش چنار وار ؛ هر بری افلاکه سر چکمش ؛ هیچ بر نمره سی اولمیان
 . . . . ک هنوز نشو ونمایه باشلایان نورستان عرفانه اندقلری کج
 نکاهلری کبی ، او عظمتلی چنارلرده او مبارک زیتونلری بولندقلری موقع
 اعتلادن نظر حقارتلری التنده از مکه چایشیر کبی کورینور .
 چنارلرک براز اوتنه سنده حسن باشابر کوشکی وار ؛ کوشک اوافق برشی .
 دهایکی تعمیر اولنیور ؛ مع مایه بانیسی اولان حسن باشامرحومک شانی تحجر
 ایتش بر تمثال ایله نظرلرده ادامه ایتک ایچون یا بلس ظن اولنور . . . . .
 . . . . . کوشک بولندیغی موقع دنیاده بولتمز بر موقع ؛ ایکی
 طرفنی اشاغیدن ایکی لیان قوجا فلامش ؛ ایکی جهتنه یوقاریدن ایکی طاغ قناد
 کیرمش ؛ حالته باقلسه نظرده ندیمک :

کوه و دریا ایکی جانبدن دراغوش ایلش
 صانکه دریا دایه سی کهسار ایسه لاسیدر

خیالی تصویر ایدر .

محبتک غمن ، کدردن خالی برکوشه سنی ارایانلر او موقعه کلسون !
 انسان اقشام اوستی کیدوبده بر طرفنه اوتوردیغی کبی نظربنه تصادق
 ابدن تماشای روح پرور کولکده اولان آلامک نخطربنه میدان ورمیور .
 کویا که روزکارنده بر خاصیت وار ؛ نفس ایله قلبه کبروب چیمقدجه
 بوله یلیدیکی اکداری طوبلا یوب علم عدمه سورییور . ادم موقعک نظارتنه ،

لطافتنه ، شکننه ، هیئتنه باقیورده قدرندن ذوق روحانی عالمربنه بویله
 بر تخت برادلمش دیهجکی کلیور . . . . .
 او طور دیغم اوطه دن نظر صاغه احاله اولونجه میدیللی
 لیانی کورونیور! دکزدن قاره به طوغری بیضی به مائل بر شکل کیرمش!
 ماغوسه ایله واروش بر انسان شکلنده تضریر اولنسه ایچ نیمان اوچهرده
 برون ظن اولنور! روزگار سسرده اولدیغی زمان بو نیمان طبیعی هر
 لیان کی طالعده ایچنده قالیور . زلزله اوغرامش قبالغه بکره بور . فقط
 روزگار سرد کسینجه نیمانک بعض برلری خفیف خفیف بیاغی چین
 جبین قدر ایچنه طالعده لره اوبنیور . بعض برلری بتون بتون صاف ،
 براق بر حانه کلیور . عمومی منظره سی بانتصادف اوتنسنه بروسنه ایریلی
 اوفاقلی اندام آینه لری اتمش بر واسع چتراره بکره بور . کال
 دیکر :

شهرمز ، بر پایی تخت درکه بلکن باشنه بر ذوقت ذکر ؛ واکا مالک
 اولانلر ایسه - بر صاحب خروجک قولنجه - جهاننه حکم ایتمکه مقتدر
 اوله یلیور .

اویله بر دارالملک که ، زمانمزده اسپانک عقل بیرانه سی اوروبانک بکر
 فکرله ازدواج ایتمک ایچون بر حجله گاه اولمشدر . لطافت طبیعیه سی بر طبع
 شاعرانه و صف ایتمک استسه شویله خیال ایتمی ؟ :

استانبول بلده سی اورویا کنار ساحلنده اسپایه قارشو قورلمش بر -
 مانکه دریا درکه مانندی زیر افلاکده مرئی اولمز ، الا که ایننه آبداری
 اولان صفحه خلیچنده منعکس صورت بی قراریدر . اوازه جهانگیری
 اوزاقدن ایشیدنلره بر مرتبه خوش کلورکه منظره دلکشانی تماشا ایتمکه
 قولاندن عاشق اولماق محال مطلقدر .
 شناسی

اینجه لك

فکرده اولورسه نفس ناطقه نك او خاصه تمیزه میدر که

روابط حقیقیه بی حائز اولمدقلمری حالده ظاهره ملائمتده
 کورینان اشیا انکله تفریق اولنور؛ غایت دقیق، غایت متشابه
 اولان اوصاف و خصائص او مزیت ایله تمیز ایدیلمور .
 دقت فکر یا معانی به انحصار ایلمر، و یا الفاظ و عباره
 مخصوصه اتندن بولنور که بو اعتبار ایله - قواعد بلاغیجه -
 ایکی به انقسام ایتمک ضروریدر .

افکار و ملاحظاته انحصار ایلمسه تعبیراته اینجه لکدن
 اثر کوریله مز . طرز افاده غایت بسیط و علی الاکثر محاسن ادبیه دن
 آزاده اولدیغی حالده مؤدای کلام عمق اشیا و کنه موادی
 تصویر ایلمر . فقرات آتیه او نوع آثار جلیله دندر:
 « بشقه سنک کبرینی کورمک کبردن کلور »

صبحی پاشا

« اظهار محویت، زیاده مدح اولنمغه آرزو کوستر مکدر »
 روشقه قول

« مداهنه محو اولمز طرزی دکیشمر »

برویه ر

« هپ کوردیکمز کبی یازمقدمه نه ترقی اوله ییلر

بر ازده دوش-وندیکمز کبی یازملیز »

عبدالحق حامد

اگر انتخابمزده خطا ایتمز ایسه ک آتیده کی مثال دخی اونادره
فیاضک لمعاتیله شعشعه نشاردر :

فی الحقیقه حکمت ایله ادبیات امتزاج ایدرسسه، جمعیت بش-سربیه
فأده بخش اوله حق شی، اصل او زمان وجوده کلیر. فقط ادبیاتک اصل
آرادیغی شی، یعنی کوزلکی اونوتاملیدر. دیمک استرمکه سز، او جمله
ادبیه بی اصل مبالغه بختنده ایراد ایدوردکن. حالبوکه مبالغه حقیقت
اولماقله برابر او خصوصده اولان عجزمنی دفع ایتدی کچون تصویر حقیقتک
یکانه واسطه-سیدر. کوزل اولدیغی ایچون - اساس فکره طوقندیغی
حانده - ادبیاته لازمدر .

بر یا کله-سدر که طوغری بی تصویر ایله؛ بن مبالغه بی خرده بیته
بکزه تیرم. بر شی نظره حقیقتندن انحراف ایتدی ره رک یعنی خرده بین کی
اصلندن دها بیونک بر مقبلسده کوسترر. فقط او واسطه ایله اظهار
حقیقت ایدر؛ جسمی بیولته ره خطابی کچولتیر .

طاهر بک

بعضاً دخی تعبیر و افاده یه انحصار ایله . بو صورت
موضوعک بر جهتی کوس-تروب دیگر طرفنی مخاطبک فهم
وادرا کنه حواله ایله میدانه کور . انکاتره قرالچه سی ایراتک
وکلادن برینه «بوکون مجلسده نه کچدی» سؤالی اوزرینه او
ذاتک : «درت ساعت کچدی» یوللو مقابله سی بو نوع دقت
نظر مخصوصاتندر .

تعبیرده اینجه لک اظهاری که مهارت عمیقیه محتاجدر، نقصان
وخطادن سالم اوله رق استعمالی یوقاریده بحث اولنان (اینجلیکه)

موقوف اولدیغی ایچون اهلنک غیریدن صادر اولورسه
درشت وقبا اولورکه اکثر مضمونفروشانک سوزلری اوقیلدندر.

اینجه لک حسده اولورسه - اشیانک الکخفی مناسباتنه والکدقیق
روابطنه سرعت انعطاف دیمکدره . فکرده اینجه لک ذهنک
تعمق ادراکنی ، حسده قلبک انعطاف بارقانه سنی تصویر ایلر .
بو ایکی خاصه نك اجتماعی ظرافت اطلاق اولنان مزیت جلیله بی
میدانه کتوررکه رموز و کنایات ایله استنار ایدن ، مجازات
وتوریله ایچنده مخفی اولان حقایقی اکلامق وانلری ینسه
او طرزده افاده ایلیه بیلک خاصه ظرافت مخصوصاتندندر [۱]
امثله سالقه نك اغلبی او خاصه جلیله بی ارئه ایلر . مثال آتی دخی الک
دلپذیر ، الک ذوق بخش وجدان اولان آثار دندر :

نه در ای نخلزار یار پرور
طوقوندک فکر وسودامه بو سنده
اورتبه جای فکرت کیم بو مشجر
دینور بر دلر باقزوار ایچنده

نه در بو کیرلی کیرلی طویدیغم نسس
اوپور البت بو ساعتلرده هرکس

دکل حتی بو دم جانان ده بیدار
دکل بیدار اولایدی کشکه در خواب

اینز افکارمه کوکدن او هر بار
نصل بو مشجره اینخسه مهتاب

نه ایسترسین صبا یرشب سفردن
اوزاق الله ایچون بدن بو یردن

امینم بن هله حسرتله اغلر
بری وار کوردیکم وانیده پنهان
نه تمکندر تهی اولق بو طاغلر
یا برشیء - یوقیدر - کوزمرسه انسان

چیچکلر ای زمین پیرا چیچکلر
عجب کوکلم بنم سزدن نه بکلر

سن ای طاش سنک رایه بکره میسین
سنک حائنده نسبت واز الاله
نیچون ای ماه او ماهه بکره مزسین
نیچون ای ماه بکره رسین او ماهه

سنی اوکورمک ایستر پک سوردی
شفا بولق کرکز میدی دردی
عبدالحق حامد

طلاوت

طلاوت - مهیج و دلفریب خیالدر، غرام ناطقه یه باعث
اولان لطیف و دلپزیر فکر و مضمونلرک ایراد و استعمالیه
وجود بولور. شبهه یوقدرکه اسلوبک بو خاصه سی ظرافته

وابسته در انجق مسلمدر که صورت افاده‌یه لطافت و حلاوت
اکتساب ایتدیره جک شی یالکز تمبیج دکل، یالکز القای نشاط
دخی دکل، بلکه نفس ناطقه‌یی حسیات (شائقانه) ایله لبریز
گرام ایلیه جک، انفعالات مضطربانه ایله تمبیج ایده جک
علایت و مؤثریت کبی خاصه لراک حسن اجتماعیدر که طلاوت دیدیکمز
مزیت اسلوبده بوندن ظهور ایله .

مثال :

وقتا که کونش مغرب ازواسنه چکیله رنه هوایه - ایرتسی کون یینه
ملاقات ایجون و عدآندقدن صکره یارندن ایرلمش رعاشق چهر مسنده کی رنگ تأثر
کبی - خنمیف و حزن برقرالیدی چو ککه باشلادی، پنجره ناک قارشوسنده اولان
اناطولی طاغلرندن قرنه جزؤ اولی کوروندی؛ بر صورتده کی پنجه یاقوتدن دوکلمش
بر هلاله بکرزدی. کتدکجه بیودی؛ بونکله برابر پنجه لکی ده سحر بلوطلرندن
امریقا کلرلرندن هند بیغانلرندن اشاعی دکل ایدی. اوشاهانه عظمته، اوطانلی
رنکه باقدقجه وهاب صور مدیللی به مخصوص اولق اوزره مهتابدن پارلاق
ازهار نوباردن رنگین بر لوحه لطافت خلق ایش؛ بزای کور بیورزده
بدر منبر ظن ایدیورز دیه حکم کلیور.

بن او بدیعه قدرتی حیران حیران تماشیه طالمش ولذت و شوق ایله حتی
نه دن او قدر ذوقیاب اولدیغیمی بیله اونوده جق بر حاله کلمش ایتم که بر دنبه
نظر مده کی لوحه تماشادکشدی؛ همان ظن ایلدم دنیا دکشدی؛ مکر اوموزدن
مخلوق مهتابک و وضعیتی دکشمش؛ . . . . . چنار اغاجلرینک
یا بر اقلرله قارشو قارشویه کلمش و نظر کاهمه زمرددن بر بلوا ایشده ایچنده
یاغور دانه سی یرینه الماس پارچه لری دوکیلور ظن ایتم . . . . . کال

اثار ادبیه بی زیاده سبیله رنگین و دلپذیر ایدن خاصهٔ طلاوتک
 الك قوی دشمنی تکافدر . اندن تحفظ ایچون طبیعیلك مهمه
 ادبیه سنه اعتنا اولتمق اقتضا ایلر .

اسلوب عالی

علویت و عظمت موضوع ایله احتشام تعبیراتی احتوا
 ایلیمان طرز افاده اسلوب عالی اطلاق اولنور .
 انفعالات شدید ایله متهیج اولان انسان کندنن پکر ، افکار
 وحسیاتک افق اعتیادندن غیر مرئی بر عالمه چیقار . اوزمان افکار
 وحسیات مانوس نظر بشری اولان مرتبه لرده ظهور
 ایتمزده حیرت و استغراقی ، حالت وجدی مصور اولان
 شدت و عظمت ایله تجلی ایلرکه بو اطوار خارقانه بی تبلیغه
 خادم اوله جق نهیج افاده دخی ، علویته ایله ، احتشام ایله
 بو طرز افاده در .

اسلوب عالی مناجات و نعوته ، مرثیه ، خطبه لره ،
 فلسفه یه ، تاریخک بعض پارچه لرینه تراژدی لره و سایر هر
 درلو مقدس و عالی مباحثه لایقدر . مثال آتی مکاشفه
 حکیمانک برلسان حقیر ستانه سیدر :

الهی اثار قدرتک و جود ذات مقدسکه دلیل عانی و نهایتسز عالمک
 انتظامی بر مبدع حکیمک صنع و تدبیر یله اولدیغمسه برهان جلی ایکن
 وحدانیتنی اعتراف ایتمک ادراکدن بعیددر . صاحب عقل اولان نوع انسان
 بونده متفق اولماق عقلاً قابل دکلدر . انجمنی نور الوهیتیک پروانه سی ، انس

قرص شمسه بزم کوزمزه کورینان عظمت موهومه سنک بر ذره قدر
حکمی یوغیکن کندی نور و ضیایی، کندی وجودینه دلیل اولدیغی
حانده جد و غایتی بولیمیان موجوداتک خانقی اولان الله تعالینک وجودینه
خارجدن دلیل ارامق عقول قاصره نك کاربدر .

الهی! موجوداته احاله بصر بصیرتله وجود وحدانیتکی و عظمت
وقدرت الوهیتکی، کنه ذاتکی بئیلک، اسپر برزخ وجود اولان عاجز
قوللریکه محال اولمشدر .

الهی! تجلی انوار قدرندن آریلوب بوکون محروم لقای ذات اقدسک
اولان ارواحن یارین بو قالب مستعاردن جدا اوله رق حضور سعادتکه
رجعت ووصول شرفنه نیل ایله دریای نور وحدانیتکه التحاق ایلدکده
ینه کنه ذاتکی بیله میه چکندن درگاه الوهیتکه بث حزن و الم ایدرز .
صبحی پاشا - تاریخ الاسلام

دیگر :

حق تعالی عظمت عالمنک پادشهی
لامکاندر اوله مز دولتینک تختکهی
خاسدر ذات الهیسنه ملک ازلی
بی حدود انده اولان کوکبه لم یزلی
اثر حکمتیدر یرله کوکک بنیادی
طولی بوش جله یدقدرتک ایجادی
عزت وشانقی تقدیس قیلار جله ملک
ایلیر سجده ایدر پیش جلاننده فلک
امری وجه اوزره یرایلر کجه کوندز حرکت
دکیشور تازهلنور موسم فیض وبرکت

پرتو و چتنگ لمعه سیدر آبله کونش
تاب خشمندن آورالسه جهنم آتش

شناسی

اسلوب عالی به جسمیان اولان مزایا شدت، صرامت،
احتشام، علویت صرفه در.

شدت

افکار و حسیاته زیاده قوت و یرمک ایچون طرز افاده بی
قصر ایله و تیره ایجازه قرین ایلمکدر .
واقعا موضوعک تشدید صلابتی ایله اظهار عظمتنه خادم
اولان طریق بیان، و تیره ایجاز اوله بیلور .
خریطه عالمه عطف نگاه شهامت ایلیان خلد آشیان سلطان
سلیمک:

« دنیا بر باد شاهه کفایت ابده جگ قدر واسع دکلمش »

کفتار جلالت نثاری او خاصه اعتلابی مصور اولان بدایعدن
اولدینگی کبی مثال آتی دخی بومزیت جلیله بی محتوی اولان
امثال نادره دندر :

یز ظهورمزدن بری کثرت عدله محاربه ایلدک ؛ نصرت الهیه به
اعتماداً جنگ ایلدک ؛ انلرک کثرتی مانع فوز ونصرت دکلدنر.

صبحی پاشا - تاریخ الاسلام

صرامت

صرامت ، اطلاق ایلدیگیمز خاصه او طور جلادت
و شدتدرکه باعث اضطرب قوا اولان کرمیء انفعالاتدن،
غلیان افکاردن انبعث ایلر .

شدت ایله صرامت ارسنده اولان فرق : بری رعد
وبرقدرکه ارقه سندن رجعت، دیکری صدای برکانبدرکه نتیجه سی
صدمه وهزیمت اولق احتمالی واردر . وطن یاخود سلسیره
اویوننده اردو امراسندن صدق بکک کوکلی ضابطی اسلام
بکه « دشمن جبخانه سنی آنشلیه بیلیرمیسک ؟ » سؤالی اوزرینه
دیکرینک :

« آنشلیه بیلیرم . حتی اقتضا ایدرسه اوزرینه اوطوررده اوبله
آنشلم »

یولنده مقابله سی صرامت افکار وحسیاتندندر .

کذا آتیده کی سوز لر، صرامتله مشخون اولان قلبک شمراره
جلادتی عد اولنور .

« سن هر یورکی قالدین وصبی یورکی ظن ایدیورسک که سنک
بو هیئت مدهشه و مخوفده که قارشو نترهسون ؟ اشته سکا بر یورک، که
پولاددر . »

احده مدحت

دیگر :

سنک اکا قهر واحسان نه حدک ؟
اطالهء ید ولسان نه حدک ؟
شمن صکره خسروه جای تقبیل
رخ دلبردکل ، شوخچردریل !

کندیمی یوق بیلدم اولومدن قورقام
قرارم قرار ! وظیفه مده تمام .
ناموسه جان وجانان فدا اولسون !
بز فانی بز نامن بقا بولسون !

عبدالحق حامد — نستر

احتشام

تزیینات ادبیه نك عظمت و علویت فكر و خیال ایله هم
 آهنگ اولسنه احتشام دینورکه انواع محاسنی جامع اولان
 اسلوب مزینك اسلوب عالی طرزنده ظهوری دیمکدر .
 شیخ غالبك مشهور معراجیه سی که غرام عاشقانه ایله
 لبریز اولان قوای مکاشفه نك ترجان غیبیدر ، اندن نقل ایتدیکنمز
 پارچه احتشام اسلوبی حاوی اولان آثارك اک جلیل الشان
 اک بلند انواعندندر :

آینه نور اولوب شب تار
 یاز ایلدی یاره عرض دیدار
 کوندردی خدا ابدوب مشیت
 جبریل امینی ییک دعوت
 هر که که اینزدی اسماندن
 سان عرشه چیقاردی خاکداندن
 بنشیر قیلوب سروش اعظم
 دیدی که ایا رسول اکرم
 آدین قودیلر براق یکتا
 کلدی ایاغکه عرش اعلا
 ایله کذر عرش و آسمانی
 محزون بیورمه لامکانی

اول مقصد کن فکان ایجاد
فرمان خدایه اولدی منقاد
هر شی اولور اصلنه شتابان
چیقدی ینه آسمانه قرآن

احتشام طمطراق افاده‌یه و علویتفر و شلغنه زیاده‌سیله
مساعدا اولدیغندن خنده استخفافه باعث اولغنه زیاده‌سیله
مستعددر .

عالمده علویت افکار و خیال صاحبی اولغنی کیم ارزوایلز؟
لیکن قدرت فاطره بو خاصه جلیله‌یی اوقدر مبدول ایتمامش!
طمطراق الفاظ ایله ، و متصلفانه احتشام ایله علوی اولق
ممکن دکادر .

غرب مشاهیر ادباسندن فنه‌لون بو نوع علویتفروشان
مؤاخذه ایلدیکی صروده شو سوزلری سویلر :

« بر جوق ذوات طمطراق افاده‌یه خادم اولان الفاظ و تعبیرات
آرارلر . بونلر کلمات وانفاظده عظمت و احتشام ، افکارده اغلاق و مبهمیت
بولندیمی علویت حاصل اولمشدر ظن ایدرلر . هیهات ! بلاغت مؤدا
نه طمطراق عباده‌یه ؛ نه طنطنه الفاظه محتاجدر . عظمت و علویت
دیدیکمز مزیات که اعجاز و تسخیر قوتنه مانکدر ، اجبار طبیعته ، تصنعه ،
فلانه هیچ احتیاجی یوقدر . »

علویت صرفه

علویت صرفه نفس ناطقه نك واصل اوله بیلدیکی اتساع،
علویت ، عظمتك اقصای مراتبدرکه بزى دائرهء تخيلاتك فوقه
اصعاد ايتلكله معلوم اولور .

حضرت ابوبكر رضى الله عنهمك جناب اسامه يى ماشياً
تشيع ايتلرندن طولايى اسامه خجج و مضطرب اوله رق
(ياسز سوار اولكز، ياخود بكا رخصت ويركز پياده اوله يم)
ديدكلرنده خلفيه رسول الله ابوبكر الصديقك « اللهم
يولنده بو قدرده مى خدمت ايتيه يم » قول مباركلرى
كبي .

مجاهد مشهور عقبه بن نافع قناريه اطه لرى قارشو سنده
راكب اولديغى حيوانى دكزه سورهرك « الهى !
شاهدمسك : پيشگاه عزيمته شو عمان نصادف ايتسه بدى اسم جلالي
دها ايلروه كتورر ايدم » سويلديكى كلام خدا پسندنانه دخی
الك عالى مثالردندر .

اسلاميت كه ملاء اعلانك ير بوزينه همكس ايتش پرتو
ابدیتيدر، تاريخ مفاخرينى مطالعه ايدنلر علويت صرفه يى احتوا
ايدن بيكلرله حقايقه تصادف ايدرلر . امويه امرا وسردارلرندن
زياد نور دیده اسلاميان اولان اهل بيته امداد ايتلكله اتمام

اولنان بر کوفی‌یه خطاباً «سن خصم‌لیمزه بیه جگ، کوتور بیور مشسک!
بو حرکتک اعدامنه سبب اوله جغنی دوشونم‌دکی ؟»

سوزلرینی ایراد ایلش ایدی؛ کوفینک :

« اولاد رسول‌الله ایله مخصوصه ایدن دوشونسون! »

مقابله صلابت‌پرورانه‌سی علویت صرفه‌یی محتوی اولان اک
بلند سوزلردندر .

علویت صرفه نادرأ ظهور ایلر؛ تأثیری بارقه و صاعقه.
یه بکزر؛ صناعت اسلوب ایله مناسبتی اولدیغندندر که انکله
الفتی اولیان اشخاص وذواتده دخی مشاهده اولنور. انجق او.
ذوات و اشخاصده کی اک مؤثر، اک مهیج انفعالات ایله تأثر
ایتمش و نفس ناطقه‌لری معالی محضه ایله پرورده اولمش
بولنه .

مثلاً ابن زبیرک مکه‌یی محاصره ایدن حجاجه مقابله
واقفحام ایچون زره کیندیکنی والده‌سی اسماء بنت صدیق کور.
دیکی زمان « بو حال جبانته اصحابته یاقیشور . بنم اوله اوغلم یوقدر.
شمسی آنی چیقارم‌لیسک » قولله ابن زبیری موقع عتابه چک‌دکن صکره:
« اللهم بیت معظمه شو عاجز وجودی سپر ایدرده دشمنه مدافعه ایدرم. »
دیمشدر که بو سوزک اشمال ایلدیکی فکر، علویت محضه‌دن
عبارت اولدیغی حالده صورت بیانک هیچ دخلی یوقدر .

بر والدہ نك تعديل تأثرى ایچون : « الله اوغلكزى كندیسنه دعوت ایلدی. بیلزمیسکزکه حضرت ابراهیم دخی اوغلی اسحقی قربان ایتمکه مأمور اولمش ایدی » و نصیحت یوللو سویلنن سوزه

جواباً او بیچاره وانده نك : « الله بویله بر مصیبتی هیچ بر والده امر ایتمز . » زمینده کی مقابله سی دخی علویتی مصور اولان سوزلردنر .

• علویت صرفه کذلک سکوت ایچنده دخی وقوعبولور .

اندلسده محمد المنصورک فرار ایدن عسکر کدر کاهنه یاتمی سکوت ایچنده کی علویت محضه لردنر .
 علویت صرفه : علویت خیال، علویت فکر، علویت حسه انقسام ایدر .

علویت خیال

حد ذاتنده عظمت ماهیته اتصاف ایدن اشیایی جالب حیرت و دلفریب الوان ایله تصویر ایلمکدر .

مثال :

مرحبا ای قبرستان مقدس! ای خرابه زار تنهایی! ای دیوار بهت
 وحیرت! مراجعتکاهم سنسک؛ سکا نگاه ایدن عوام منظره حزن
 آلودنده مختفی هول ودهشتدن گرفتار امنطراب اولور اما بن سنی تماش
 ایلدیکه کوکلم حسیات منوره وافکار علویه ایله ذوقیاب اولور . مرحبا
 ای سنکستان حیرت! ای همسوره خراییت! ای عزتسرای وحشت! ای
 دهشت ابد عبرت! بوفنا کشورینک سرحد ختامیسک. بیلم نه جاذبه
 مقاومت کدازه مظهر اولمشسک که انای بشر هر آدیمی سندن فراره یول
 بولق ایچون آتار، ینه بیچاره هر آتقی آتدیجه سکا بر آدیم ده تقرب
 ایدر. ای جهان سکوت! . . . .

کال

شعره مثال :

برآور اولوب بهار ناسوت
 جوش ایلدی سبره زار لاهوت
 ظلمات چکوب سرادق غیب
 سرسویلدی ماهه مهر لاریب
 تاهر ایده ماهه عرض دیدار
 ظلمات خفایه کیردی انوار
 بسط ایلدی نقطه سویدا
 سر اولدی ایچنده شام اسرا

انوار ایله کائنات طولدی
 اشته بویکیجه صباح اولدی
 شوق ایلدی مهری پاره پاره
 شنلندی مشاعل ستاره
 برخرمن نور اولدی نه افلاک
 خورشیدی قباتدی پرتوخاک
 انوار بوردی کائناتی
 روشن کورر اولدیله حیاتی
 برق اوردی اوشب چراغ نایاب
 بجا اولدی هب آفتاب ومهتاب
 برخرمن ایلی نجوم برتاب
 خورشید ومه آنده کرم شبتاب

شیخ غالب

علویت فکر

علویت فکر تصورده بر عظمت ویوکلک - درکه ملایم
 شان وماهیتی اولان ایجاز بلیغ ایله تبلیغ اولنور . کائناتک
 طور ابداعنی مفید اولان « کن فکان » آیت جلیله سی اودرلو
 علویت فیاضانه بی الهام ایلکده درکه شیخ غالب مرحومه :

صحرائی عدمده ایلدک جود
 ویردک یوغیکن لباس موجود
 کلام عارفانه سنی انطاق ایلشدور.

علویت حس

طبیعت انسانیته نك همان فوقنده متجلی اولان حسیاتدر که
 عجز بشری ایچنده الهی برنشئه کوستره رک بزى خارقه لر ایله
 اعجاز ایدر. موسی بن ابی الغازان - یاخود (حیث) ک اغلب
 ایاتی بودرلو علویة مثال اولور.

اوجنچی فصل

اسلوب مجازی

یاخود

طرف افادہ

محتویات :

(مبحث) حقیقت : - مجاز . - کنایہ . - طرق افادہ تک اخصاص
 ایلدیکی مباحث . (مبحث) تشبیہ (ارکان تشبیہ : مشبہ . مشبہ به . وجه
 شبہ . ادات تشبیہ . وجه شہک اقسامی .) مراتب تشبیہ . - (مبحث)
 مجاز ایله کنایہ اراسندهکی فرق . - مجاز مرسل . (انواع مناسبات متعارفه)
 (مبحث) استعاره . - استعاره اصلیه وتبعیه استعاره مصرحه ومکنیه . -
 استعاره تخنیلیه . - ترشیحیه . - تجریدیه . - اطلاقیه . - استعاره
 تمثیلیه . (مبحث) کنایه . - انواع کنایات : تعریف . تلمیح . رمز
 و اشارت . و اقسام فرعیه سی

۰۱ - مبحث

قوالب معانی اولان الفاظ و کلمات مدلول اعتبار ایله - اوچ
 نوعه انقسام ایله : (حقیقت) (مجاز) (کنایه) حقیقت
 اولفظدرکه وضع اولندیغی معناده مستعمل اولور .

مثلا :

هجران کی موت ، عمره سورمز
الله نه وپر که قول کتورمز

بیتنده هجران ، موت ، الله ، قول ، سورمز ، کتورمز کله لری
پر حقیقتدر ؛ زیرا وضع اولندقولی معناده استعمال اولنمشدر .

کذا :

چوق کورمشر زوالنی غدار اولنلرک
هنکام فرصتنده دل آزار اولنلرک

نظمنده کی الفاظدخی کندی معنارنده استعمال اولندقولندن
پر حقیقتدر .

—

مجاز ، او کله در که قرینه مانعده مستند و مناسبت مخصوص -
صدهیه مبتنی اوله رق دیگر معناده استعمال اولنور .

مثلا :

غن الله ایدردم سیرو سفر
که پایانی اولمزدی صحرالرز

بیتنده غزال کله سی مجازدر ؛ زیرا غزالک معنای موضوع -
لهی جیلان اولدیغی حالده انسان (معشوقه) معناسنده
قوللانمشدر .

کذا:

هواده یا براغه دوندردی روز کارینی
خزانه منتظرم عمرمک بهارنده

بیتنده خزان و بهار کلملری بر مجازدر : چونکه خزانک
وضع اولندیغنی معناکه (کوز) زمانیدر ، ختام عمره ؛ و بهارک
معنای موضوع لهی که (دم ربیع) در ، عمرک عنفوان شبانه
اطلاق اولمشدر .

کنایه معنای موضوع لهی قصد و اراده ایتک جوازیه
لازم معناده استعمال اولنان سوزدر . مثلاً مأموریتنه دوام
ایمان بر افندی به خطاباً « ماشاالله صندالیه کز هیچ اسکیمیور »
دنیلدکده بوسوز بر کنایه در که معنای موضوع لهک جواز
قصیدیه برابر لازم معنا اولان عدم دواهی بیلدیرمک ایچون
قولالانشدر .

بو اوچ نوع طرق بیانندن : حقیقت ، که مقصدی یالکز
تعلیم و تفهیمدر ، باشلیجه علوم فنونک ؛ مجاز و کنایه دخی آثار
ادبیه نک نهیح تبلیغیدر . اشیا به رنگ بدبعیت ویره رک آنلره حال
و مقامک مناسب کوردیکی بر ماهیت تصویرینه مائل اولان اثار

ادبیه، که قوه خیالیه ننگ نقش و ننگار معنویسیدر، اکا خادم
اوله جق و سناط، انواع مجاز وانگ اکثریا منباسی اولان
تشبیهلر، کنایه لر در.

مثلا «آلام اغترابه تحمل ایده میورم، پک مضطربم، اولمک
استرم» دنیسه بو افاده علی العاده برسوز اوله جغی ایچون تبلیغ
مقصددن بشقه برشی مفید اولدیغی حالده ینه اوفیکرشویولده:

نه اونوحه شو ویرانه ننگ جوارنده
طوقندی خاطر مه حال انکسارنده

دکل غریب بولنسه ممدام مست خراب
مسافرم وطنک بر خرابه زارنده

هواده یارغه دونردی روزکارینی
خزانه منتظرم عرمک بهارنده

ایدرسه دل بری وارد روداع ملک وجود
غریبه بر بولنورمش عدم دیارنده

قراریاب اوله مم کرچه مست سرشارم
حسد اورنده که اسوده در مزارنده

کوکل اونو سفر نور طلعتک ناجی
ینار قیامته دنک نار انتظارنده

کذا «افتراقز صوری و ظاهریدر؛ زیرا ککوکلدن هیچ
چیمزسک» دنیسه خیالی اوقشایه جق هیچ بر نکته بی تضمین
ایتمدیکی حالده ینه اوموضوع شو صورتده:

اولدکسه ده دور منظرمدن
ای مه ینه سن بکا عیانسین
سوداڭ که کتیور سرمدن
کیتسه کده بڭله هم مکانسین
بربرک حزان ایچنده کاهی
محزون نکهکلنه رونماسین
بر نازلی چیچکده کماهی
بعضاً بکا کاشف لقاسین
بر نغمده گاه اولور نهانسین
از هاری حدائق زمینک
شوقکله نموده خنده لردر
اختر لری عالم برینک
معطوف سکا برر نظر در
سن مقصد ارض و نهانسین
ایتدیجه تحسیرکله زاری
نزدمه همان قیام ایدرسین
چشممدن اولورکن اشک جاری
سن خنده بی انترام ایدرسین
بیلم که نه حسده مهر بانسین

رجائی زاده اکرم

افاده اولندیغی ایچون ؛ یاخود «سس و صدا اولمیان شو
قبرستانده یالکیز سرولر روزکارک تحریکیله فیشلدیور . دره
یاندن یواش یواش آقیور» یولنده افاده مرام اولنسه قبرستانک

مخصوصاً تندن اولان تفکر هول آمیز ابقاعندن بشقه روح
 و قلب هیچ بر تأثره اوغرامدیغی حالده ینسه اوفکر شو
 زمینده :

بو سکوت بلیغ و حزن فصیح
 خطبه بی مقال روحانی
 صنعت قدرتی ابدی توضیح
 یونه علوی جهان نورانی

نه نشاط و صفای روحانی
 یونه وحشت ایچنده انسیت
 یونه ظلمت ایچنده نور بقا
 یوفضای سمداه ییک حیرت

نیجه ییک آفتاب فکر آرا
 یاغدربر نور هیئننده صفا

اوغرادچقه صبا بو فردوسه
 بکهمز در عقب صفاسندن
 باشلابوب هرشکوفه بی لمسه
 بر طراوت آسیر نماسندن

حصه الموق دیلر هواسندن
 فیعن جاوبدی بقا سندن

نه قدر نازلی نازلی کیتمه ده در
 هله بر عطف دقت ایت دره یه

آورده اعلان حیرت ایتمده در
 صانکه مقتوندر بو مقبره یه
 کوکصوحسرت چکر بو مشجره یه
 سرورلر اهتر از ایتدیجه
 نغمه دلفریب ایدر پیدا
 ایدیت ایچنده کتدیجه
 غیب اولور موجزن اولوب اوصدا
 اوننه قدسی هوا ، نه طائلی نوا

نابی زاده ناظم

تبلیغ اولندیغی ایچون اسلوب افاده برطاقم مجاز و کنایه لر
 ایچنده مختلف اولان رموز و نکتانه قرین ایدیلرک روحده
 برطاقم انفعالات ایقاع اولمشدرکه ادبیاتک غایه نظری دخی بودر .
 امدی بو خاصه جلیله یه خادم اولان صورت بیان که
 تشبیه و ارسال ، استعاره و کنایه نامی ویریلن انواع مجازاتدن
 وجود بولور ، بولردن هر برینی برر مبحث مخصوص ایله ذکر
 ایده چکز .

۱ مبحث تشبیه

بومبھٹک مندرجاتی :

تشبیه نه یه دینور ؟ - تشبیهک ارکانی :
 ادات تشبیه . مشبه . مشبه به . وجه شبه

مشبه قاچ درلو اولور؟ - وجه شبه ندر؟
وجه شبك اقسامی : تحقیقی، تخیلی، اضافی.

تشبیه، هر قدر انواع مجازدن معدود دگلسده انک الک
مهمی اولان استعارنک مناسبی و بونکله برابر و سائط زینت
واحتشامک ایلك طبقه سی اولدیغی ایچون اسلوب مجازی،
تعبیر آخرله علم بیانک مباحثی اراسنده ذکر و اتیان اولنور.
تشبیه : لغتده برشیء دیگر شیئه بکزتمک دیمکدر. اصطلاح
حده ینه بو معنایه قریب اوله رق : ایکی حقیقتک مابه المشار -
کتلری اولان مزیات و اوصافه، دلالت ایتمکدر که بوندن مقصد
برجهتجه و یا وجوه عدیده ایله مشابه اولان ایکی حقیقتدن
بری دیگرینی ایضاح و تدیین ایلك و اوسایه ده افکاره وضوح
وقوت، افاده زینت و لطافت ویرمکدر.

مثلاً ترکیبی فرصتک نه قدر سریع الزوال اولدیغنی
ییلدیرمک استدکده صورت بیاننی وضوح وزینته قرین ایتمک
ایچون طرز تشبیه ایله افادهء مرام ایلمشدر :

فرصتکه هوای تبر بردر
ایرمک اکا بر دخی هتدر

فرصت دیدیکک دم سحر در
کویا که صباى خوش اثر در

افسوس! اولورا اول نسیم نافع
بر غفلت یکدم ایله ضایع

تشبیہدن ائک زیاده مستفید اولان - انواع مجازده اولدیغی
کبی - اثار منظومه در . کرچه تشبیہ نثرده دخی تزیین اسلوبه
مدار ایسه ده مقصد حقیقی یه خادم اوله یلمک ایچون پک بیوک
مهارته عرض احتیاج ایلر . مثال آیده کی تشبیہلر؛ او درلو
مهارت وحسن طبیعتنه مقارن اولدیغندن افاده یه زینت ولطافت
فکر ومعنایه دخی وضوح وقوت ویرمشدیر :

بهار ایامی بوکهنه جهانک صبح صفای نو جوانیسندر . بهار ایریشجه
طوبراغک هر طرفی سراپا طراوت کسبیله رک (بحی الارض بعد موتها)
سری اشکار اولور اوقوری اغاجلر، محشره تصادق ایتش عظام رمیم کبی
یکیدن جان بولغله باشلار؛ برحانده که طراوتلرینه دقت اولنسه نظر
عبرتله وجودلرینه سریان ایدن حیاتی کورمک قابلدیر؛ برحانده کی ائک
ادناسنده کی نشو ونمایه باقلسه عالمک هر ذره منده بروح تجلی ایدیور ظن
اولنور.....

کال

دیگر :

هر طرفده سس وصدا کسلمش برجهان سکوت ایچنده قالدیم .
خیالانک ائک زیاده ذهنی استیلا ایده جکی زمان بویله سکوت ایچنده قالدیم

وقتلرد؛ کویا که ذهنک تصوراتی بیش نظرده تجسم اتمش کبی کورینسان
سکوتنه عکس ایتسندن اوخیالات حامل اولور، کویا که غایت کوچک
برکورتی ایچندن سینه انکتزریقیه یکشش صوکی اوسکوت مجسمی نظرندن
غائب ایدر. اوستنه عکس ایدن خیالانده بلطبع غائب اولور .

ارکان تشبیه (۱)

برتشبیه وجود بولقی ایچون درت شئیك تحقیقی لازمدرکه
انلرده تشبیهک ایکی وجانبیله وجه شبه وادات تشبیهدر .
تشبیهک ادقی لسانمزده : کبی، مانند، منند، کویا، صانیکه،
مثال و بو معنالی متضمن اولان الفاظدر :

اطراف تشبیه مشبه و مشبه بیدن عبارتدرکه بونلر حواس
خمس اطلاق اولنان: باصره، ذائقه، شامه، سامعه، لامسه بدن
بری ایله ادراک اولنورسه (حسی)؛ بوقوای ظاهره دن بریله
ادراک اولنه میوبده معقولاتدن اولورسه (عقلی) و بعضاً دخی
بری (عقلی) دیکری (حسی) اولدیغی کبی قوای مذ کوره ایله
ادراک اولنان اشیا دن قوه متخیله نك ترکیب ایتدیکی برحقیتدن
عبارت اولورسه (خیالی) اولور. ایکی طرفک (حسی) اولدیغنه
مثال :

اکثر کونلرده ، وقتا که ایشام تقرب ایدر، (باد شمال ایله هوای

(۱) تشبیه بچننده کی تفصیلات ایه نك فائوسی اولوب اولدیغی ملاحظه دن
زیاده کتابمزده بولمسنی ارزو ایلدک

جنوبی) بربرینک اغوش و فاسندن قوبہرق ہربری دنیانک برکوشہسنہ
 آتلش و عالمک ائ غریبانہ بردی اولان زمان غروب ایله مملکتک ائ
 عاشقانہ برسیرانکاهی اولان اوزمین بیثالی موعد وصال ائلش (ایکی نازنین)
 کبی معانقہیہ باشلار لر ....
 کال

ایکی طرفک (عقلی) اولدیغنه مثال :

خواب بر اضطر ابدر بو حیات
 طوغشز اولمک اوزره واخیقما !

برادر شبابت فنا یاب ایمش
 او یاندمده کورددم او بر خواب ایمش !

بری (حسی) دیکری (عقلی) اولدیغنه مثال :

فرصتکے هوای تیر پردر .
 ایرمک اکا بر دخی هنردر .
 فرصت دیدیکک دم سحر .
 کویاکه صبای خوش اثردر .
 افسوس! اولور اول نسیم نافع
 بر غفلت یکدم ایله ضایع

دیگر :

هانکی سرو بالای اقبالدرکه قوت باد اجل انی بی مجال وقد دوتا

ایتامشدر .

خیالی اولدیغنه مثال :

گاه اولور، هوا را کد قالمغه برابر، ایک بدر اولدیغی زمانه تصادف
اولور ؛ سرو سیمینه باقلسه صایلیر که شعله دن مخلوق بربری دریاه کیرمش
نازان نازان شناورلک ایدیور ؛ اوشاورلک ایتدیجه و جودندن کلدیکی
برلره طوغری نور آقوب کیدیور....

کمال

دیگر :

نظرم ایسه اطرافه مستولی اولان محیط ظلمتک اعماق خفا سنده غائب
اولمش کیتمش ایدی. کندیجه ظلمت برحاله کلدی که قرانغی ال ایله طوتمق
قابل کی کور بنوردی سایه سنده اکلندیکم هراغاج، نظر مده برغول بیانی
شکلنی باغلدی. کویا که بر بوزی زیر زمینه کچمش و یا خود ظلمت مقابیر
روی ارضنه چقمش ایدی....

کذا

تشبیهک ارکان مهمه سندن اولان مشبه به بعضا دخی نفرت
لذت، الم، شبع، جوع، عشق کبی وجدانیاتدن اولور .

وجه شبهه — اطراف تشبیهک حقیقه و یا تخیلاً مابه —
الاشتراکری اولان حال و مزیتیه (وجه شبهه) نامی و بریلور .
شوارسی شایان اخطاردرکه ایکی حقیقتک بر چوق احوالده
مشترک اوله بیللری ممکن اولدیغندن (وجه شبهه) ک تعریفنده

(نظر قائل) قیدی ملاحظه اولمقی اقتضا ایدر؛ زیرا او یله بر قید ملاحظه اولمدیغی تقدیرده اکثر تشبیهلرک عادیلکنسه، بیاغیلکنسه حکم اولنورکه بو حکمک محقانه اوله مامسی طبیعیدر. وجه شبهک حقیقی اولسیله نه دیمک استلیدیکی معلوم. تخیلی اولسنه کلنجه آیده ازجمله شو مثالدن اکلارز:

مولویدر سان اوشادروان روح افزاسی کیم
هم دوزر، هم اشکنی ایلر صفاسندن روان
زرکلاهیله یاخود بردلبر رقاصدر
برایغ اوزره سماع ایتمکده دامن درمیان

تعلیمات ادبیات

شاعر، دونه رک آب نشار اولان شادروانی، ینه دونه رک کوز یاشی دوکن برمولوی درویشنه بکرتمشدر. اطراف تشبیه اولان شادروان و مولوینک مابه الاشتراکاری : محیط و اطرافه نشار آب ایدن دوار بر جسمک شکل و هیئتدرکه بوشکل و هیئت شادروانده موجود اولسه بیله مولویده حقیقه موجود اولمدیغندن شاعرک قوه تخیله سی طرفندن اختراع اولمش و اوسبیله وجه شبه تخیلی اولمش اولور.

ذیکر

حکومته متعلق احوالی شوبله طورسون، بازیجه افکاری اولان اشعارنده بیله زمانک حالی اولان لفظ بردالقی سیه لرندن اثرکورنمز .
قلندن هر نه صادر اولدبسه مصادمه سخاب ایچنده ظهور ایدن برق

جهان کبی همچنان افکار و وجدان آراسندن جوال اولمش برلامعه معرفتدرکه
قائذک حکمت و حاست و یا شوق و محبتنه دائر اولان احوال قلبیه سنی
ایضاح ایدر .

کال

حضرت پادشاهک قلمندن صادر اولان اثار معرفتک برق
جهان کبی لمعه پاش اولمی حقیقی برشی دکلدرد . مشبه
جانبدمهعتبر اولمق اوزره مؤلف طرفندن اختراع اولمشدر .
بنابربن بومزیت ، مصادمه سحابدن حاصل اولان برقه
موجود اولدیغی حالده قلمدن صادر اولان اثار معرفتده فی نفس
الامر مفقود اولدیغندن وجه شبه تخیلی عد اولنور .

—

وجه شبه شو صورتله تعریف اولندقدنصکره اکاعائد اولان
اقسامه کالم:

وجه شبه ، اطراف تشبهک حقیقت و ماهیتلرندن خارج
اولماق اوزره : یاعین ماهیت و یا جزؤ مشترک ماهیت ، فصل
و ممیز ماهیت اولور ؛ و یاخود حقیقت اطراف تشبهدن خارج
اولمق اوزره بروصف مخصوص نوعندن بولنور .

بوصفت دخی یا حقیقی و یا اضافی اولدیغی کبی حقیقی دخی
یا حسی و یا عقلی اولور .

امدی وجه شبه برصفت مخصوصه اولدیغی حالده حسی

اولسی مثلاً - باصره ایله ادراك اولنان: الوان اشكال، مقادیر،
حرکات و بونلره ممثال کیفیات جسمیه؛ سامعه ایله حس و ادراك
اولنان - كرك قوتلی و كرك ضعیف و یا بویکی حالک اراسنده
واقع اصوات کبی - خواص معلومه؛ ذائقه ایله بیلنان:
• حرافت • مرارت • ملاحظت • جوضت عفووضت • قبض •
تفاهت کبی آثار طعمیه؛ شامه ایله حس اولنان: رواج معلومه؛
لامسه ایله ادراك ایدیلان: حرارت • برودت • رطوبت •
یوست • خشونت • ملایمت • صلابت • خفت • ثقلت کبی
احوال طبیعیه، اشیا و اجسامک حقیقت و ماهیترندن
خارج اوصاف مخصوصه در که قوای ظاهره ایله ادراك
اولنهرق اطراف تشبیهک مابه الاشتراکری انخاذا اولندقلرندن
(وجه شبه) صفت حسیه نوعندن اولور •

اشکاله مثال:

دیشلری صاف ایدی هم سیرک ایدی

رشته دانه دندن یک ایدی

شویله افراط ایله برق ایلر ایدی

مجلسی مطلع شرق ایلر ایدی

دیشلری ایکی دیزی اینجو مثال

لعلنه و برمش ایدی حسن و جمال

حایه خاقانی

دیگر:

سیاه چهره‌ی بوز بیکلرجه مخلوقانک بیاض کفنلره بورنمش اولدیغی
 حاند: قارشیمه کلیشی اوستنه فورطنه بلوطی چوکش برقبر ستان کی...
 عبدلحق حامد

دیگر:

اونجی عصرده ایدیکی باروت طویدن تفنکه انتقال ایلدیکندن ارباب
 حرب ملائکه عذاب کی اللرنده برر نازیانه آتشین استعمال ایتکه مقتدر
 اولدیله.

کمال

رنک و الوانه مثال:

استعداد طبیعی قوتیله اوقدرجق بر زمان ایچنده حاصل ایتدیکی ایتلاف
 مهالک سایه‌سنده حیث مردانه‌سی درجه درجه توسع ایدرک بیاغی قلبنه
 صیغشه میه‌جق بر حانه کلمش اولان اوقهرمان بولندیغی بر قاج بوز آدیم
 مسافه‌دن باشانک دوشدیکی مهلکه‌بی کورنجه وجودنده نه‌قدر حرارت
 غریزه وارسه بردیره الناب ایدرک بهار کونشنه اوغرامش اغاچلر کی
 درلودرلو رنک ایچنده قالمغه باشلادی؛ کوزلرینی قان‌بوربدی هر بری یکی
 آچیلش غنجه‌یه بکزه‌دی.

قدر و کیتنه مثال:

باشمزدن هیچ هوای زلف یار اکسک دکل
 مراضع بردر آنکچون روزکار اکسک دکل

...

حرکاته:

بم اشك اديبان كې آهسته رواولمښ
بادآه غرييان كې غمگين جگر كاڅه

كال

ديگر:

اسلوب ساده سهولت وسلاسته برجويار خوشچريان كې آهسته
روان اولوق استر . . . . .

اكرم - تعليم ادبيات

احوال سمعيه به مثال

امان نه هشتلي كچه ابدى او كچه كى ييلديرمى شمشك اوازه سى كې
قرليچه كيدپورودها صكره كندى نداسى يايلىدى سعيد بك

حضرت فاتحك استانبول سورينى طويه طوئديغى
زمان كه هتكامه قيامت نمونه معادلدر ، آنى مصور اولان مثال
آتيده كى وجه شهنر حالا اوصداى هول انكيز ايله سامعه به
عكس ائلكده كيدر:

نهایت پادشاه طوب قپوسى بيننده تنسيب ايتديكى برديوارى عاى طوئلردن
برقاچ بتاريه ايله بش اون كونلر برخط اوزره دوكه دوكه كوشتكندنصره
بيون طوئلره آتش ويرلمنى امر ايتكله ينار طاغ باطلامش كې برطرفه
قيامت نمون ايله طاغ بارچه سى بيوكلكنده آتيلان كله لرله بربرينى متعاقب
برر مجسم زلزله كې ورودى ديوارى يرله يكسان ايلدى .

حاسة لمسيه عاى وجه شبه دخى عاكف پاشانك مرثيه
مشهوره سندن آلنان شو:

عجبا چوریدی طوبراق اولدیمی
اوپوب قوفلادیغم اوپوق اللر

ییتنده کوزیلور.

والحاصل شامه و ذائقه کبی حواسه عائد احوال حسیه دن
مأخوذ اولان وجه شهر دخی اتیان اولنان مثالرده کی وجه شبه
حسیله مماثلدر.
مثلا:

بوی خلقیله طولوب اولدی مسلم دستنه
جرخ دوندی حاصلی قوینده عنبر دانته

ییتنده کی وجه شبه شامه یه عائد احوال حسیه دن و کلام
آتیده کی وجه شبه دخی (مقبولیتنه قارشمیز) :
سوزده فصاحت کوزل بشمش آش کبدر

(شرح بلاعت)

ذائقه یه عائد کیفیات حسیه دندر.

بویحی پکرکن شوراسنی دخی عرض ایلم که (وجه شبه)
حسی اولدوقده اطراف تشبیه دخی حس اولوق ضروریدر؛
زیرا حسی اولمیان اشیادن حاسه ظاهره ایله بروصف و مزیت
ادراک اولنمی عقلاً متمعدر.

وجه شبهك حقیقت عقلیه اولسنه کلنجه اوده (۱۵۰)
 صحیفه ده بیان اولندیغی کبی حواس ظاهره دن بریله ادراک
 اولنه میان احوال معنویه دن عبارتدر . مثلاً تحیر ، ضلالت ،
 هدایت ، شجاعت ، افاضه ، اعتسار ، عدم ثبات ، ملازمت و بونله
 مماثل احوال کبی .

برایکی مثال:

چونکه عالم کون و فسادک نفس ناطقه ايله مرتبط اولان مناسباتدن
 طولایی آن بآن قابلیت انسانیه منحول و متفاوت اولور . بوحال اوزره روح
 انسانی شعاع شمس عالم آرا کبی ابدان و اجساده اثبات انوار حیات ایدرسه ده
 هر انسانک عالم طبیعتله اولان امتزاجی حائر اولدیغی قابلیته موافق خلق و
 طبیعتله منفعل اولور .

دیگر:

برنوزکا نوع بشرک باشنه قونمش برنورانی همدارکه سایه سعادتنی
 لزومی قدر نعمیم ایده جک واسطه بولمنز الا شهبال مطبوع الاندای
 حکمنده اولان صحایف مطبوعه نك وسعت انتشاریدر .

دیگر:

عکرمه بن ابوجهل و سهیل بن عمر واک زیاده خصومت ایدنلردن ایکن
 اسلامده انزیزاده غیرت و حیت ایلیانلردن اولدیله عکرمه آئیده بیان
 اولنه جغی اوزره یرموک محاربه سنده دشمنه ارسلان
 کبی هجوم ایدوب شهید اولدی .

دیگر:

همر اهم اولور سایه صفت فنده کیدرسه م
 بخت سپهر و ارایسه سو عملدر

دیگر:

دیر لرکه بوقیصه جق عمر ایچنده نه یایله یلر ؟
 واقعا زمانی ابدیته نسبت ایدرسه نه قدر اوزون اولسه لمحّه بصر
 کبی قالیر. آنجق بزم حاله مزه . . . . .

کذا:

فرصتکده همای تیر پردر
 ایرمک آکا بردخی هنردر
 فرصت دیدیکک دم سخردر
 کویا که صبای خوش اتردر
 افسوس! اولور اول نسیم نافع
 پرغفالت یکدمله صنایع

دیگر:

بی محاباره نار فته یه کیتسه مده نه وار
 قهر حصم ایلکه الهه عصاره خامه م

شوراسیده معلوم اولسون که وجه شبه حقیقت عقلیه اولدوقده
 اطراف تشبیهک لامحاله عقلی اولسی اقتضا ایتمز . بونلردن
 بریسی، حتی ایکیسیده حسی اوله یلیر.
 مثلا نقل اولنان امثله دن عصا و خامه و آرسلان ایله عکرمه
 ایکیسیده حسیدر . حقیقت عقلیه دن عبارت اولان وجه
 شیهک انصاف ایلمدیکی اطراف تشبیه عقلی اولسق ضروری

دکدر زیرا معقولانک محسوساته قیام و اتصافنده طبعاً استحاله بولنر .

بوندن طولایدرکه وجه شبه عقلیه مستند اولان تشبیه وجه شبه حسییه مبتنی بولنان تشبیدن اعمدر؛ یعنی هر حقیقتک که وجه شبه حسییه بنایدیلان تشبیهی صحیح اولور، وجه شبه عقلیه استناداً بشقه جه بر تشبیه اجرایی دخی جائزدر . حالبوکه عکس قضیه اولیه دکدر .

وجه شبه یاخود امراضافی ونسبی اولور دیمش ایدک . مثلاً (ایراد بولنان ادله کونش کبدر) دیدیکمزده ادله بی کونشه تشبیه اتمش اولیورز . وجه شبه یعنی کونش و ادله نك اشتراك ایتدککری حال و مزیت (رفع حائل) ایتدکدر . حالبوکه بوخاصه نه ادله ده، نه کونشده موجوددر .

شوقدرکه کونش ادلهیه نظراً بومزبته دها زیاده شایان اولدیغندن اوجرم آسمانی مشبهه، ادله دخی مشبه اتخاذاولمشدر . وجه شبه اضافی ایله وجود بولان تشبیهلر افادهیه، دیکر لرندن زیاده پارلاقلق، افکاره و ضوح و شدت ویرر : زیرا اونوع تشبیهه اتده هم مشبهک، هم مشبه بهک وصف و مزیتی اعتباری اولدیغندن نفس ناطقهیه برجهتدن دکل، ایکی طرفدن عرض تمثال خیالی ایلر .

تشبیه حقنده عرض ایلدیکمز تفصیلات جائزکه زواندندن معدود اولسون؛ لیکن محققدرکه استعمارنک مبناسی اولان

تشبیهك و اعتبار ایله انواعنه و قوف، طبعاً دكلسده تعلیماً اولسون
ادبیاته خادم اولور .

یوقاروده بیان اولنش ایدی که تشبیهك حصولی درت
شیئه موقوفدر : اطراف تشبیه که مشبهه و مشبهه بهدر،
ادات تشبیه، برده وجه شبیهه . بو ارکان تشبیهك هپسی ویا
بعضیی موقوف اولق جهتیه تشبیهه ایچون بعض مراتب اعتبار
اولمشدر .

شوبله که : ادات ایله وجه شبه حذف اولنورسه اعلائی
مرتب عد اولنورواودرلو تشبیهه تشبیهه بلیغ عنوانی ویریلور .
مثلاً : « فرصت دیدیکک دم سحر در » مصراعنده اولدیغی
کبی .

۲ - مبحث

انواع مجاز

بومحکمک مندرجاتی : تصنیف مجاز . — مجاز مرسل — عثمانلی
نسانمه المشهور علاقه مجازیدلر . — اوقدر مهم اولمیان براخطار . —
استعاره نك تعریفی . — اقسامی . — استعاره اصلیه . تبعیه . مصرحه .
مکنیه . تخیلیله . تمثیلیه . — استعاره اصلیه نك اقسامی : تشبیحه . تجریدیه
اطلاقیه . — تشبیه ایله استعاره بیننده فرق . — برذیل .

مجاز مرسل

مجازی تعریف ایدرکن « مناسبت مخصوصه یه مبتنی اولهرق

معنای موضوع لهک غیریده استعمال اولنان لفظدر « دیمش ایلدک » .

موضوع له و غیر موضوع له اراسنده معتبر اولان بومناسبت ایکی ماهیته ملاحظه اولنور : تشبیهی . غیر تشبیهی .

مناسبت موجوده تشبیهه جائد اولورسه اووقت مجاز (استعاره) عنواننی ، تشبیهدن بشقه بر مناسبتنه ابتنا ایلرسه (مجاز مرسل) نامنی اخذ ایلر .

تشبیهه جائد اولمیان مناسبات وجه آتی اوزره در :

حالت و محلیت . — سببیت و مسببیت . — عموم و خصوص . — کلیت و جزئیت . — لازمیت و ملزومیت . — مصدریت . — کون لاحق . — کون سابق . — حذفیت . — آلیت .

—

حالت و محلیت ، او مناسبت و اتصالدرکه معنای حقیقی ایله معنای مجازی نیک یکدیگر بندظرف و مظروف اولسندن انبعث ایلر . مثلاً — شوخانه « پرنشاط و سرور کورینور » دیسهک خانه دن مقصد منر ایچنده کی انسانلدر . لیکن خانه آنلره محل و آنلرده خانه نیک مظروف و حالی اولقی مناسبتنه ابتناء برینی ذکر ، دیکرینی قصد ایلدک .

مثلا :

سن نه جامك مستیسك ایاكیمك حیرانیسك

و :

گاه ارلور غربت وطن گاهی غربتلنور مصراعلری او قیلندند

سبیت و مسبیت علاقه سی دخی ، معنای حقیقی معنای
مجازی به ، و یا بر یکی اوتته کنه سبب اولمقدن منبعث برمناسبت
دیمکدر .

مثلا — (بوسنه خیلی رحمت یاغدی) دینلدکده آکا سبب
اولان باران قصده اولنورکه مسببی ذکر ، سببی قصده واراده
ایلك دیمکدر :

باش آچوب دیدیکه رحمت کلپور
ابر نیسان عنایت کلپور

ییتنده بومناسبته ابتناء (رحمت) ذکر اولنمش ، باران
مراد اولنمشدر .

سببی ذکر ایله مسببی قصد ایلك دخی فقره آتیه ده کوریلور:
 آسیانک حجاز ایله هند جنوبیدن بشقه هیچ بربرده قلیچلرینه باش ائدک
 مملکت ....

عموم و خصوص علاقه مجازیه سی شوندن عبارتدر که معنای
 حقیقی، معنای مجازیدن اعم و بر یکی اوتنه کندن اخص و یابونک
 عکسی یعنی موضوع له اخص، غیر موضوع له اعم اولور .
 صورت اولایه مثال :

لکن قانون، (خلقک) سلامت و سعادت ایچون یابنلش اولدیغندن آکالکه
 کتورمک نیجه ملیون انسانی تهلکه یه قوبق دیمکدر.

صورت ثانییه مثال :

یارب ندر بو کشمکش درد احتیاج
 انسانک احتیاجی که برلقمه (نانه) در

کذا عمومی ذکر خصوصی قصد ایلك منظومه آتیه ده
 اولدیغی کی .

بیچاره لیک شمعی علیهنده لهنده
 (خلقک) نیجه سوز لر اولنور کوش فندن
 الطوغریسی اما بو که قان طام لبور الحق
 (روسک) قلیچی (اور و بالینک) قلمندن

تعلیم ادبیات

کلیت و جزئیات مناسبت غیر تشبیهیه سی او تعلق مجازیدرکه
معنای غیر موضوع له معنای موضوع لہک ویا بر یکی اوتہ کینک
بر قسم وپارچہ سی دینک اولور .

مثلا خانہ ذکر ایدوبده آندن بر او طہ قصد ایلر سہک ، کلی
ذکر ایلہ جزئی قصد ایلش و او طہ بی ذکر ایلہ آندن خانہ ارادہ
ایلر سہک جزئی اتیان ایلہ کلی قصد ایتش اولورز .
کلی ذکر ، جزوی ارادہ یہ مثال :

ینہ او عصر ایچندہ ایدی کہ سلطان سنیان قانونی عثمانلی بایراغنی شفقلم
ایچندہ طوغمش برہلال کی وینہدہ، تبریزدہ، (اسپانیادہ) . (هندستاندہ)
طولاشدیرہرق (دنیانک) شرقندہ، غربندہ شعشعہ نثار حیرت اولمش ایدی .
جزئی — کال

جزئی ذکر ایلہ کینک قصد اولندیغہ مثال :

اسپانیولر (غرناطہ) مدینتکاهنی مظنوم، مکسیقا وحشت آبادینی معصوم
قائنه غرق ایدرک شرقدہ غربدہ تماشای نظر حکمتہ قان آغلادہ حق بر
دهشتلی غروب لوحہ سی پیدا ایلش لر ایدی .

کذا

او قدر مهم اولمیان بر اخطار

قواعد کلیہ دندر کہ بر کاک جزؤنہ اطلاق ہیج بر صورتلہ

حقیقت اولدیغی حالده عمومک خصوصده استعمالی بعضاً حقیقت
اولور .

مثلاً ، کره زمین که عالمین بر جزؤدر ، آکا عالم اطلاق
وبومبای وبنکاله و امشالی شهر و ناحیه لر که هندستاندن بر قطعده در ،
آنره هندستان دینمی کلیمت و جزئیته علاقه سنه ایننا صورتیه در .
لیکن خلق لفظی که انسان و انساندن بشقه لرینه شاملدر ،
جل ویااضافت صورتیه یالکزانسانه اطلاق ، مثلاً «شاعرندره ؟
طبیعتک اک سودالی زمانلرنده کی حزین حزین تبسملرندن یرادلمش
بر مخلوق . . . . » دینلده که (مخلوق) لفظی حقیقی اولور ؛
زیرا ینه قواعد کایه دندر که عمومک کندی شمول و احاطه لری
دائرة سنده بولنان افراد ضمیمه تعینلری نظریله حقیقتدر .

—

لازمیت و ملازمیه مثال :

خدمتنده بولنان دختران یری بیکران حضورلرنده فتح دهانه هراسان
اولدقلری حالده . . . . .

مبانی الانشأ

بو جمله ده (فتح دهان) سوزی لازمی اتیان ایله ملزومی
اراده قیلندندر ؛ زیرا سوز سوئیک ایچون فتح دهان ایتک
لازمدر . برتوجه کوره دخی عکسی مراد اولنور .

—

حذفیت دنیلان علاقهٔ مجازیه که ترکیب بر جزوئی طی ایله
اکا وریله جک حکمی دیگر جزوئه ویرمکدر ، اوده شو
مصراعده کوریلور:

کجیدی قلیچدن فتن روزکار

قلیچدن پکن فتن روزکار دکل ، اصحاب فتن روزکاردر .
کذا « شوملکت نه غریب افکاره مالکدر » دیدیکمزده اهالی
مملکت ویا مملکت اهالیسی دیمکدر .

کون سابق ، کون لاحق کبی شیلره کلنجه : مثلاً (یتیلره
ماللرینی وریکیز) حکم جلیلی کون سابق علاقه سنه محولدر ؛
چونکه یتیلره مالاری شرعاً تسلیم اولنه ماز . بنا برین بر زمان
یعنی سابقده یتیم اولان ارباب رشده ماللرینی وریکیز دیمکدر .

بر آغزدن اولوب ترانه برداز

شراب صیقاردی برقاج دخترناز

مبانی الانشأ

یتنده (شراب صیقاردی) دیش ؛ صیقیلان شی ایسه
شیره در . لکن بر مدت صکره شراب اوله جتی اومايعه ، شاعر
(کون لاحق) علاقه سیله شراب دیش .

آلیت اطلاق اولنان علاقه مجازیه، بر شیئک مدار حصول
لی اولان وسائطی، اوشیئک اصل صاحب و بادبسی اولان
شیده استعمال اینک کبی .

مثلاً:

بازیچه افکاری اولان اشعارنده بیله زمانک حالی اولان لفظ بردازلق
کبی سیئه لرندن اثر کورلمز. فلندن هر نه صادر اولدیسه سحاب ایچنده
ظهور ایدن برق جهان کبی.....

کمال

دیگر:

کندی المله یاره کسوب ویردیکم قلم
فتوای خون ناحقیمی یازدی ابتدا

...

دیگر:

شب یلدای منجمله موقت نه ییلور
مبتلای غمه صورکیم کیجه لر قاج ساعت

مبانی الانشأ

—

مصدریت علاقه سنه کلنجهد: مثلاً « فلانک او ایشده الی
وار » دینلدکده اکثر اعمال بشر الدن صادر اولدیغی ایچون
مصدریت علاقه سیله (دخلی وار) ذیله جک یرده الی وارد نیلور .
دهابشقه بر توجیهه کوره بونوع تعبیرلر استعارده اوله بیلسده
بزه شمذیلک اونوع مجاز لازم اولدیغندن توجیهه اولی نظر
دفته الدق .

بر مثال :

اگر چه فتنه ده اول سیم ساعدتک الی وار
بلنده حنجر سرتیر ینکده مدخلی وار

مبانی الانشأ

استعاره

استعاره دنیلان طور مجازیده یالکز مشبه و یامشبه به افاده
دیگرله مستعارله و یامستعار منه ملفوظ اولوق جهتیله بیانون
استعاره (تشبیه و جیز) تعبیر ایدر لر . واقعاذهنده وجود
بولان تشبیهک فقط بر طرفنی اثبات ایلکدن عبارت اولان (استعاره).
که مراتب تشبیهک الکلند، العالی طبقه سی در، تشبیه و جیز ایله
تعبیر اولوقی مناسب اولور . مثلاً: « بهار کی اولان شباب، حیاتک انک
شاعرانه بر دم شطارتیدر » دینلده افاده، تشبیهی؛ یالکز مشبه به
و مستعار منهی اثبات ایله: « حیاتک زمان بهاری انک شاعرانه . . . . »
دنیلسه، استعاره بی احتوا ایلر .
کذا

« شو ارسلان کی قهرمانه باق! نه قدرده فتور سنز هجوم ایدیور »
دینلده تشبیه؛ « شو ارسلان باق . . . . . » بولنده سویلنسه استعاره
اولور .

استعاره او درجه مألوف طبیعت بر طور مجازیدر که ،

مجاورات عادیه ده بیله — علی الاکثر فرقنده اولقسزین
افکارمزی انکله تبلیغ ایدرز:

ذهنک سرعتی، قلبک آتشی، کسکین عقلی، قلبی کور. و برینک
حدت و غصبنی افاده ایچون شمعی ایشیلدر. فلان کبی تعبیر
و افاده لر هب استعاره یه مبتنی شیلدر .

مجاورات عادیه ده واقع اولان مجازلر، شبهه یوقدر که
افکاره شدت و یرمک ایچون ملکه ناطقیتک بر موهبه سیدر .
و اوجه تله در که استعاره نک نه دیمک اولدیغنی بیلیانلریله
طبیعتک بو لطف ناطقه پیراسندن مستفید اوله رق ایقاع تأثره
مائل اولان مجاورته اکثریا احراز ظفر ایدرلر .

استعاره علی الاطلاق مجازک تعریفنده کی مناسبت مخصوصه
قیدی مشابته علاقه سنه بالتحویل صورت آیه ایله تعریف
اولنور :

« قرینه مانعه یه مستند اوله رق علاقه مشابته دن ط-ولایی
معنای موضوع لهک غیریده استعمال اولنان لفظدر »

یاخود:

« برلفظی قرینه مانعه یه مستند اوله رق علاقه مشابته دن
طولایی معنای موضوع لهک غیریده استعمال اینلکدر »

بو ایکی تعریف اراسنده فرق شوندن عبارتدر که برنجیسنه کوره استعاره لفظک ، ایکنجیسنه نظراً استعمالک صفتی اولور . مستعار لهک (مشبهک) ویا مستعار منهک (مشبه بهک) ملفوظ اولسی اعتباریله استعاره ، مصرحه و ممکنیه قسملرینه آریلیر . استعاره مصرحه دخی اسم جنس ویا او حکمده اولق ویا فعل و فرع فعل جمله سندن بولنق اعتباریله (اصلیه) و (تبعیه) به انقسام ایدر .

استعاره مصرحه اصلیه - او مجاز لفظیدر که اسم جنس ویا او حکمده اولان مستعار منه ذکر اولنهرق مستعارله حذف اولنور

مثال :

ایدردم (غزالله) سیر سفر
که پایانی اولمزدی صحرائرک

استعاره مصرحه تبعیه ، او مجاز لفظیدر که فعل ویا فرع فعل اولان مستعار منه ذکر اولنهرق مستعارله طی ایدیلور .

مثال :

(۱) باران ابله در فیضی بو باغ کهنک
چرخ (اغلامدیقه) (کوله من) روی زمین

(۱) مثالده مناقشه تجویز اولندیغی حالده چرخ و زمین لفظلری مجاز اعتبار ایدیله بیلیر و اوزمان مثال صحیح اولمز .

استعاره مصرحه، مستعارله ویا مستعار منهه ملایم اولان خصائص واحوالدن بری ذکر اولنوب اولتماق اعتباریله دخی اویج قسمه انقسام ایلمر . شویله که نه مستعارله و نه مستعار منه بو خصائص واحوالدن برینه قرین اولمزهسه اونوع استعارهیه (استعاره مطلقه) دینور .

مثلا :

ایرددم غزالله سیر وسفر
که پایائی اولمزدی صحرائیه

مستعار لهک خصائصندن برینه قرین اولورسه اونوع استعارهیه ده (استعاره مجرده) نامی ویریلور .

مثلا :

ای مهر منیر اویج مباحث
ذرهجه (سینکده) بوغتی مرحمت

دیگر :

ای عود قوقله برچی بندن اول مهک
نقل ایله دود آتش هجرانی موبو

مستعار منهک خصائصنه مقارن اولورسه اودرلو استعارهیه (استعاره مرشحه) تسمیه قلنور .

مثلا :

سقوط ابديسه بر کوكب (سپهری) برقرار اولسون
 بره دوشديسه بر میوه (درختی) پایدار اولسون

—

استعارهٔ مکنید، استعارهٔ مصرحهٔ نك طرز معكوسيدر . یعنی
 مصرحهٔ مشبیه (استعارهٔ منه) ذکر اولنور ، مشبیه
 (استعارهٔ) طی ایديلور . مکنیده ایسه استعارهٔ ذکر ،
 و مستعارهٔ حذف اولنور
 بوکا مبنی در که (استعارهٔ مکنید) تشبیهٔ مضمیر ایله تفسیر
 ایلمشدر .

مثلا — (اولوم، فلان آمده طر ناقلرینی طاقدی) دنیلدکده مستعار.
 رمنه بر مخلوق معترس، مستعارله (اولوم) دنیلان زوال روحدر .
 شو حالده مستعار منه طی ایلمش ، مستعارله ایراد اولندیغی
 ایچون مکنیه نامی وریلور .

شوراسینده افاده ایده لکه استعارهٔ مکنیه لرده مستعار منه
 مخصوصاتندن اولان احوال و اشیا دن بری همه حال مستعار لئه
 اثبات و اسناد اولنقی لازمدر ؛ بو اثباته دخی (استعارهٔ
 تخیلییه) نامی وریلور .

مثال :

لکن یلدریم اقلیم عثمانی بی جولانته مساعد بولمدیغندن اطرافنده
اولان حصار انحصاری دویرمکده و خارق عاده بعض اطوارینک صدماتی
اساس ادارهیه خلل ویرمکده ایکن تیمور مشهور برسر صاعقه کی طریق
استیلاسنه دیکلمشدر. اگرچه افراط شدنه نظراً انی دخی برندن قویهر مق
احتمالندن بعید کلدی. فقط خصمیه چار بستمغه باشلار باشلامز. سوق روزگار
اجزای وجودینی تارومار ایتدیکنندن اوانشپاره جلادت یوق بره محو
اولدی کلدی.

دیگر :

صیریلوب روح ظلمت نندن
سوزیلوب ایلدکده عزم وطن
اوزمان حل اولور بوشبه وطن
یلنوز حاصلی نه درمعنی

بورایه قدر بخت و افاده اولنان و تیره تجوز ، مجاز مفرد
نوعندندر برده مجاز مرکب وارد که نامه بیانون استعاره
تشبیه و تشبیه تمثیلی دیرلر

استعاره تشبیه : وجه تمثیل ایله معنای دیگرده استعمال
اولنان لفظلر که استعاره مصرحه ایله اولان فرقی مزیت
مایه الاشتراک برنده مفرددن دیگرنده ماهیات عیدده دن
منتزع اولسیدر .

مثلاً - بر مصلیحت حقنده بیان رأیده اظهار تردد ایلیان
برذاتک احوالی ایلری کری آدیم آتار بر شخصک ترددنه بکزه دیله رک
شویله دینلمسه :

« کوریور مکه سن بر ایلو بر کری کیدیورسک » افاده تشبیه تمثیلی بی تضمن ایلرکه مستعارله اولان رأیده تردد حالی مستعار منهی حاکی اولایایعی ایلو کیرو آتمغه بکزه دلشدر .
والحاصل استعاره تمثیلیه مواد عدیده دن مأخوذ اولان بر شکل مخصوص، ینه مواد عدیده دن انتمش اولان بر شکل دیگره تشبیه ایله وجود بولورکه بوصولت، ایستراستعاراتک تعاقبتدن حاصل اولسون، ایستراوماده لک - آیری آیری تشبیهه فقیدان صلاحتنه مبنی - مجموعندن ظهور ایسون، ایکسیده سیاندر .
آییده کی مثاله خادم سلیمین پاشا ایله پباله پاشانک قبر سکون ایچنده کی حالری انزوایه چکیلان ارباب صلاح وحدت پر استانه نک حالرینه تشبیه اولندیغی ایچون فوق العاده پارلاق ودلیذیر، بر خیالی محتوی اولان استعاره تمثیلیه حصوله کلشدر :

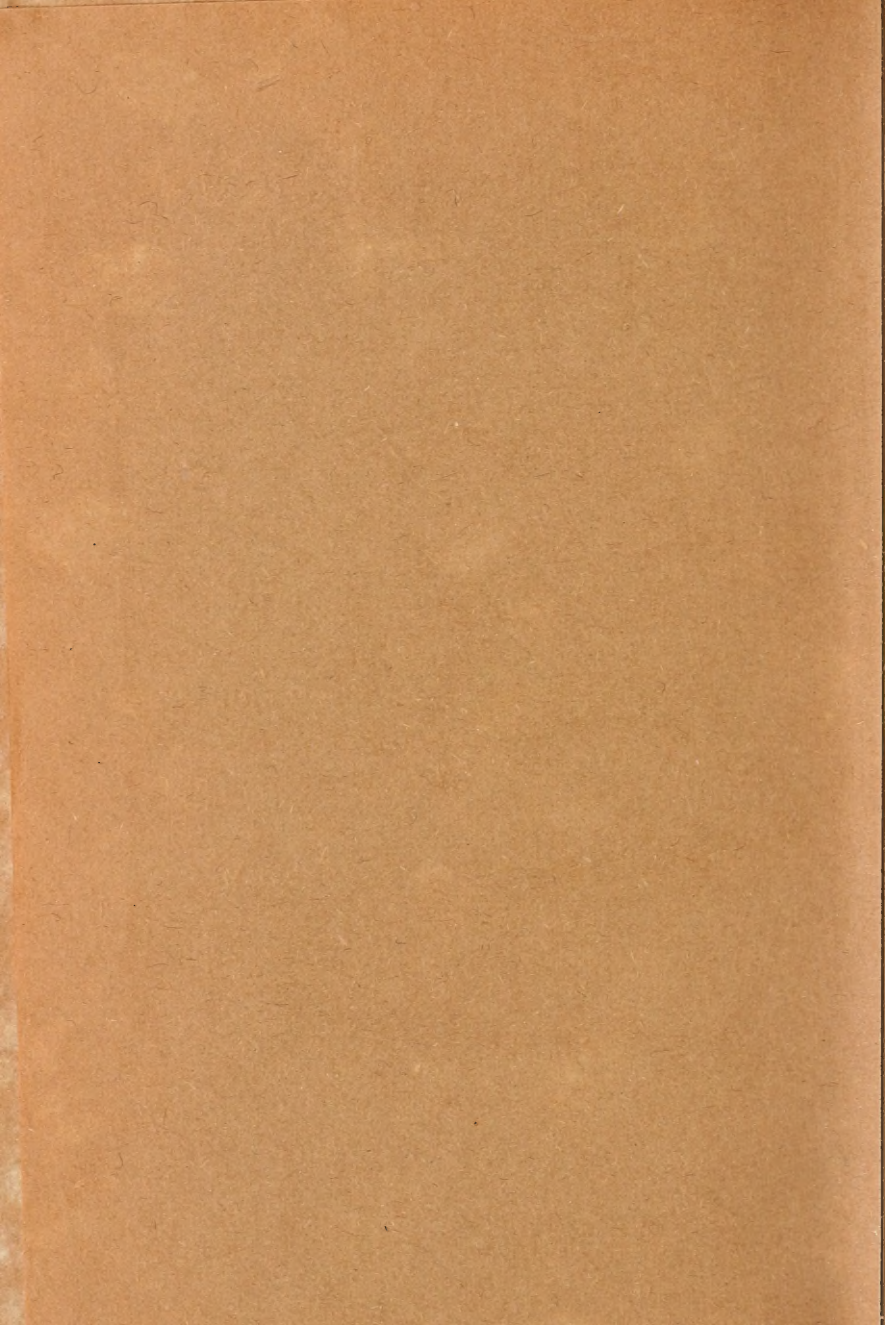
فشیخ علی پاشا خیر اندینک، طور غوغودجینک. بیانهک اوروبابه فارشی
اق دکرده حاصل ابتد کلمری طوفان استیلا دهشتلرینی ادامه ایدر طور ردی
ینک تونسک برنجی فتح کلمری اولان خادم سمیان پاشا. بیانه پشایر آئینده
منزوی ایسه اولمک کده فاتح ثانیسی سمین پشایه شمه ایونده وزیر رابع
مقامنده او طور ردی.

کال - جزئی

دیگر :

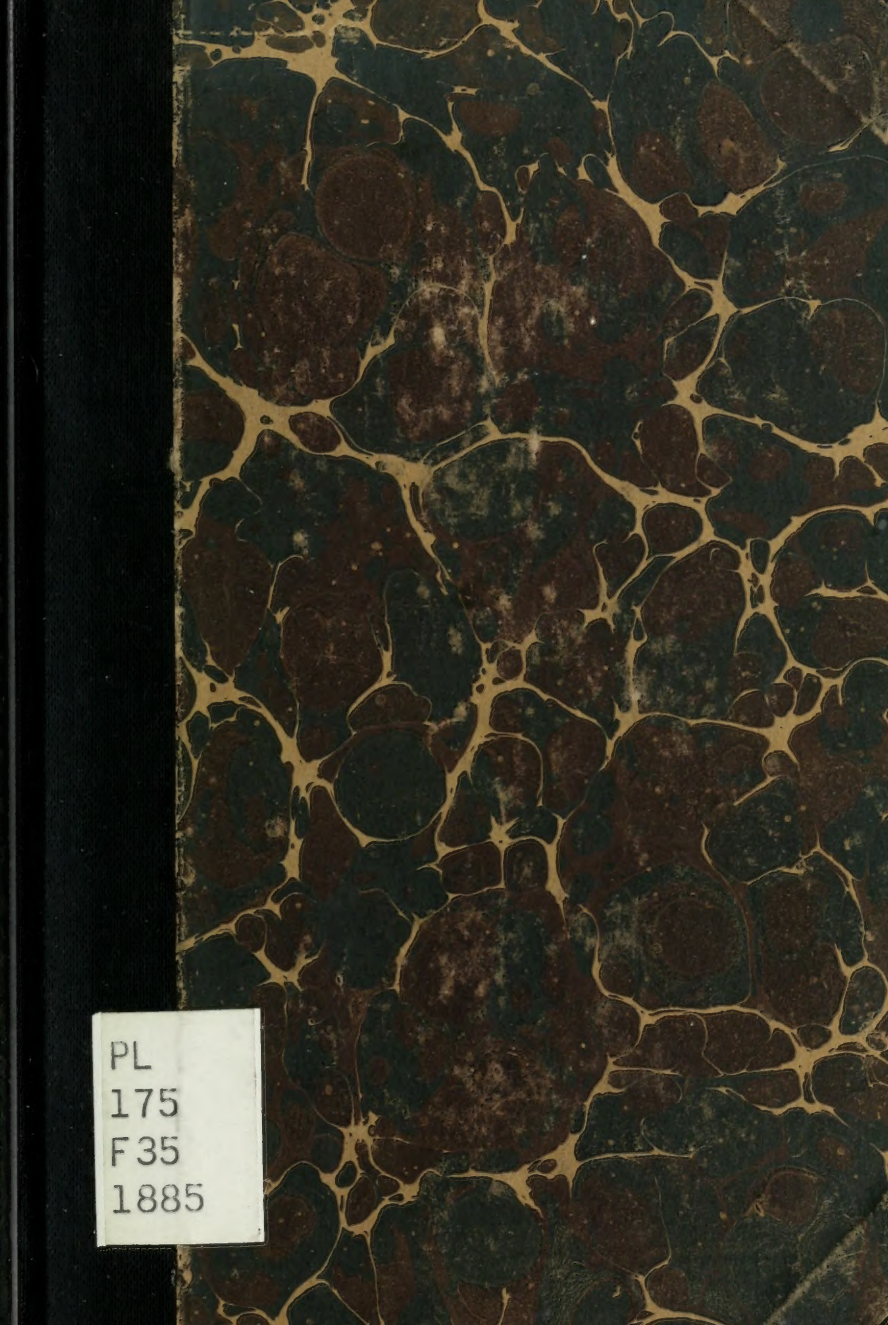
ای ماه او یو بواز زماندر
چرخک سکا مقصدی بماندر
زیرا قتی نسدوبی اماندر
لطف ایتمی ده اگر کماندر
ظنم بوکه بک خراب اولورسک

شیخ غاب

The image shows the front cover of an old book. The cover is decorated with a marbled paper pattern consisting of irregular, dark brown and black shapes separated by thin, light-colored veins. The spine of the book is visible on the left side, appearing dark and textured. A small, white rectangular label is affixed to the lower-left corner of the cover, containing the following text:

PL
175
F 35
1885